

# Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΣΤ | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1967 | ΑΡΙΘ. 8



Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

## “ΦΩΤΙΖΕ ΤΑΣ ΚΑΡΔΙΑΣ ΜΑΣ,,

Βαθύτατα συγκινητικὸν καὶ παρήγορον ὑπῆρξε καὶ πάλιν τὸ θέαμα τοῦ γνησίως θρησκευομένου λαοῦ μας, καθ’ ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἑορτῶν τοῦ Πάσχα. Ὡς ἔαριναὶ μέλισσαι πρὸς τὴν κυψέλην, συνωθοῦντο τὰ πλήθη εἰς τοὺς ἀγίους ναοὺς. Καὶ μὲ ζέουσιν εὐλάβειαν καὶ πίστιν, ἀνεζήτησαν ὑπὸ τοὺς θόλους των τὸ βάλσαμον τῆς θείας παρηγορίας καὶ ἐνισχύσεως, διὰ τὰς πικρίας καὶ τὰς ἐναντιότητας τῆς ζωῆς...



Εἶναι ἀναβάθραι καὶ κλίμακες ἀνάγουσαι πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν θείαν ἀλήθειαν—ποῦ εἶναι ὁ ἀδαμάντινος θρόνος του—οἱ ναοὶ τοῦ Ὑψίστου. Ἐκεῖ, ἔμπρὸς εἰς τὰς ἀγίας εἰκόνας, ὑπὸ τὰς ἀρρήτου γλυκύτητος ὑμολογίας, καὶ μαζὶ μὲ τοὺς ἀρωματικούς στροβίλους τοῦ ἀγίου λιβανωτοῦ, ὑψοῦται ἡ ψυχὴ πρὸς τὸν Ἄπλαστον. Καὶ ἀποτινάσσουσα τὸν βαρὺν κονιορτὸν τῶν βιωτικῶν μεριμνῶν, αἶρεται κούφη, μὲ τὰ πτερὰ τῆς προσευχῆς, πρὸς τὸν Οὐρανὸν καὶ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀχάριστον γύρωπραγματικότητα...



Συναισθάνεται, ὅτι δὲν εἴμεθα, παρὰ ἀσήμαντον σημεῖον καὶ ἐλαχιστομόριον μέσα εἰς τὸ ἀβυθομέτρητον Σύμπαν καὶ τὴν ἀνελισσομένην αἰωνιότητα. Κατανύσσεται βαθύτατα ἔμπρὸς εἰς τὸν ἐσταυρωμένον θεῖον μας Σωτῆρα· χάρις εἰς τὰ πανάχραντα καὶ πανάγια τοῦ ὁποίου Πάθη, ἀποβαίνομεν καὶ ἡμεῖς νικηταὶ τοῦ θανάτου, καὶ συγκληρονόμοι τῆς αἰωνίας του ζωῆς. Καὶ πλημμυρίζει ἀπὸ εὐγνωμοσύνην, γαλήνην, καὶ γλυκασμόν. Διότι ψηλαφεῖ τὴν ἀλήθειαν. Καὶ θέτουσα «τὸν δάκτυλον εἰς τὸν τύπον τῶν ἡλῶν» του, κατανοεῖ πληρέστατα, ὅτι ὁ ὀρθολογισμὸς, ἡ ἐπιστημονικότης καὶ ἡ στυγνὴ νομικότης ἀντιπροσωπεύουν κατώτερον βαθμὸν



πνευματικότητος. "Οτι μόνη «ἡ πίστις σώζει». Καὶ ὅτι, χωρὶς τὸ μαρτύριόν του καὶ χωρὶς τὰς θείας πληγὰς του, ἡ ζωὴ θὰ κατέληγεν εἰς τὸν φρικτὸν καὶ ἀπαίσιον θρίαμβον τῶν κατωτέρων στοιχείων τῆ ὑπάρξεώς μας!...



Καὶ ὁ λαὸς μας, ὁ γνησίως—ἐπαναλαμβάνομεν—θρησκευόμενος λαὸς μας σέβεται, τιμᾷ καὶ ἀγαπᾷ βαθύτατα τὴν γαλακτροτροφουσαν αὐτὸν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν του. Διότι εἶναι λαὸς πνευματέμφορος· καὶ ἔχει βαθὺ καὶ πηγαῖον συναισθηματισμόν. Καὶ κανεὶς—ναὶ κανεὶς—ἄλλος λαὸς, δὲν διψᾷ ὅπως αὐτὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην. Ἀπὸ τὴν αὐγὴν δὲ ἀκόμη τῆς ἱστορικῆς του ζωῆς ὁ Προμηθεὺς ὑπῆρξε τὸ σύμβολόν του. Τὸν ὅποιον ἐφαντάσθη, μεγαλοπνεύστως, νὰ ὀρμᾷ θρασύσπλαγχνος καὶ ἀπτόητος εἰς τὰ βάθη τῶν ἀβύσσων, διὰ νὰ δωροφορήσῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ φῶς· πασσαλευθεὶς διὰ τοῦτο ἀπὸ τὴν ὀργὴν τοῦ Διὸς εἰς τὸν Καύκασον! Καὶ ρίγη συγκινήσεως, καὶ φέγγη τρισαγίας μέθης καὶ χαρᾶς καταπλημμυρίζουν τὴν ψυχὴν του, ὅταν προσατενίζῃ ἐσταυρωμένον τὸν Θεάνθρωπον. Τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ. Τὸν Θεὸν τῆς ἀπροσμετρήτου καὶ ἀσυλλήπτου ἀγάπης. Ἡ ὁποία τὸν ἐμπνέει, καὶ τὸν μεταρσιώνει. Καὶ τοῦ θεμελιώνει ἀδιάσειστον εἰς τὰ βάθη του τὴν πίστιν πρὸς τὸ θαῦμα τῆς θείας του Ἀναστάσεως. Καὶ υἰοθετῶν, ὡς «ὑπογραμμὸν» τῆ ζωῆς του τὴν ἰδικὴν του ζωὴν, συνεχίζει τὸν ἐγκόσμιον κληρὸν του. Καὶ σταυροῦται καὶ αὐτός. Καὶ λογχίζεται. Καὶ περιβάλλεται, μὲ ἀκάνθινον ἀπὸ τοὺς ἰσχυροὺς στέφανον... Καὶ ὅμως ὀδεύει, πλήρης γαλήνης, πρὸς τὸν Γολγοθᾶν του...



Ἐ! φώτιζε τὰς καρδίας μας, γλυκύτατε Ἰησοῦ. Ἀποκαρδιωτικά, σκότια, καὶ ἐπονείδιστα εἶναι, τὰ ὅσα ἐπιτελοῦνται περὶ ἡμᾶς σήμερον. Πολυπληθεῖς, βαρεῖς, καὶ πῦρ πνέοντες ἀνεφύησαν περὶ ἡμᾶς οἱ Χριστο-

## “ΩΣΑΝΝΑ ΤΩ ΥΙΩ ΔΑΥΙΔ,,

(Ματθ. κα', 9).

Με αὐτὸ τὸ ἐπιφώνημα ὑπεδέχθησαν τὸν εἰσερχόμενον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν Κύριον οἱ Ἰουδαῖοι. Τὸν νοιώθουν δυνάμενον νὰ τοὺς σώσῃ, νὰ τοὺς σώσῃ ὡς λαόν, ὡς Ἔθνος· νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ ἐκ τῆς δουλείας, νὰ τοὺς καταστήσῃ ἐλεύθερον Ἔθνος καὶ νὰ γίνῃ τότε εἰς αὐτοὺς ὁ Βασιλεὺς.

«Ὡσαννά τῷ Υἱῷ Δαυὶδ» κρᾶζουν ὅλοι μαζί, ὅσοι τὸν ὑποδέχονται· ὡσαννά δὲ σημαίνει εἰς τὴν γλώσσάν μας σῶσον ἡμᾶς.

«Ὡσαννά τῷ Υἱῷ Δαυὶδ». Ναί, μ' αὐτὸ σὲ χαιρετίζομεν Υἱὲ τοῦ Δαυὶδ, τὸν ὁποῖον περιμένουμε χρόνια πολλὰ, ναί, μὲ τὸ «σῶσέ μας», διότι ὁ Υἱὸς τοῦ Δαυὶδ θὰ εἶναι ὁ ἐλευθερωτὴς μας. Αὐτὰ τὰ λόγια εἶπαν καὶ μ' αὐτὰ ἐχαίρησαν μὲ φωνὰς καὶ ἀλαλαγμούς καὶ ὑπεδέχθησαν τὸν Κύριον οἱ Ἰουδαῖοι εἰσερχόμενον εἰς τὴν πόλιν Ἱερουσαλὴμ «πρὸ ἕξ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα». Ἄλλ' ἐνῶ οἱ ἰαχῆς ἀντηχοῦν ἀκόμη καὶ οἱ ἐπικλήσεις πρὸς σωτηρίαν δονοῦν τὸν ἀέρα, κάτι ποῦ ἐν τῷ μεταξὺ συνέβη, μετέβαλε τὰς ἐπικλήσεις εἰς ἀποδοκιμασίας καὶ

---

μάχοι κήρυκες τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ἀθετήσεως τοῦ νόμου Σου. Τοὺς ἀνέδωκαν αἱ Σκυθικαὶ στέππαι, ὅπως τοὺς γίγαντας ἐκείνους τοῦ παλαιοῦ μύθου, ποῦ ἀνεπήδησαν «βάλλοντες, ἀρράσσοντες, ὀρμῶντες κρατεῖν» ἀπὸ τὴν γῆν, ἀπὸ τοὺς σπαρτοὺς ὀδόντας τοῦ φονευθέντος Δράκοντος. Ἄλλὰ παρήγορος καταφθάνει ἕως ἡμᾶς ἡ θεία φωνή Σου· «θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον». Ἡ πίστις Σου καὶ ἡ Ἐκκλησία Σου θὰ θριαμβεύσῃ. Καὶ ἡ φωτόλουστος αὐτῆ χώρα μας, τὴν ὁποίαν ἐπέλεξε ὡς ἀμετάθετον καὶ λαμπρὰν καθέδραν τῆς τρισαγίας Ὁρθοδοξίας, θὰ ὑψοῦται πάντοτε ὡς ρόδον τῶν ἀνέμων μέσα εἰς τὴν γαλανὴν Μεσόγειον, ποῦ ὑπῆρξε τὸ λίκνον της. Καὶ μὲ τὸ ἄρωμα τῆς Πίστεώς Σου καὶ τῆς ἁγίας διδασκαλίας Σου, ποῦ τὴν διεφύλαξεν διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἀσινῆ καὶ ἀμόλυτον, θὰ ἐπαναδώσῃ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τὸ πνευματικόν της ἔαρ.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ



τὴν ὑποδοχὴν μετὰ βαίων καὶ κλάδων εἰς καταδίκην καὶ πορείαν πρὸς τὸν Σταυρόν. Τὸ τί συνέβη εἶναι γνωστόν. Τὸ γνωρίζει ὅλη ἡ γῆ, μὲ ἐξαιρέσιν ὅσους συνεργοῦν εἰς ἐπανάληψιν τοῦ γεγονότος. Τί συνέβη; Ἀπλούστατα! Οἱ Ἰουδαῖοι ἀντελήφθησαν ὅτι δὲν εἶχαν νὰ περιμένουν τίποτε ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν, εἰς ὅσα αὐτοὶ τὸν θεωροῦσαν σωτῆρά τους. Κάπου— κάπως θὰ ἄκουσαν πῶς σύνθημα τοῦ Ἰησοῦ ἦτο «ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου», ἐνῶ αὐτοὶ τὸν ὑπεδέχθησαν ὡς τὸν ἠθελαν ἐπίγειον βασιλέα καὶ αὐτὸ ἐγένετο ἡ ἀφορμὴ τῆς ἀλλαγῆς. Δὲν εἶχαν νὰ περιμένουν τίποτε... Καὶ βεβαίως δὲν εἶχαν! Ὁ Ἰησοῦς ἐπὶ τρία ὀλόκληρα χρόνια ὠμολόγησε καὶ ἐκήρυξε τὸν σκοπὸν τῆς ἐλευσεώς του εἰς τὴν γῆν. Καὶ εἶπεν ὅτι «ἦλθε ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός». Τίποτε ὅμως ἐξ αὐτῶν δὲν ἠθελαν νὰ κατανοήσουν. Καὶ ἐπέμεναν νὰ τὸν θέλουν ἐπίγειον βασιλέα. Καὶ ὅταν περὶ τοῦ ἀντιθέτου ἐπίεσθησαν· ἐπίεσθησαν ὅτι ἐπ' αὐτοῦ δὲν μπορούσαν νὰ περιμένουν τίποτε, τότε «θανάτω παρέδωσαν αὐτὸν» καὶ ἡ ἰαχὴ «ὠσαννὰ» μετεβλήθη εἰς «σταύρωσον· σταύρωσον αὐτόν». Δυστυχεῖς Ἰουδαῖοι! Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δύναται νὰ δώσῃ τὸ ὅλον, ἀδυνατεῖ νὰ δώσῃ τὸ μέρος; «Ὁ ἔχων τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ» ἀδυνατεῖ νὰ σᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ ἀνθρώπους; Βασιλεῖον οὐράνιον σᾶς χαρίζει καὶ ἀδυνατεῖ τὸ ἐπίγειον νὰ σᾶς προσφέρῃ; Δυστυχεῖς Ἰουδαῖοι! «Καὶ παρέδωσαν αὐτὸν θανάτω». Διότι; Διότι ἐπίεσθησαν (!) ὅτι δὲν μπορούσαν νὰ περιμένουν ἀπ' αὐτὸν τίποτε ἀπὸ ὅσα αὐτοὶ ἠθελαν. Καὶ ἡ ἱστορία ἐπαναλαμβάνεται...

Ὁ ἄνθρωπος θέλει τὸν Θεὸν προσφέροντα καὶ προσφέροντα ὕλην καὶ μόνον ὕλην. Καὶ διὰ τὴν ὕλην πρόθυμος πάντοτε ἀναφωνεῖ τὸ «ὠσαννὰ» καὶ εἰς τὸν Θεόν. Ἀλλὰ σαφῶς ὁ Θεὸς τὰ πάντα κατευθύνων δίδει καὶ τὴν ὕλην, ἀλλὰ ὅταν καὶ ὅπως Ἐκεῖνος γνωρίζῃ πρὸς τὸ συμφέρον ἐκάστου. Ἔ, λοιπόν! Ὅταν ὁ Θεὸς δὲν παρέχῃ τὴν ὕλην, ὁ ἄνθρωπος ἔτοιμος πάντοτε καὶ περισσότερον ἀπὸ ὅταν ἐξέφραζε τὴν εὐγνωμοσύνην μὲ τὸ «ὠσαννὰ», προθυμότερος τώρα φωνάζει τὸ «σταύρωσον». Συχνότεραι αἱ βλασφημίαι ἀπὸ τὰς εὐλογίας τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν ἀνθρώπων.

Τὰ γεγονότα ἐπαναλαμβάνονται. Καὶ ὁ μὲν λαὸς Ἰσραὴλ ὑπέστη τὰ ἐπίχειρα τοῦ ἐγκλήματός του καὶ τὰ ὑφίσταται. Ἄγνοεῖ μέχρι σήμερον τὸν Σωτῆρα καὶ τὸν ἀναμένει... Καὶ ἔχει ἔτοιμον καὶ πάλιν «ὠσαννὰ» καὶ «σῶσέ μας». Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος καὶ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς κατὰ μεγίστην πρὸς ἡμᾶς θείαν συγκατάβασιν ὑπῆρξαμεν ὁ λαὸς πρὸς τὸν ὁποῖον ἰδιαιτέρως προσέβλεψεν ὁ Σωτὴρ Κύριος. Καὶ ὑπῆρξαμεν ὁ λαὸς ὁ ὁποῖος

πρῶτος ἐδέχθη καὶ ἀπεδέχθη ὅτι ἡ βασιλεία τοῦ Ἰησοῦ «οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου». Καὶ εἶπεν ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς εἰς τὸν Ἰησοῦν, βασιλέα τῶν ψυχῶν, τὸ «ὠσαννά», τὸ «εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος» δι' αὐτὴν του ἀκριβῶς τὴν ἀποστολήν, διὰ τὸ ὅτι εἶναι ὁ Σωτὴρ τῶν ψυχῶν.

Δυστυχησμένε λαέ ! Καὶ παρὰ ταῦτα ἐλησμόνησε καὶ λησμονεῖ ἐν συνεχείᾳ τὴν θεῖαν τοῦ Ἰησοῦ ἀποστολήν, λησμονεῖ ὅτι εἶναι Σωτὴρ ψυχῶν καὶ δέχεται μετ' Αὐτοῦ δεσμὸν καὶ ἀπευθύνει πρὸς Αὐτὸν δοξολογίες ἐφ' ὅσον ὁ Σωτὴρ προσφέρει σωτηρίαν ἐπίγειον... Ἡ ἱστορία συνεχίζεται... ἀλλάζει μόνον ὁ λαός... Καὶ τοῦ ἰδιοῦ μας λαοῦ ἡ εὐθύνη γίνεται μεγαλυτέρα... Τρία χρόνια ἔμεινε μετὰ τῶν Ἰουδαίων ὁ γενόμενος ἄνθρωπος—Θεός. Δύο ὀλοκλήρους αἰῶνας μᾶς διδάσκει καὶ μᾶς εὐεργετεῖ, τοὺς Ἑλληνας, ὁ κατάδικος τῶν Ἰουδαίων... Καὶ μένομεν ἀκόμη Ἰουδαῖοι εἰς τὴν πρᾶξιν... Ὅποιος διώχνει τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τὴν καρδίαν του, ὅποιος δὲν τὸν θέλει βασιλέα τῆς ψυχῆς του, αὐτὸς σταυρώνει καὶ πάλιν τὸν Ἰησοῦν... ἀνήκει εἰς τοὺς σταυρωτὰς τοῦ Ἰησοῦ εἴτε Ἰουδαῖος εἶναι εἴτε Ἕλλην.

Μυριάδες ἀνθρώπων θὰ παρακολουθήσουν, αὐτὴν τὴν ἑβδομάδα, τὴν πορείαν τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς εἰσόδου του εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν μέχρι καὶ τοῦ Γολγοθᾶ. Πλείστοι ἐξ αὐτῶν θὰ κλαύσουν. Θὰ συμπονέσουν τὸν Ἰησοῦν. Μὰ ἡ συμπόνοια αὐτῆ, στὶς περισσότερες φορές δὲν θὰ γίνῃ δεκτὴ ἀπὸ τὸν Λυτρωτὴν, γιατί θὰ ὁμοιάζῃ μὲ τὸ «ὠσαννά» τῆς ὑποδοχῆς. Σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις ἀκούεται τὸ παράπονόν Του, ποῦ γίνεται ἀποδοκιμασία τῆς τέτοιας συμπόνοιάς μας, «μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμὲ ἀλλ' ἐφ' ἑαυτοῖς κλαίετε», μὴ κλαίετε γιὰ μένα ἀλλὰ γιὰ τὸν ἑαυτὸν σας. Καὶ δέχεται τὴν συμπόνοιαν ἐκείνων ποῦ στέκονται ἀπέναντί Του θεωρῶντας Αὐτὸν ἐν σταυρῷ καὶ ἔχουν τὸ δικαίωμα, γιατί νοιώθουν τὸν σκοπὸν τοῦ ἐρχομοῦ Του εἰς τὴν γῆν, νὰ τοῦ ποῦν καὶ νὰ τὸν χαιρετήσουν, νοιώθοντας Αὐτὸν καλλίτερα εἰς τὸν Σταυρὸν, νὰ τοῦ ποῦν ἐπαναλέγω : «ὠσαννά ! Χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῆς ψυχῆς μου».

† Ὁ Ἀργολίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον :  
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ  
Ὁδὸς Φιλοθέης 19, Ἀθῆναι - Τηλέφ. 227.689.



## Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΑΡΤΥΡΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΘΡΙΑΜΒΟ

Β'.

«Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν...».

Περασμένα μεσάνυχτα τῆς Πέμπτης πρὸς τὴν μεγάλη Παρασκευή, στέκεται τώρα ὁ γλυκύτατος Διδάσκαλος μπροστὰ στὸν ἀναρμόδιο — σὰν ἔκπτωτο ἀρχιερέα — Ἄννα, δεμένος καὶ ὑπόδικος ὁ μόνος Ἀναμάρτητος. Τὸν ἀνακρίνει αὐτὸς με χαιρεκακία καὶ πάθος. Τὸν ἐξετάζει σχετικὰ μὲ τὸ ἔργο Του, τὴ διδασκαλία Του, τοὺς μαθητὰς Του. Κι' Ἐκεῖνος ἀπαντᾷ ἀποστομωτικά : Πάντοτε φανερὰ ἐργάστηκα. Ρώτησε ὅλους αὐτούς, ποὺ μὲ ἄκουσαν καὶ εἶδαν τὴν ἐργασία μου. Δὲν πρόλαβε ὅμως νὰ τελειώσῃ καὶ δέχθηκε ὁ Κύριος ράπισμα ἰσχυρό. Βέβαια διαμαρτυρήθηκε γι' αὐτὸ ἔντονα, γιατί δὲν εἶχε πῆ παρὰ μόνον τὴν ἀλήθεια.

Σὲ λίγο Τὸν μεταφέρουν μὲ σπουδὴ στὸν Καϊάφα, ποὺ ἀσκοῦσε νόμιμα τ' ἀρχιερατικὰ καθήκοντα. Ἐκεῖ εἶχαν συναχθῆ, με καταπληκτικὴ βιασύνη, ὅλοι σχεδὸν οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων, κι' εἶχαν παράνομα — ἐπειδὴ ἦταν νύχτα — συγκροτήσῃ συνέδριο. Μὲ ψευδομάρτυρες προσπαθοῦν νὰ στηρίξουν μιὰ ἀξιόποινη κατηγορία. Ἄλλ' ἄκαρπο ἀποβαίνει τὸ ἐγχείρημά τους. Γι' αὐτὸ ἀγωνίζεται τώρα πῶς πολὺ ὁ ἀσυνείδητος ἀρχιερέας. Καὶ Τὸν ἐξορκίζει νὰ πῆ ἂν ἀληθινὰ εἶναι ἀὸ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ». Κι' ὅταν Ἐκεῖνος ἤρεμα, μεγαλόπρεπα, ὠμολόγησε πὼς εἶναι πραγματικά, ὁ Καϊάφας ἠγανάκτισε γιὰ τὴν δῆθεν βλασφημία τοῦ Ἰησοῦ, ζεσχίσε ἀπ' τὸ κακό του τὰ ἐνδύματά του, καὶ ρώτησε τοὺς συνέδρους : Τὶ γνώμη ἔχετε ; Αὐτοὶ τοῦ φώναξαν ἄγρια : Εἶναι ἔνοχος θανάτου ! Καὶ τότε Τὸν φτύνουν στὸ πρόσωπο ! Τὸν χλευάζουν ἑλεεινά ! Τὸν ραπίζουν ! Τὴ στιγμὴ αὐτῇ ὁ Πέτρος Τὸν ἀρνεῖται μὲ ὄγκο !...

Πρωτὶ - πρωτὶ τῆς μεγάλης Παρασκευῆς δεμένο κι' ἐξουβιημένο, μὲ κατάρες καὶ φωνές, μεταφέρουν τὸν μεγάλο Κατάδικο στὸν Πιλάτο, τὸ ρωμαῖο ἡγεμόνα, γιὰ νὰ κυρώσῃ τὴ θανατικὴ Του ποινὴ.

Ἐκεῖ ὅμως σκοντάπτουν. Ὁ Πιλάτος ζητεῖ νὰ μάθῃ, γιατί Τὸν κατηγοροῦν. Καὶ τότε νέες αὐτοὶ χαλκεύουν ἐναντίον του κατηγορίες, καὶ μάλιστα πολιτικῆς, ποὺ ἀποδεικνύονται πέρα γιὰ πέρα ἀσύστατες.

Ὁ ἡγεμόνας πείθεται πὼς ὁ Ἰησοῦς εἶναι ἀθῶος. Διαπιστώνει ὅτι «διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν». Γι' αὐτὸ ἀγωνίζεται νὰ Τὸν

περισώση. Δακηρύττει, πώς δὲν εὐρίσκει καμμιά ἐναντίον Του ἐνοχή. Καὶ προτείνει ν' ἀπολύσῃ γιὰ τὸ Πάσχα — κατὰ τὸ ἔθιμο — τὸν Ἰησοῦ κι' ὄχι τὸν ἐπικίνδυνο ληστή Βαραββᾶ. Ἄλλ' αὐτοί, τρισάθλιοι στὴ ψυχὴ κι' ἀπαίσιοι στὸ χαρακτῆρα, προτιμοῦν, χίλιες φορές, τὴν διάσωσιν τοῦ Βαραββᾶ, ἐνῶ ταυτόχρονα ἀξιολογοῦν μ' ἐπιμονὴ πολλή τὴν σταυρικὴ θανάτωσιν τοῦ Ἰησοῦ. Φθάνουν μάλιστα στὸ σημεῖο ν' ἀπειλοῦν τὸν Πιλάτο. Τοῦ λένε : "Ἄν δὲν τὸ κάνῃς αὐτὸ δὲν εἶσαι φίλος τοῦ Καίσαρος τῆς Ρώμης. Κι' ὁ ἡγεμόνας γιὰ ν' ἀπαλλαγῇ σκέφθηκε καὶ Τὸν ἔστειλε στὸν Ἑρῶδη, τετράρχην τῆς Γαλιλαίας. Ἄλλ' αὐτὸς δὲν τόλμησε ν' ἀναμιχθῇ. Μπόρεσε ὅμως νὰ Τὸν κακοποιήσῃ. «Ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ Ἑρῶδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ καὶ ἐμπαίζας, περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμπρὰν ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ Πιλάτῳ» (Λουκ. κγ', 11).

Καὶ τώρα ὁ ἡγεμόνας ἐπαναλαμβάνει τὴν προσπάθειαν νὰ Τὸν διασώσῃ. Δηλώνει, πὼς οὔτε ὁ Ἑρῶδης Τὸν βρῆκε ἄξιο θανάτου. Καὶ τοὺς προτείνει μέση λύσις : Νὰ τὸν βασανίσῃ, κι' ὕστερα νὰ Τὸν ἐλευθερώσῃ. Καὶ τὸ κάνει πρὶν δῆ πὼς αὐτοὶ συμφωνοῦν. Ἔτσι οἱ ἀγροῖκοι στρατιῶτες τοῦ Τὸν μαστιγώνουν τρομερά, Τὸν εἰρωνεύονται σκληρά, Τοῦ φοροῦν ἀκάνθινο στεφάνι στὸ ἀκήρατο κεφάλι Του καὶ κόκκινη βασιλικὴ χλαμίδα, Τοῦδωσαν κι' ἓνα καλάμι στὸ χέρι γιὰ σκῆπτρο. Κι' ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτὰ γονατίζουν μπροστὰ Του λέγοντας : «Χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων !», ἐνῶ συνέχιζαν νὰ Τοῦ δίνουν ραπίσματα καὶ μὲ τὸ καλάμι νὰ κτυποῦν τὸ αἱματωμένο ἀπ' τὰ ἀγκάθια κεφάλι Του.

Σὲ λίγο Τὸν παρουσίασε ὁ Πιλάτος. Νὰ ὁ βασιλεὺς σας, τοὺς λέει. Νὰ τὸν σταυρώσῃς, τοῦ ἀπαντοῦν μὲ πείσμα καὶ κραυγές. Μὰ τὸν βασιλεῖά σας νὰ σταυρώσω; Ναί. Δὲν τὸν θέλομε, δὲν Τὸν ἀναγνωρίζομε, δὲν ἔχομε ἄλλο βασιλεῖά παρὰ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ρώμης.

Φοβᾶται τώρα ὁ Πιλάτος. Εἶναι ἀνίκανος νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν δικαιοσύνην. Καὶ καταντᾷ ἐλεεινὸς ὑποκριτής. Πλύνει τὰ χέρια του θεαματικὰ μπροστὰ σ' ὅλους, καὶ δηλώνει πὼς εἶναι «ἀθῶος ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου». Ἡ εὐθύνη ἀνήκει τάχα στοὺς σταυρωτὰς Ἰουδαίους. Κι' αὐτοί, ἀσυλλόγιστος κι' ἀχάριστος λόγος, ἀποκρίθηκε : «Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν».

Μὲ αὐτὲς τίς προϋποθέσεις τὸ διάταγμα τῆς σταυρικῆς ἐκτελέσεως τοῦ Ἰησοῦ ὑπογράφεται. Στους ὤμους Του ὁ βαρὺς σταυρὸς φορτῶνεται. Στὸ Γολγοθᾶ ἀπάνθρωπα ὀδηγεῖται. Ἐκεῖ ἀσπλαγχνά σταυρώνεται. Ὄξος καὶ χολὴ ποτίζεται. Ἰβρίζεται. Ἐμπαίζεται. Βλασφημεῖται. Ἀπ' ὅλους ἐγκαταλείπεται. Καί, μέσα σὲ μιὰ ἀφόρητη κατάθλιψιν, σ' ἓνα ὀδυνηρὸ καὶ φρικιαστικὸ μάρ-



τύριο, παραδίνει τὸ πνεῦμα Του μὲ τὴν τελευταία καὶ χαρακτηριστικὴ λέξι : «Τετέλεσται» !...

### « Ἡ Ζωὴ ἐν τάφῳ !... ».

Ὁ ὑπέρθειος Νεκρός, Αὐτὸς πού σάν Ζωοδότης εἶχε χαρίσει τῇ ζωῇ, τὴν ἀθανασία, τὴν καλωσύνη, τὴν μακροθυμία καὶ συγχώρησι σ' ὄλους, καὶ σ' αὐτοὺς τοὺς σταυρωτάς Του, Αὐτὸς πού εἶχε προκαλέσει πρὶν ἀπὸ λίγο τοῦ ρωμαίου ἑκατοντάρχου τὴν ὁμολογία «ἀληθῆς Θεοῦ υἱὸς ἦν εὖτος», τώρα ἔχει μείνει χωρὶς φωνή, δίχως πνοή, καὶ δέχεται τοῦ Νικοδήμου καὶ τοῦ Ἰωσήφ τοὺς ἐπιτάφιους θρήνους, τίς ἐντάφιες περιποιήσεις, τίς στοργικὲς φροντίδες.

Μὲ κίνδυνο κι' αὐτῆς τῆς ζωῆς του ὁ Ἰωσήφ, «εὐσχήμων βουλευτής», παρουσιάσθηκε στὸν Πιλάτο μὲ ὅλις πληροφορήθηκε τὸν θάνατο τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τοῦ ζήτησε τὸ πανακήρατο Σῶμά Του, γιὰ νὰ τὸ ἐνταφιάσῃ.

Κι' ὕστερα ἀπὸ τὴν ἱκανοποίησι τοῦ αἰτήματος αὐτοῦ, μαζί μὲ τὸν ἐπίσημο ἄνδρα Νικοδήμο, ἀνέβηκαν γρήγορα στὸ Γολγοθά, λίγο πρὶν σκοτεινιάσει ἡ μεγάλη Παρασκευή,—ὁπότε θ' ἄρχιζε ἡ ἡμέρα τοῦ Σαββάτου— ξεκρέμασαν μ' ἔνθεο ζῆλο καὶ καταφανῆ συγκίνησι τὸ καταπληγωμένο καὶ νεκρὸ Σῶμα τοῦ Κυρίου, τὸ ἄλειψαν μὲ δάκρυα κι' ἀρώματα, κι' εὐλαβικὰ τὸ ἐνταφίασαν σὲ καινούργιο μνημεῖο.

Ἔτσι, «τῷ ἀγίῳ καὶ μεγάλῳ Σαββάτῳ τὴν θεόσωμον ταφὴν καὶ τὴν εἰς Ἄδου κάθοδον τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἑορτάζομεν». Κι' ὁ ἱερὸς ὑμνογράφος τονίζει μελωδικὰ : «Σήμερον συνέχει τάφος τὸν συνέχοντα παλάμη τὴν κτίσιν ! καλύπτει λίθος τὸν καλύψαντα ἀρετῇ τοὺς οὐρανοὺς· ὑπνοῖ ἡ ζωὴ καὶ ἄδης τρέμει καὶ Ἀδὰμ τῶν δεσμῶν ἀπολύεται...».

Γι' αὐτὸ «τοῦτο τὸ Σάββατον ἐστὶ τὸ ὑπερευλογημένον» ! Γιατί, ἀπ' ὅλα τὰ ἔργα ὁ θεὸς Λυτρωτῆς ἀνεπαύθη σωματικά. Εἶναι τῆς «καταπαύσεως» ἡμέρα.

Ὅμως ἡ παναγία Του ψυχὴ δὲν ἔμεινε ἀδρανῆς. Μὲ τὴν θεότητα ἐνωμένη, κατέβηκε στὸν ἄδη. Ἐπεκοινώνησε μὲ τοὺς κοιμηθέντας πρὶν ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνας νεκροῦς. Ἐπεσκέφθηκε αὐτοὺς ὄλους πού εἶχαν ποθήσει τὴ λύτρωσι ἀπ' τὰ δεινὰ τῆς ἀμαρτίας, τὴ ψυχικὴ σωτηρία. Καὶ τοὺς ἐχάρισε τὴν πνευματικὴν ἀνάστασι, τὴν ἐλευθερία, τὴν αἰώνια λύτρωσι, αὐτὴν πού ἐπάνω στὸ Σταυρό, μὲ τὴν ἀνυπερβλήτη θυσία Του, ἐδραίωσε, καὶ διεσκόρπισε σ' ὅλη τὴ λογικὴ κτίσι. Κι' ἔτσι ἔκαμε ἐπέκτασι τοῦ σωτηρίου ἔργου Του παντοῦ, σ' ὄλους ἐκείνους πού τὸν δέχθηκαν μὲ ἀνυπόκριτη χαρὰ καὶ ἀγαλλίασι, καὶ τὸν πίστευσαν Λυτρωτῆ καὶ

Σωτήρρά τους. Γι' αὐτὸ κι' ὁ "Ἄδης στενάζει καὶ ἀπεγνωσμένα κραυγάζει : «κατελύθη μου ἡ ἐξουσία». Ὁ Υἱὸς τῆς Μαρίας ἦλθε καὶ «τὸ κράτος μου ἔλυσε· πύλας χαλκᾶς συνέτριψε· ψυχὰς ἄς κατεῖχον τὸ πρῖν, Θεὸς ὢν ἀνέστησε» !

Μυρίστομα λοιπὸν κι' ἐμεῖς χρειάζεται σήμερα νὰ προσθέσωμε συγκινημένοι βαθειὰ καὶ γονατισμένοι εὐλαβικὰ : «Μεγαλύνω τὰ πάθη Σου· ὑμολογῶ καὶ τὴν ταφὴν Σου· σὺν τῇ ἀναστάσει κραυγάζων· Κύριε, δόξα σοι» !

### «Χριστὸς Ἄνέστη!...».

Χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις σήμερα. Φῶς καὶ Ζωή. Θρίαμβος καὶ Νίκη. Ἴδου τί χαρούμενα συναισθήματα κυριαρχοῦν σ' ὅλη τὴν κτίσι ! Κι' εὐλογα ἀκούονται θριαμβικὰ ἐπιφωνήματα : «Χριστὸς Ἄνέστη !», ἐνῶ ἀπὸ παντοῦ ἀνταποδίδεται, σὲ οὐρανόφθαστες ἰαχές, ὁ βεβαιωτικὸς χαιρετισμὸς : «Ἀληθῶς Ἄνέστη !».

Χριστὸς Ἄνέστη ! Ναί. Δὲν ἦταν μπορετὸ ἡ Ζωὴ νὰ βρισκόνταν γιὰ πάντα στὸ ψυχρὸ τάφο. Τὰ ὅσα δραματικὰ συντελέστηκαν κατὰ τοῦ θεανθρώπου Ἰησοῦ ἀποδείχθηκαν ἀνίσχυρα γιὰ νὰ φαρτοποιήσουν τὸν Ἄφθαρτο· γιὰ νὰ ἐκμηδενίσουν τὸν αἰώνιο Νικητῆ. Ἰσα - ἴσα πού ὁ ὀρθόδοξος κόσμος παραδέχεται, πῶς τ' ἄχραντα πάθη τοῦ Κυρίου μας ἦταν ὁ πρόλογος τῆς Ἀναστάσεως. Γι' αὐτὸ δὲν συμφωνοῦμε καθόλου μὲ τὴν ἀποψι τοῦ Δυτικοῦ κόσμου, πού ἰσχυρίζεται, πῶς ἡ Ταφὴ καὶ ἡ Ἀνάστασις εἶναι ὁ Ἐπίλογος τῆς Σταυρώσεως ! Ἐμεῖς, πολὺ σωστά, τὴν Ἀνάστασι τοποθετοῦμε στὸ κέντρο τῆς ψυχῆς μας, στὴν κορυφὴ τῆς πυραμίδος τῆς πίστεως καὶ τῆς λατρείας μας, γιὰτι—ὅπως τονίζει ὁ Παῦλος—«εἰ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, καινὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν· κενὴ καὶ ἡ πίστις ἡμῶν».

Χριστὸς Ἄνέστη ! Δὲν μᾶς μένει καμμιά ἀμφιβολία. Οἱ μυροφόρες γυναῖκες εἶδαν πρῶτες τὸν Ἀναστάντα. Κι' ἐγιναν ἀμέσως οἱ εὐαγγελίστριές Του. Οἱ Ἀπόστολοι ἐπίσης Τὸν εἶδαν· Τὸν ἄκουσαν· Τὸν πίστευσαν· Τὸν κήρυξαν σ' ὅλο τὸν κόσμον «Ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν». Οἱ Ἰουδαῖοι προσπάθησαν νὰ συκοφαντήσουν τοῦ Χριστοῦ τὴν Ἀνάστασι ! Ἀλλὰ πλανήθηκαν οἰκτρὰ καὶ γελοιοποιήθηκαν !

Χριστὸς Ἄνέστη ! Δύο χιλιάδες τώρα χρόνια βροντοφωνοῦν τὰ ἑκατομμύρια καὶ δισεκατομμύρια τῶν πιστῶν, ἡ ἀδιάφυστη Ἱστορία. Κι' ἀπ' τὴν Ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ ὁ κόσμος ἐμπνέεται, στηρίζεται, καὶ βαδίζει τῇ φωτισμένῃ λεωφόρῳ τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως. Ἡ ἐκπολιτιστικὴ πορεία τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι μεγαλειώδης. Γιατί, ὅπου τὸ φῶς τῆς Ἀναστάσεως λάμπει, ἐκεῖ σκοροποῦν καὶ χάνονται ὅλα τὰ μίση καὶ τὰ πάθη, ὅλες οἱ ἐχθρό-



## ΥΠΟΜΝΗΣΕΙΣ ΑΔΕΛΦΟΥ ΠΡΟΣ ΑΔΕΛΦΟΥΣ

Ἐπιπέδους ὑπομνήσεις. Ὅμως ιδιαίτερα χρήσιμες, μιὰ καὶ πλησιάζουσι στὴν Μεγάλῃ Ἑβδομάδᾳ.

Ὁ Ναὸς εἶναι τὸ κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ στὴ γῆ μας. Μέσα στὸ ὅποιον τοῦ προσφερόμαστε καὶ μᾶς προσφέρεται. Γι' αὐτὸ κι' ὅλα μέσα σ' αὐτὸν πρέπει νὰ εἶναι τακτικὰ καὶ προσεγμένα καὶ νὰ συνθέτουν ἓνα ἄρμονικὸ ὕμνον λατρείας.

Προβληματικὴ ἢ τάξις κατὰ τὶς ἄλλες περιόδους, γίνεται περισσότερο προβληματικὴ κατὰ τὴν Μεγάλῃ Ἑβδομάδᾳ. Ὁ συνωστισμὸς, ποὺ δημιουργεῖται, ἢ ἀπαίτησις μερικῶν ἀνίδεων καὶ πλαισιώνουν τὸν χορὸ τῶν ψαλτῶν, ἢ κακὴ προετοιμασία τῶν ἀκολουθιῶν ἐκ μέρους τῶν ἱερέων καὶ ὅλου τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Ναοῦ μποροῦν νὰ δημιουργήσουν φοβερὰς δυσαρμονίας καὶ νὰ μὴν ἀφήσουν τὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ νὰ χαρῆ τὶς ωραιότατες καὶ πνευματικώτατες Ὁρθόδοξες ἀκολουθίες.

Ἡ καθαριότης,

ἢ ἡσυχία,

ἢ καλὴ ψαλμοψοδία,

ἢ καθαρὴ ἀπαγγελία τῶν ἀναγνωσμάτων,

τὸ πολὺ προετοιμασμένο καὶ προσεγμένο κήρυγμα, εἶναι μερικὰ ἀπὸ τὰ θέματα, ποὺ πρέπει νὰ γίνουσι ἀντικείμενα μελέτης ἐκ μέρους τῶν ἱερέων, τῶν ἱεροψαλτῶν, τῶν ἐπιτρόπων καὶ ὄλων ἐκείνων, ποὺ μποροῦν νὰ βοηθήσουν στὴ καλύτερη τέλεσι τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν.

Μὴ θεωροῦμε ἀυτονόητο, πὼς ἐπειδὴ ἐκάναμε ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τὶς ἀκολουθίες, θὰ τὶς κάνουμε καὶ ἐφέτος, χωρὶς νὰ χρειασθῆ νὰ

---

τητες κι' οἱ ἰδιοτελεῖς ὑπολογισμοί, κάθε εὐτέλεια καὶ ρυπαρότητα. Τὸ γλυκὸ φῶς, ποὺ ἐξήστραψε ἀπ' τὸν τάφο τοῦ Λυτρωτοῦ τοῦ ἀκτινοβολεῖ παντοῦ χαρὰ, εἰρήνη, ἀγάπη, ὁμόνοια, δύναμι καὶ κάθε καλὸ γιὰ μιὰ νέα δημιουργία.

Χριστὸς Ἀνέστη ! Ἡ πάμφωτη πορεία τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸ μαρτύριον καὶ τὸ θρίαμβον τῆς Ἀναστάσεως, ἅς γίνῃ γιὰ μᾶς ὁδηγὸς στὸ διάβα τοῦ μαρτυρικοῦ βίου μας. Κι' ἅς φωτισθοῦμε ἀπ' τὸ ἀνέσπερο φῶς γιὰ ν' ἀμαστε ὑπομονετικοὶ καὶ καρτερικοὶ, ὥστε νὰ φθάσωμε κι' ἐμεῖς στὸ θρίαμβον τῆς ἀναστάσεώς μας καί, χαρούμενοι κι' εὐτυχισμένοι νὰ ψάλλωμε παντοτεινά : « Αὕτη ἡ ἡμέρα, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος, ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ ».

(Τέλος)

Ἄρχ.μ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ  
Ἱεροκέρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως

μᾶς ἀπασχολήσῃ ἐκ προτέρου ἢ ὀργάνωσίς των. Ἀντίθετα, ἡ πείρα, ποῦ ἔχουμε ἀπὸ τὸ παρελθόν, ἐνδέχεται νὰ μᾶς πληροφορῇ, ὅτι μερικά ἀπὸ αὐτὰ ποῦ ἀναφέρονται παραπάνω ἔχουν ἀνάγκη ἰδιαιτέρας προσοχῆς καὶ ἀντιμεταπίσεως.

Στὸ χρέος, ποῦ μᾶς ἐπιβάλλει ἡ φωνὴ αὐτῆ τῆς πείρας, δὲν δικαιούμεθα νὰ σιωποῦμε.

### Πρόβλημα γιὰ τὸν ἱερέα.

Ἡ Μεγάλῃ Ἑβδομάδα, ἀπὸ ἀνεκτίμητη πνευματικὴ εὐκαιρία, μπορεῖ νὰ καταστήσῃ πρόβλημα γιὰ τὴν ἱερατικὴ μας ψυχῆ.

Ἡ πυκνότης τῶν ἀκολουθιῶν, οἱ πολλαπλῆς ἀνάγκες τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ἀδιάκοπες φροντίδες μὲ τις ὁποῖες γεμίζει ἡ κάθε μέρα, μποροῦν νὰ ἀποτελέσουν ἓνα κλοιό, μέσα στὸν ὁποῖο νὰ ἐγκλωβιστῇ ἡ ἱερατικὴ ψυχῆ, καὶ νὰ μὴ μπορέσῃ νὰ κινηθῇ ἐλεύθερα καὶ νὰ χαρῆ καὶ νὰ ἀνιχνεύσῃ τὸ μεγάλο μυστήριον. Ἔτσι μπορεῖ νὰ συμβῆ νὰ βηματίζουμε μαζῆ μὲ τὸν Κύριον στὴν Γεθσημανῆ καὶ τὸν Γολγοθᾶ, ἀλλὰ νὰ μὴ συγκλονίζεται ἡ ψυχὴ μας καὶ νὰ μὴ βυθίζεται μέσα στὸ νόημα τοῦ πάθους του.

Ὅσο κι' ἂν ἔχουμε χρόνια ἱερατικῆς ζωῆς καὶ διαθέτουμε πλούσια πνευματικὴ καὶ ποιμαντικὴ πείρα, ἔχουμε ἀνάγκη :

Νὰ προετοιμαστοῦμε πνευματικά, πρὶν μποῦμε στὴν Μεγάλῃ Ἑβδομάδα.

Νὰ στοχαστοῦμε γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ στὸ γεγονός τοῦ πάθους.

Νὰ ὑπερνηκῆσουμε τὴν ρουτίνα καὶ τὴν μηχανοποίηση καὶ νὰ προσπαθῆσουμε νὰ ζήσουμε μὲ πρωτόγνωρῃ διάθεσι καὶ ἀφοσίωσι τῆ θυσία τοῦ Ἀυτρωτοῦ μας.

Νὰ ἐπιδιώξουμε καινούργιες λατρευτικὲς ἐμπειρίες, ἀπαγγέλλοντας ὄχι τυπικὰ καὶ μηχανικὰ, ἀλλὰ πηγαία τις προσευχῆς καὶ τὰ ἱερὰ κείμενα.

Γιὰ ἓνα ἱερέα ἡ Μεγάλῃ Ἑβδομάς δὲν πρέπει νὰ προσπερνᾷ χωρὶς νὰ τὸν ἀνεβάζῃ καὶ νὰ τὸν φέρνῃ πρὸς τὸν ἀγαπημένον Κύριόν του.

### Ἡ Θεία Κοινωνία.

Ἀτόπημα, γιὰ τὸ ὁποῖο εὐθυνόμαστε σὲ μεγάλο βαθμὸ ἐμεῖς οἱ ἱερεῖς.

Κατὰ τις μεγάλες γιορτές, Χριστούγεννα καὶ Πάσχα, σμήνη ἀνθρώπων μπαίνουν μέσα στὸ Ναό, προχωροῦν πρὸς τὴν Ὁραία Πύλη, ἀδιαφορῶντας γιὰ τὸ ποῦ βρίσκεται ἡ Θεία Λειτουργία, κοινωνοῦν κι' ἀμέσως φεύγουν.



Αὐτὸ πρέπει νὰ σταματήσει.

Ἡ Θεία Κοινωνία δὲν εἶναι μιὰ πράξι τυπική, γιὰ τὸ καλὸ τοῦ χρόνου. Εἶναι ἡ συμμετοχὴ στὸ Μυστικὸ Δεῖπνο, ἡ ἔνωσι μὲ τὸν Υἱὸ καὶ Λόγο τοῦ Θεοῦ.

Μιὰ τέτοια συμμετοχὴ δὲν φαίνεται ἔτσι στὰ ἄρπαχτά. Προϋποθέτει τὴν παρουσία στὴν Λειτουργία, τὴν συνοδοιπορία μὲ τὸν Κύριο στὸ δρόμο τοῦ Πάθους του, τὴν ἔκφρασι τῆς λατρείας μὲ τίς λειτουργικὲς προσευχὲς καὶ τὴν κατάλληλη προετοιμασία, τὴν ὁποία ἡ Λειτουργία δημιουργεῖ στὴν ψυχὴ.

Φυσικά, ἡ τόσο βαθειὰ ριζωμένη κακὴ συνήθεια δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κοπῆ μὲ τὴν ἄρνηση, ποῦ θὰ προβάλλουμε τὴν ὥρα, ποῦ θὰ ῥθοῦν οἱ ἄνθρωποι νὰ κοινωνήσουν. Χρειάζεται νὰ ληφθοῦν μερικὰ μέτρα, ποῦ θὰ διαφωτίσουν τὸ λαὸ καὶ θὰ τὸν βοηθήσουν νὰ ἀπαγκιστρωθῆ ἀπὸ τὴν συνήθειά του αὐτῆ. Τέτοια μέτρα εἶναι ἡ κυκλοφορία ἐνὸς διαφωτιστικοῦ ἐντύπου, ἀρκετὲς ἡμέρες πρὶν ἀπὸ τίς ἑορτές, ὁ προγραμματισμὸς καὶ καθορισμὸς τῶν ἡμερῶν κατὰ τίς ὁποῖες θὰ κοινωνήσουν τὰ παιδιὰ καὶ οἱ ἐργαζόμενοι, καὶ ἀκόμα ὅπου εἶναι δυνατόν ἡ τέλεισι δύο Λειτουργιῶν, κατὰ τίς ἡμέρες, κατὰ τίς ὁποῖες κοινωνοῦν συνήθως οἱ μεγάλες μᾶζες τοῦ λαοῦ, ὥστε ὅσοι ἔχουν ἐργασία, νὰ παρακολουθήσουν τὴν πρωτὴν.

Κανέναν κόπο δὲν πρέπει νὰ φοβηθοῦμε, προκειμένου νὰ βοηθήσουμε τὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ νὰ συμμετάσχη καθὼς πρέπει στὸ Δεῖπνο τῆς ἀγάπης.

ΠΑΤΗΡ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Μητροπολίτου Σάμου ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ

« Μ Ε Λ Ε Τ Η Μ Α Τ Α »

Εἰς τόμους πέντε σελ. 2124

Ἦτοι λόγοι ἑορταστικοί, περιστατικοί κ.λ.π. Ἄρθρα, Μελέται, τοῦ σοφοῦ καὶ ἀειμνήστου Ἱεράρχου.

Διατίθενται διὰ τοὺς αἰδεσιμωτάτους ἱερεῖς, κληρικούς, καὶ θεολόγους, πρὸς ἐμπλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης των, ἀντὶ δραχμῶν 200 ἐπὶ τρίμηνον, ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν.

Πληροφορία : Γράψατε εἰς «ΕΦΗΜΕΡΙΟΝ»

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

**Μόνον τότε.**

Υπάρχουν μέσα εις τὴν κοινωνικὴν ζωὴν πολλοί, πάρα πολλοὶ μάλιστα, ποὺ αὐτοτιτλοφοροῦνται, ὄχι ὅ,τι πράγματι εἶναι, Μαρξιστὲς δηλαδὴ καὶ ἄθρησκοι κομμουνισταί, ἀλλὰ ὡς «προοδευτικοί» δῆθεν, καὶ ὡς «πρωτοπόροι». Εἶναι οἱ «προβατόσχημοι λύκοι», τῆς ἀγίας Γραφῆς, τῶν ὁποίων ὁ ἄκρατος καὶ χυδαῖος ὕλισμός προσωπιδοδορεῖ. Καὶ περιβαλλόμενος, ὅπως πράττουν εἰς τὰ θέατρα οἱ ὑποκριταί, ψευδῆ ἐπιστημονικὸν μανδῦαν, ἐμφανίζεται ὡς ἡ πραγματικὴ φιλοσοφία τῆς ζωῆς, ὡς τὸ τελευταῖον πόρισμα τοῦ συγχρόνου ἐπιστημονικοῦ πνεύματος, καὶ ὡς κατακαταλυτῆς ψεύτικων εἰδώλων. Ὁ ὕλισμός ὅμως καὶ ἡ ὕλιστικὴ τῆς ἱστορίας ἀντίληψις ἔχει ταφῆ πλεόν ὀριστικῶς καὶ ἀμετακλήτως, ὑπὸ τῆς Ἐπιστήμης. Καὶ οὐδαμοῦ ὅπου ὑπάρχει ἀληθινὴ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα, γίνεται πλεόν λόγος καὶ μνεῖα περὶ αὐτοῦ ἢ καὶ ἀξιῶνεται προσοχῆς.

Ἄς προσέχωμεν λοιπὸν νὰ προφυλασώμεθα καὶ νὰ προφυλάσσωμεν καὶ τοὺς ἄλλους ἀπὸ τοὺς μετὰ προηγμένην δῆθεν ἰδεολογίαν «πρωτοπόρους» αὐτοὺς, ποὺ παρουσιάζονται ὡς λόγιοι καὶ ὡς «μῦσαι τῆς προόδου». Καὶ κατηγοροῦντες ὡς στασίμους καὶ ὡς ἀντιδραστικοὺς, ὅσους ἐμμένουν εἰς τὰ πατροπαράδοτα, ἐπαγγέλλονται μεγαλοστόμως ν' ἀποκαλύψουν αὐτοὶ τὸν δρόμον πρὸς τὴν Εὐτυχίαν. Μόνον ὁ Χριστὸς εἶναι «ἡ ὁδός, ἡ ἀλήθεια, καὶ ἡ ζωή». Καὶ μόνον ἡ ἐσταυρωμένη του ἀγάπη ἀναπαύει τὴν ψυχὴν, δίνει νόημα εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὴν ἐλευθερίαν, καὶ σφραγίζει τὴν προσωπικότητα τοῦ ἀνθρώπου, μετὰ τὴν σφραγίδα τῆς αἰωνιότητος. Εἰς δὲ τοὺς θρασεῖς καὶ ἰταμοὺς αὐτοὺς ψευδοφιλοσόφους μία καὶ μόνη πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀπάντησις. «Χ ρ ι σ τ ὸ ς ἀ ν ἔ σ τ η». Διότι ὁ κόσμος μόνον ὅταν ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν ἀξιῶν τὴν Χριστιανικὴν ἀλήθειαν, καὶ μόνον ὅταν ἐνστερνισθῇ ὀλοψύχως τὸ θεῖον κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ «ἀ γ α π ᾶ τ ε ἀ λ λ ἧ λ ο υ ς», θὰ γνωρίσῃ τὴν πραγματικὴν εὐτυχίαν.

**Ἄς προσέξουν.**

Μία ξένη ἐκκλησιαστικὴ ἐφημερίς, διεθνοῦς κύρους, προτείνει νὰ ἰδρυθοῦν εἰς ὅλας τὰς χώρας ἰδιαίτερα Ὑπουργεῖα, προστατευτικὰ τῆς «Ἑθικῆς ὑγείας» τῆς κοινωνίας. «Ὅπως λέγει»



ὑπάρχει εἰς κάθε Κράτος Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς, παρομοίως πρέπει νὰ ὑπάρξῃ καὶ ὀργανισμὸς σοβαρὸς, ἀρμόδιος εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἠθικῆς ὕγειας».

Ἡ πρότασις εἶναι σοβαρὰ καὶ ἀξιοπρόσεκτος καὶ βεβαίως κάθε ἄλλο παρὰ ἀντιστοιχεῖ εἰς μίαν πολυτέλειαν, διότι ἐντείνεται δυστυχῶς ὁ ἠθικὸς ἐκτραχηλισμὸς εἰς τὸν κόσμον ὀλόκληρον. Τὰ ὕλικά προβλήματα καὶ ζητήματα ἔχουν ἀναμφιβόλως σπουδαίαν θέσιν εἰς τὸν κύκλον τῶν ἐνδιαφερόντων καὶ τῶν καθηκόντων οἰασδήποτε Κυβερνήσεως. Ἀλλὰ καὶ τὸ πρόβλημα τῆς διατηρήσεως καὶ τῆς προαγωγῆς τῆς ἠθικῆς ὕγειας τοῦ λαοῦ εἶναι ἐξίσου μέγα καὶ ἐξίσου ἐπεῖγον πάντοτε· καὶ ἀξίζει διὰ τοῦτο οἰανδήποτε οἰκονομικὴν θυσίαν. Ἀντὶ ὅμως ἰδρύσεως νέου, Ὑπουργείου, ἃς προσέξουν περισσότερο οἱ πολιτικοὶ μας Ἡγέται τὴν Ἐκκλησίαν μας· ἢ ὁποῖα εἶναι ὁ θεοσύστατος ὀργανισμὸς καὶ θεσμὸς, διὰ τοῦ ὁποῖου οἰκοδομεῖται ἠθικῶς ἡ κοινωνία· καὶ τὰς ὁποίας οἱ σεμνοὶ λειτουργοὶ εἶναι οἱ πνευματικοὶ καθηγητοὶ καὶ διδάσκαλοι τοῦ λαοῦ μας. Ἄς μὴ λησμονοῦν, ὅτι διὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀνεπτύχθησαν εἰς τὸ Βυζάντιον εἰς ὅλον τὸ πλήρωμά των, αἱ ἠθικαὶ δυνάμεις τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Διὰ τῆς Ἐκκλησίας διετηρήθη ὁ ἔθνισμός μας εἰς τὰ τετρακόσια χρόνια τῆς δουλείας μας. Ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἔδωκε τοὺς πρωτομάρτυρας εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς Παλλιγγενεσίας μας. Καὶ ὅτι ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπὶ τῆς ἀγίας μας Ὁρθοδοξίας ἡμπορεῖ νὰ θεμελιωθῇ ἀρραγῶς ἡ Κρατικὴ μας ἀναγέννησις.

### Τὰ ὀρκωτὰ δικαστήρια.

Ὁ θεσμὸς τῶν ἐνόρκων τῶν Δικαστηρίων εἶναι καύχημα διὰ κοινωνίας πράγματι πολιτισμένας. Τὸ νὰ λαμβάνῃ ἀπ' εὐθείας ὁ λαὸς μέρος εἰς τὴν ἀπονομὴν τῆς Δικαιοσύνης ἀποτελεῖ δικαίωμα του· καὶ ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὴν ὑγιᾶ ἔννοιαν τῆς Δημοκρατίας. Ἡ πραγματικότης ὅμως δυστυχῶς εἶναι, ὅτι καὶ εἰς τὴν χώραν μας ἐμφανίζονται περιπτώσεις ἀποκαρδιωτικά. Καὶ τοῦτο συμβαίνει, ὅπως πολὺ εὐστόχως παρατηρεῖ εἰς πρόσφατον φύλλον του θρησκευτικὸν περιοδικόν, διότι οἱ ἔνορκοι δὲν ἔχουν πάντοτε τὴν πρέπουσαν κατανόησιν καὶ ἀγωγὴν. Ἐντεῦθεν πηγάζει κατακραυγὴ κατὰ τοῦ θεσμοῦ. Ἡ ὁποία ὅμως εἶναι ἀβάσιμος καὶ προδίδει ἀναχρονιστικὴν νοοτροπίαν. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ διαφωτίζωνται, ὅτι πρέπει καὶ νὰ γνωρίζουν νὰ πράττουν πάντοτε τὸ καθήκόν των». Ὅπως κάθε ἐξουσία, παρομοίως καὶ αὕτη, χωρὶς τὴν κατάλληλον ἀγωγὴν καὶ διαφώτισιν, ἀποβαίνει ἐπιζημία εἰς τὴν χρῆσιν της· καὶ δὲν προάγει τὸ κοινωνικὸν συμφέρον, διὰ τὴν προάσπισιν καὶ τὴν ἐξυπη-

ρέτησιν τοῦ ὁποίου ἔχει ταχθῆ. Καὶ ἡ ἀπονομὴ πραγματικῆς Δικαιοσύνης εἶναι ἐπιταγὴ τοῦ ἠθικοῦ νόμου καὶ τὸ θεμέλιον τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας καὶ προκοπῆς.

### **Εἶναι καθ' ὅλα δίκαιον.**

Πολλοὶ εὐλαβέστατοι ἐφημέριοι διετύπωσαν ἐπανειλημμένως τὸ αἴτημα, ὅπως ἡ Πολιτεία θεσπίσῃ διάταξιν, δυνάμει τῆς ὁποίας τὰ τέκνα τῶν ἱερωμένων νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὰς Θεολογικὰς Σχολὰς Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης καθ' ὑπέρβασιν τοῦ ἐκάστοτε ὀριζομένου ἀριθμοῦ εἰσακτέων.

Ἐπεὶ τῆς υἰοθετήσεως τοῦ αἰτήματος τούτου συνηγόρησεν ὁ βουλευτὴς Ἀθηνῶν καὶ τέως ὑπουργὸς κ. Δημ. Βρανόπουλος, ὁ ὁποῖος κατέθεσεν εἰς τὴν Βουλὴν σχετικὴν ἐρώτησιν πρὸς τὸν Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων. Ἀτυχῶς ὁμως, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι προσφάτως ἔθεσπίσθη ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἡ καθ' ὑπέρβασιν εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Ἰατρικὴν Σχολὴν τῶν τέκνων τῶν ἱατρῶν, τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων δὲν ἔστεργε νὰ προβῆ εἰς τὴν υἰοθέτησιν τοῦ ὡς ἄνω δικαίου αἰτήματος τῶν εὐλαβεστάτων ἐφημερίων μας, μὲ τὴν δικαιολογίαν ὅτι ἡ λήψις τοιοῦτου μέτρου ἀντίκειται εἰς τὰς περὶ ἴσης μεταχειρίσεως τῶν πολιτῶν διατάξεις τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ Συντάγματος.

Θεωροῦμεν ὅτι τὸ αἴτημα τοῦτο τῶν ἐφημερίων μας εἶναι καθ' ὅλα δίκαιον καὶ ἐλπίζομεν ὅτι τὸ ἀρμόδιον Ὑπουργεῖον θὰ ἐπανεξετάσῃ τὸ θέμα τοῦτο μὲ εὐμενὲς πνεῦμα.

### **Ἡ ἐγκληματικότητα τῶν ἀνηλίκων.**

Αὐξησιν 35% ἐνεφάνισαν τὰ κρούσματα ἐγκληματικότητος τῶν ἀνηλίκων εἰς τὴν περιοχὴν πρωτευούσης κατὰ τὴν πενταετίαν 1961—1965. Τὸ ποσοστὸν αὐξήσεως ἐμφανίζει μεγαλύτερον ὕψος εἰς ἄλλας περιοχὰς τῆς χώρας, ἰδίως κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1957—1961. Οὕτω, οἱ στατιστικοὶ ἀριθμοὶ ἀποκαλύπτουν ὅτι τὸ 1957 ἐσημειώθησαν 863 καταδίκαι σωφρονιστικῶν περιορισμῶν καὶ τὸ 1961 2.267, δηλαδὴ αὐξήσις 160%.

Τοὺς ἀριθμοὺς τούτους, καθὼς καὶ ἄλλα ἐντυπωσιακὰ στοιχεῖα ἔδωσεν εἰς πρόσφατον διάλεξίν του ὁ ὑφηγητὴς τῆς Ἐγκληματολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν κ. Μ. Μπακατσούλας.

Ὁ διακεκριμένος ἐπιστήμων προέτεινε διάφορα μέσα πρὸς καταπολέμησιν τοῦ φαινομένου, ὑπογραμμίσας μεταξὺ ἄλλων



## Η ΠΕΡΙ ΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΤΗΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ

### ΣΤ'

Βεβαίως ὁ Μ. Βασίλειος κατακρίνει ἐκείνους, οἵτινες ἔχουν ἀλαζονικὸν φρόνημα, διότι ἀένδοξάζονται σώματι. Εἶναι «οἱ περὶ τοὺς γυμνικοὺς ἐσχολακότες ἀγῶνας ἢ ὅλως οἱ ἐπὶ τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας των σφριγῶντες»<sup>1</sup>. Ἄλλ' ἡ κατάκρισις τῆς ἀλαζονείας ταύτης καὶ τῆς θεοποιήσεως τοῦ σώματος οὐδόλως σημαίνει περιφρόνησιν τοῦ ὑγιοῦς ἀθλητικοῦ πνεύματος. Ἀντιθέτως ὁ Μ. Βασίλειος δεικνύει ἐκτίμησιν πρὸς τοὺς ἀθλητάς, οἵτινες ζοῦν ἐγκρατῶς ἀδίαταν οὐ τὴν ἡδίστην, ἀλλὰ τὴν παρὰ τῶν γυμναστῶν αἰρούμενον<sup>2</sup>. Εἰς τὴν εὐεξίαν τοῦ σώματος, λέγει, συντελοῦν «ἐν τοῖς γυμναστικοῖς αἱ ἀθλητικαὶ τροφαὶ μετὰ τῶν καταλλήλων γυμνασιῶν»<sup>3</sup>. Ὁ αὐτὸς ἱερὸς πατὴρ ἐθλίβη βαθύτατα, ὅταν μετὰ τὸν χωρισμὸν τῆς πόλεως εἰς δύο ἐπαρχίας ἔβλεπέ τις τὰ γυμναστήρια κεκλεισμένα, διότι τὰ ἐγκατέλειψαν οἱ κάτοικοι, διὰ νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς νέαν περιοχὴν: «Γυμνάσια κεκλεισμένα, γράφει πρὸς τὸν Μαρτινιανόν, καὶ νύκτας ἀλαμπεῖς οὐκ ἔῃ ἡμᾶς οὐδὲν λογίζεσθαι ἢ περὶ τοῦ ζῆν ἀγωνία»<sup>4</sup>.

Χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι πάντες οἱ Καππαδόκαι συχᾶνίς χρησιμοποιοῦν εἰς τὰ κηρύγματά των εἰκόνας ἐκ τῶν ἀθλητικῶν

1. Μ. Βασιλείου, Ὁμιλία εἰς τὸν ξα' ψαλμὸν ἐν Migne Ἐ.Π. 29, 476.

2. Μ. Βασιλείου, Πρὸς τοὺς νέους..., § 6 ἐν Migne Ἐ. Π. 31, 580.

3. M. Journal καὶ J. Dutilleul, Enchiridion asceticum<sup>3</sup>, Friburgi MCMXLII, σ. 138.

4. Μ. Βασιλείου, Ἐπιστολὴ οδ' Μαρτινιανῶ Migne 32, 444 ἐξ.

καὶ τὴν εὐθύνην τῶν γονέων, ἡ ὁποία ἔχει μεγάλην μερίδα εἰς τὸν καταλογισμὸν τῶν αἰτιῶν τούτου.

Πράγματι, ἡ ἀγωγή ποὺ παίρνουν τὰ παιδιὰ εἰς τὸ σπίτι των καὶ ὁ βαθμὸς ἐλέγχου τῆς συμπεριφορᾶς των ἐκ μέρους τῶν γονέων εἶναι πρωταρχικῆς σημασίας. Πλησίον τῶν γονέων ὑπεύθυνοι διὰ τὸν δρόμον, ποὺ ἀκολουθεῖ ὁ νέος, εἶναι τὸ Σχολεῖον καὶ ὁ ἐφημέριος. Ὁ τελευταῖος οὗτος, μὲ τὸ κατηχητικὸν ἔργον καὶ τὸν στοργικόν, πατρικὸν σύνδεσμόν του πρὸς τὰς οἰκογενεῖας τῆς ἐνορίας, πολλὰ δύναται νὰ προσφέρῃ διὰ νὰ ἀντιμετωπισθοῦν οἱ τόσον μεγάλοι καὶ πολλοὶ κίνδυνοι, ποὺ ἡ ἐποχὴ μας ἐπιφυλάσσει εἰς τὴν ἠθικὴν διάπλασιν τῆς νεότητος.

ἀγώνων, οἵτινες κατὰ μὲν τὸν Γρηγόριον Νύσσης καλλιεργοῦν («τὴν ἀθλητικὴν ἀνδρείαν»)⁵, κατὰ δὲ τὸν Γρηγόριον τὸν Θεολόγον δέον νὰ διεξάγωνται τιμίως οὐχὶ «ἔξω τῶν νενομισμένων», ἀλλὰ («κατὰ τοὺς κειμένους ἔθους τῆς ἀγωνίας»), δηλαδὴ συμφώνως πρὸς τοὺς κανονισμούς⁶.

Ὁ πλήρης καθαγιασμός τῶν βιολογικῶν καὶ σωματικῶν ἀξιών καὶ ἡ μετουσίωσις αὐτῶν εἰς ἀνωτέρας πνευματικὰς καὶ κοινωνικὰς ἀξίας συντελεῖται ἐντὸς τῆς διὰ τοῦ γάμου δημιουργουμένης οἰκογενείας. Δι' αὐτὸ οἱ Καππαδόκαι ἐξυμνοῦν τὸν γάμον ὡς ἡύλογη- μένον παρὰ Θεοῦ. Μάλιστα ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν γάμων τῆς ἀγίας Ὀλυμπιάδος, οἰοεὶ ὡς γαμήλιον δῶρον, συνέθεσεν ἓν ποίημα ἐξ 111 στίχων, ἀφιερωμένον εἰς αὐτήν⁷. Συμφώνως πρὸς τὴν ὁραίαν ἔκφρασιν τῆς εἰς τὸν Μέγαν Βασίλειον ἀποδιδομένης λειτουργίας, ἥτις ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐκφράζει τὸ πνεῦμα τῶν Πατέρων τῆς Καππαδοκίας, ἐντὸς τῆς χριστιανικῆς οἰκογενείας «αἱ συζυγίαι ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀρμονίᾳ διατηροῦνται, τὰ νήπια ἐκτρέφονται, ἡ νεότης παιδαγωγεῖται, τὸ γῆρας περικρατεῖται». Κατὰ τὸν ἅγιον Γρηγόριον Ναζιανζηνὸν ὁ ἀνὴρ δὲν εἶναι ἐναντι τῆς συζύγου «δεσπότης ἄτοπος, ἀλλ' ὁμόδουλος ἀγαθός» καὶ σύντροφος⁸. Τὰ τέκνα κατὰ μὲν τὸν Μ. Βασίλειον εἶναι «παραμύθιον γήρωσ, ἐγκαλλώπισμα γένους, ἄνθος τῶν ὀμηλικῶν, στήριγμα τῆς οἰκίας»⁹, κατὰ δὲ τὸν Ναζιανζηνὸν εἶναι θησαυροί¹⁰, ἐνῶ κατὰ τὸν Γρηγόριον Νύσσης εἶναι «τῶν ἀγαθῶν τὰ κεφάλαια»¹¹.

Ὡστε διὰ τοὺς Καππαδόκας πατέρας ἡ σωματικὴ καὶ βιολογικὴ σφαῖρα, ἥτις ἔχει αἰώνιον προορισμόν, πρέπει νὰ χειραγωγηθῇ τοιουτοτρόπως, ὥστε καὶ ἐπὶ γῆς νὰ γίνῃ ὄργανον πραγματοποιήσεως ὑψηλῶν πνευματικῶν σκοπῶν.

Ἄλλ' ἐὰν οἱ Καππαδόκαι ἀναγνωρίζουν τὰς ὑλικὰς καὶ βιολογικὰς ἀνάγκας τοῦ ὑλικοπνευματικοῦ ἀνθρώπου καὶ ζητοῦν τὸν

5. Γρηγόριου Νύσσης, Θεωρία εἰς τὸν τοῦ Μωϋσέως βίον, Migne 'E. II. 44, 336.

6. Γρηγόριου Ναζιανζηνοῦ, Λόγος β' ἀπολογητικὸς τῆς εἰς Πόντον φυγῆς, Migne 'E. II. 35, 489.

7. Γρηγόριου Ναζιανζηνοῦ, Παραινετικὸν πρὸς Ὀλυμπιάδα, Migne 'E. II. 37, 1542—1550.

8. Γρηγόριου Θεολόγου, Λόγος η' εἰς τὴν ἀδελφὴν ἑαυτοῦ Γοργονίαν ἐπιτάφιος, Migne 'E. II. 35, 797.

9. Μ. Βασιλείου, Λόγος περὶ εὐχαριστίας, Migne 'E. II. 31, 217 ἐξ.

10. Γρηγόριου Ναζιανζηνοῦ, Ἐπιτάφια νδ' ἐν Migne 'E. II. 38, 38.

11. Γρηγόριου Νύσσης, Ἐπιτάφιος λόγος εἰς Πλακίλλαν βασιλίτσαν, Migne 'E. II. 46, 892.



καθαγιασμόν των, πολὺ περισσότερον ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ μορφωτικοῦ των ἰδεώδους δίδουν ἐξάαιρετον θέσιν εἰς τὰ ἀνώτερα πνευματικὰ ἀγαθὰ, ἅτινα ἱκανοποιοῦν τὰς ἀνωτέρας πνευματικὰς ἀξιολογικὰς ροπὰς τῆς ψυχῆς μας.

Ἐὰν ἴδωμεν ἐν πρώτοις τὴν στάσιν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος Πατέρων ἔναντι τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου, αἵτινες δημιουργοῦνται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ ἄνθρωπος «φύσει τοῦ εἶδέναι ὀρέγεται». Αἱ ἐν ταῖς φιλοσοφικαῖς καὶ ρητορικαῖς σχολαῖς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης σπουδαὶ καὶ ὅλη ἡ ζωὴ τῶν Πατέρων τῆς Καππαδοκίας εἶναι εἰς ὕμνον εἰς τὴν ἀληθῆ γνῶσιν καὶ σοφίαν. Ἡ νοερὰ ψυχὴ, ὡς τονίζει ὁ Μ. Βασίλειος, ζητεῖ διὰ τοῦ λογικοῦ νὰ γνωρίσῃ τὴν φύσιν τῶν ὄντων καὶ τῆς σοφίας τὸν καρπὸν αἰσθάνεται ὡς γλυκύτατον<sup>12</sup>. Κατὰ τὸν αὐτὸν ἱερόν πατέρα μόνον ὁ ἄφρων καταχλευάζει ἐκείνους, οἵτινες διακρίνονται εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ «φιλοπόνως πανταχόθεν ἑαυτοῖς συλλέγουσι τὰ μαθήματα»<sup>13</sup>.

Ὁ Ναζιανζηνός, ὅστις εὐγνωμόνως ἀφιέρωσεν ἐπιταφίους εἰς τινὰς ἐκ τῶν διδασκάλων του, δὲν ἐδίστασε νὰ διακηρύξῃ τὰ ἐξῆς : «Οἶμαι δὲ πᾶσιν ἀνομολογεῖσθαι τῶν νοῦν ἐχόντων παίδευσιν τῶν παρ' ἡμῖν ἀγαθῶν εἶναι τὸ πρῶτον· οὐ ταύτην μόνην τὴν εὐγενεστέραν καὶ ἡμετέραν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἕξωθεν, ἣν πολλοὶ Χριστιανῶν διαπτύουσιν ὡς ἐπίβουλον καὶ σφαλερὰν καὶ Θεοῦ πόρρω βάλλουςαν, κακῶς εἰδότες... οὕτω καὶ τούτων (ἦτοι τῶν ἕξωθεν σοφῶν) τὸ μὲν ἐξεταστικὸν καὶ θεωρητικὸν ἐδεξάμεθα· ὅσον δὲ εἰς δαίμονας φέρει καὶ πλάνην καὶ ἀπωλείας βυθόν, διεπτύσαμεν... Οὐκ οὐκ ἀτιμαστέον τὴν παιδευσιν, ὅτι τοῦτο δοκεῖ τισιν, ἀλλὰ σκαιοῦς καὶ ἀπαιδεύτους ὑποληπτέον τοὺς οὕτως ἔχοντας»<sup>14</sup>.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

12. Μ. Βασίλειου, Ὁμιλία εἰς τὸ πρόσεχε σεαυτῷ § 6, Migne 'E. Π. 31, 212.

13. Μ. Βασίλειου, Ἑρμηνεία εἰς τὸν προφήτην Ἡσαΐαν, κεφ. ιγ', Migne 'E. Π. 30, 589.

14. Migne 'E. Π. 36, 508—509.

**Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.**

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥ  
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ  
ΤΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΥ

Ο ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ ΛΟΓΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

**ΚΕ'.** Ἐτόλμησέ τι καὶ μεῖζον ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ τῶν κατὰ σάρκα, (ἵνα τολμήσω τι καὶ αὐτὸς οὕτω λέγων)· ἀντισταχθῆναι τούτους ἑαυτοῦ Χριστῶ διὰ τὴν ἀγάπην εὐχεται. Ὡ τῆς μεγαλονοίας! Ὡ τῆς τοῦ πνεύματος ζήσεως! Μιμείται Χριστόν, τὸν γενομένον ὑπὲρ ἡμῶν κατάραν, τὸν τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἀναλαβόντα, καὶ τὰς νόσους βαστάσαντα· ἢ τὸ γε μετριώτερον εἰπεῖν, παθεῖν τοῦ ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ὡς ἀσεβής, δέχεται πρῶτος ἀπὸ Χριστοῦ, μόνον εἰ οὗτοι σώζονται. Καὶ τί λέγω καθ' ἑκάστον; Ζῶν γὰρ οὐχ ἑαυτῶ Χριστῶ δὲ καὶ τῶ κηρύγματι καὶ τὸν κόσμον ἑαυτῶ σταυρώσας, καὶ σταυρωθεὶς κόσμῳ καὶ τοῖς ὀρωμένοις, πάντα ἡγείνεται μικρά, καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἐλάττονα, κἂν ἀπὸ Ἱερουσαλήμ κύκλω μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πληρώσῃ τὸ εὐαγγέλιον, κἂν ἐπὶ τὸν τρίτον οὐρανὸν φθάσῃ δὲ ἀρπαγῆς, κἂν τοῦ παραδείσου γέννηται θεατῆς, κἂν τῶν ἀρρήτων ἡμῶν ρημάτων ἀκροατῆς. Ταῦτα Παῦλος, καὶ εἴ τις κατ' ἐκεῖνον τῶ πνεύματι.

— «*Εὐχεται ἀντισταχθῆναι.*

«*Ἠρόδοτος γὰρ αὐτὰς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ, ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου καὶ συγγενῶν μου κατὰ σάρκα*» (Ρωμ. θ', 3).

— «*Γενόμενον ὑπὲρ ἡμῶν κατάραν.*

«*Χριστὸς ἡμᾶς ἐξειγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάραν*» (Γαλ. γ', 13).

— «*Ζῶν γὰρ οὐχ ἑαυτῶ.*

«*Χριστῶ συνεσταύρωμαι· ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός*» (Γαλ. β', 20).

— «*Τὸν κόσμον ἑαυτῶ σταυρώσας.*

Ἐνοεῖ τὴν ὀλοκληρωτικὴν ἀπάρνησιν τῶν κοσμικῶν μεριμῶν· τὴν ὀλοκληρωτικὴν ἀφοσίωσιν στὸ Θεὸ· τὸν «θάνατον τῶ κόσμῳ»· τὴν χαλίνωσιν τοῦ νοῦ, μετὰ τὴν αὐτοπεισιλλογὴν καὶ τὴν ἀδιάλειπτην λατρεῖαν τοῦ Θεοῦ.

— «*Μέχρι Ἰλλυρικοῦ.*

Ἐως δηλαδὴ τὰς ἀκτὰς τῆς Δαλματίας καὶ τῆς Θεσπρωτίας, πού, ὅπως ὁ ἴδιος λέγει, καταξιώθηκε «πεπληρωμέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ» (Ρωμ. ιε', 19).

— «*Κἂν ἐπὶ τοῦ τρίτου οὐρανοῦ φθάσῃ.*

Ὁ θεὸς ἀπόστολος Παῦλος γράφει σχετικᾶ· «*Ὅϊδα ἄνθρωπον (ἐννοῶντας προφανῶς τὸν ἑαυτὸν του), πρὸ ἑτῶν δεκατεσσάρων ἀρπαγέντα ἕως τρίτου οὐρανοῦ καὶ οἶδα, ὅτι ἤρπαγει εἰς τὸν Παράδεισον, καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι*» (Β' Κορ. ιβ', 2-4).



**ΕΡΜΗΝΕΙΑ**

**ΚΕ'.** Κι' αποτόλμησε και κάτι πολύ μεγαλύτερο για τους κατά σάρκα αδελφούς του — για να είπω κι' εγώ κάτι τολμηρό, μιλώντας έτσι — ευχήθηκε δηλαδή, από αγάπη προς εκείνους, να μπούνε αυτοί στον παράδεισο του Χριστού, αντίς για τον έαυτό του. "Ω, τι μεγαλόπνευστη έμπνευση! "Ω, τι φλόγα και ζέση πνευματική! Μιμείται τον Χριστό, που έγινε για μās κατάρρα, που επήρην επάνω του τις αρρώστειές μας, κι' εφορτώθηκε τις ασθένειές μας. "Η για ν' αναφέρω κάτι που είναι και το σπουδαιότερο, πρώτος αυτός, έπειτα από τον έρχομό του Χριστού, παραδέχθηκε να κακοπαθήσει σαν άσεβης γι' άλλους, αρκεί μονάχα να σωθούνε αυτοί. Και προς τι ν' άραδιάζω ένα ένα χωριστά; Γιατί ζώντας όχι για τον έαυτό του, παρά για τον Χριστό και για το Ευαγγέλιό του· και σταυρώνοντας μέσα του τα εγχόσμια, και σταυρωμένος για τον κόσμο και για καθετί από τα όσα έβλεπαν τα μάτια του, τα νομίζει όλα μικρά, και κατώτερα από την έφεσή του. "Έστω κι' αν από την Ίερουσαλήμ και τα περιγυρά της έως την Ίλλυρία είχε γιομίση τα πάντα με το Ευαγγέλιο· έστω κι' αν συνεπαρμένος ύψώθηκεν ως τους τρίτους ούρανούς· έστω κι' αν έβλεπε τον παράδεισον όλάνοιχτο μπροστά του· έστω κι' αν άκουγε λόγια, πούναι για μās άνείπωτα κι' άνάκουστα. Αυτός είναι ο Παύλος, κι' αν είναι δυνατόν να υπάρξει κι' όποιοσδήποτε άλλος που να πλησιάξη στο πνευματικό του ύψος.

**ΚΣΤ'.** Έμεις δέ πλάι τους τρέμομε, μήπως είμαστε κάποιοι παραλογοιασμένοι άρχοντες σαν εκείνους τής Τάνας, ή εργάτες που σταχολογάνε, ή μήπως μακαρίζομε άπατηλά τον λαό· κι' ακόμα, μήπως και μās μακαρίζουνε (χωρίς λόγο), κι' αναστατώνομε μονάχα την στρατά που βαδίζετε. "Η άπατεώνες που επιπλέουν· ή και παιδαρέλια που αναλαβαίνουν αξιώματα, χωρίς νάχη μεστόσει το μυαλό τους, ούτε καν όσο χρειάζεται για να μπορέσουν να καθοδηγήσουν κάποιο, για να εξασφαλίση το ψωμί του και το ρουχισμό του· ή προφήτες που δασκαλεύουν παρανομίες. "Η κι' άρχοντες απείθαρχοι, που τους αξίζει κατάκριση για την πείνα που θεριεύει, όπως μās είναι παραδομένο. "Η και ιερείς, που απέχουνε πάρα πολύ από το να μιλούνε στην καρδιά του πληρώματος τής Έκκλησίας. Που όλα αυτά τα βεβαιώνει και τους όνειδίζει με τρόπο λαμπρό ο (Προφήτης) Ήσαϊας, που έξαγνίσθηκεν από τα Σεραφείμ και με την φωτιά.

**ΑΡΧΑΙΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ**

**ΚΣΤ'.** Ἡμεῖς δὲ δεδοίκαμεν παρὰ τούτους, μὴ μωροὶ τινες ὦμεν ἄρχοντες Τάνεως, ἢ πράκτορες καλαμώμενοι, ἢ μακαρίζοντες τὸν λαὸν ψευδῶς· προσθήσω δέ, καὶ μακαρίζομενοι καὶ τὴν τρίβον τῶν ποδῶν ὑμῶν ταρασσόντες. Ἡ ἐμπαῖχται κυριεύοντες· ἢ νεανίσκοι προστάται καὶ ἀτελεῖς τὴν φρόνησιν, μὴδ' ὅσον ἄρτου καὶ ἱματίου πρὸς τὸ καθογεῖσθαι τινῶν εὐποροῦντες· ἢ προφήται, διδάσκοντες ἄνομα. Ἡ ἄρχοντες ἀπειθοῦντες, καὶ κακῶς ἀκούειν μετὰ τῶν πατρῴων ἄξιοι διὰ λιμοῦ σκληρότητα· ἢ ἱερεῖς, τοῦ λαλεῖν εἰς τὴν καρδίαν Ἰερουσαλὴμ ἀπέχοντες. Ἄ δὴ πάντα ὁ τῷ Σεραφίμ καὶ τῷ ἄνθρακι καθαρθεῖς Ἡσαΐας ὄνειδίζει καλῶς καὶ μαρτύρεται.

**ΚΖ'.** Ἄρ' οὖν τὸ μὲν ἔργον τοσοῦτον, καὶ οὕτως ἐπίπονον τοῖς αἰσθητικῇ καρδίᾳ καὶ λυπηρᾷ, καὶ οὕτως σῆς ὀστέων τῷ γε νοῦν ἔχοντι· μικρὸς δὲ ὁ κίνδυνος, ἢ τὸ πτώμα εὐκαταφρόνητον; Ἄλλὰ μοι πολὺν ἐπεντείνεται φόβον, ἔθνην μὲν ὁ μακάριος Ὡσηὲς πρὸς ἡμᾶς εἶναι τὸ κρίμα λέγων τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας· ὅτι παγίς ἐγεννήθημεν ἐν τῇ σκοπιᾷ, καὶ ὡς δίκτυον ἐκτεταμένον ἐπὶ τὸ Ἰταβύριον, ὃ καταπεπῆχθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρωπίνης ἀγρευόντων ψυχᾶς· ἀποθερίζειν τε τοὺς φαύλους ἀπειλῶν προφήτας, καὶ πυρὶ καταναλίσκειν τοὺς κριτὰς αὐτῶν, ἐφέξειν τε μικρὸν τοῦ χρίειν βασιλέα καὶ ἄρχοντας, ὅτι ἑαυτοῖς ἐβασίλευσαν, ἀλλ' οὐ δι' αὐτοῦ. Ἐνθεν δὲ ὁ θεῖος Μιχαίας, οὐ φέρων οἰκοδομουμένην Σιών ἐν αἵμασιν, (ὕποτέροις βούλει) καὶ Ἰερουσαλὴμ ἐν ἀδικίαις τῶν ἡγουμένων αὐτῆς μετὰ δῶρων κρινόντων, καὶ τῶν ἱερέων μισθοῦ ἀποκρινομένων, καὶ τῶν προφητῶν μετὰ ἀργυρίου μαντευομένων. Ἄνθ' ὧν τι γενήσεσθαι; Σιών ὡς ἀγρὸν ἀροτριασθήσεσθαι, καὶ Ἰερουσαλὴμ ὡς ὀπωροφυλάκιον ἔσεσθαι, καὶ τὸ ὄρος τοῦ οἴκου εἰς ἄλσος δρυμοῦ λογισθήσεσθαι· θρηγῶν τε τὴν ἐρημίαν τῶν κατορθούτων,

— «*Ἄρχοντες Τάνεως*».

*Πολιτεία τῆς Ἀνατολῆς, πὸν γι' αὐτὴν καὶ τὴν καζοδιοίκησί της μιλοῦν καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας, καὶ ὁ Δαβὶδ.*

«*Καὶ μωροὶ ἔσονται οἱ ἄρχοντες Τάνεως*» (Ἡσ. ιθ', 11). «*Ὅτι εἰσὶν ἐν Τάνει ἄρχηγοὶ ἄγγελοι πονηροὶ*» (Ἡσ. λ', 4). «*Ὡς ἔθετο ἐν Αἰγύπτῳ τὰ σημεῖα αὐτοῦ καὶ τὰ τέρατα αὐτοῦ ἐν πεδίῳ Τάνεως*» (Ψαλμ. ος', 43),

— «*Τῷ ἄνθρακι καθαρθεῖς Ἡσαΐας*».

Ὁ προφήτης Ἡσαΐας, συνεπαρμένος καὶ σὲ κατάστασι «θεωρίας», καὶ ἀπὸ θεῖαν «ἐλλαμψήν» πὸν τὸν εἶχε περιλάμψει, εἶδε τὸν Κύριον «ἐπὶ θρόνον ὑψηλοῦ καὶ ἐπιημένον καθήμενον» καὶ ἐξαπτόμενα Σεραφίμ κύκλω' καὶ φοβηθέντα προσῆλθε ἐν τῶν Σεραφίμ, ἄνθρακα ἔχον' καὶ ἀψάμενον τῶν χειλέων αὐτοῦ, περιεκάθημεν αὐτόν» (Ἡσαΐα στ').



**KZ'.** "Αραγες λοιπόν τὸ μὲν ἔργο εἶναι τόσο μεγάλο, καὶ εἶναι καὶ τόσο δύσκολο γιὰ μιὰ καρδιά συναισθηματικὴ καὶ συμπονετικὴ· καὶ εἶναι τέτοιο σαράκι στὰ κόκκαλα τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ἔχει βέβαια νοῦ· ὁ κίνδυνος δὲ εἶναι μικρὸς καὶ τὸ πέσιμο ἀνάξιο λόγου; Ἄλλὰ σ' ἐμένα μοῦ τρανεύει ἀκόμη περισσότερο τὸν φόβο μου, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος μὲν ὁ μακάριος Ὡσηέ, ποὺ λέει πὼς τὸ κρίμα πέφτει ἐπάνω σ' ἐμᾶς τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς προεστούς· γιατί μὲ τὸ ἀξίωμα μας γινόμαστε παγίδα στημένη σὲ περίοπτο μέρος, καὶ δίχτυ ποὺ εἶναι ἀπλωμένο ἐπάνω στὸ Ἰταβύριο, καὶ ποὺ ἔχει στηθῆ στὴ γῆ ἀπὸ ἀνθρώπους ψυχοκνηγάρηδες. Καὶ ἀπειλεῖ, πὼς θὰ δρεπανίσῃ σὰν νᾶναι στάχυα τοὺς κακοὺς προφῆτες, καὶ πὼς θ' ἀφανίσῃ μὲ τὴν φωτιά τοὺς κριτές τους· καὶ πὼς θὰ σταματήσῃ, γιὰ λίγο καιρὸ, νὰ χρίξῃ Βασιληᾶ κι' ἀρχηγούς· γιατί ἐβασίλευσαν γιὰ τοὺς ἑαυτούς των, κι' ὄχι γιὰ τὸν σκοπὸ ποὺ τοὺς ἔχρισεν αὐτός.

Κι' ἀπὸ τ' ἄλλο δὲ μέρος (μὲ φοβίζει) ὁ θεὸς Μιχαίας, ποὺ δὲν τὸ ὑποφέρει νὰ κίτζεται μὲ λογῆς λογῆς αἵματα ἢ Σιών· καὶ ἡ Ἱερουσαλήμ, μὲ τίς ἀδικίες τῶν ἀρχόντων της, ποὺ βγάζουν, μὲ δωροληψίες, τίς ἀποφάσεις τους· καὶ μὲ ἱερεῖς ποὺ ἀνταποκρίνονται στὸ χρέος τους, γιὰ τὰ χρήματα· καὶ μὲ προφῆτες ποὺ πληρώνονται γιὰ τίς μαντεῖες τους. Ποῦ γι' αὐτά, τί νομίζετε πὼς θὰ γίνῃ; Θὰ τὴν ὀργώσουνε σὰν χωράφι τὴν Σιών, καὶ θὰ γίνῃ φρουτοσπάζαρο ἢ Ἱερουσαλήμ· καὶ τὸ σῦνορο κάθε σπιτιοῦ θὰ γίνῃ λόγγος καὶ δασότοπος. Καὶ κλαίει, γιὰ τὴν ἐρήμωση ποὺ ἔφεραν τ' ἀνδραγαθήματά τους· γιατί δὲν ἀπόμεινε παρά, ποῦ καὶ ποῦ, κάποια καλαμιὰ ἢ κάποιο παραβλάσταρο μονάχα. Καὶ τότες κι' ὁ ἀρχοντας θὰ ζητιανεύῃ, κι' ὁ κριτὴς θὰ παρακαλῇ μὲ τὰ λόγια του νὰ τὸν συμπονέσουν. Καὶ θὰ λέῃ, ἐπάνω κάτω, τὰ ἴδια, μὲ τὸν μεγάλο Δαβίδ, ποὺ ἔλεγε: «Σῶσέ μας, Κύριέ μου, γιατί δὲν ἀπόμεινε δίκαιος ἄνθρωπος». Καὶ γι' αὐτό, θὰ τοὺς λείψουν τ' ἀγαθὰ τους, σὰν νὰ τᾶφαγε τὸ σαράκι».

Ὁ Ἰωήλ δὲ μᾶς παραγγέλλει καὶ νὰ κλαῖμε· καὶ θέλει νὰ ὀρη-  
νολογοῦν μὲ σπαραγμὸ οἱ λειτουργοὶ τοῦ θυσιαστηρίου, σὰν τύχῃ  
νὰ βαραίνῃ τὸν κόσμον ἢ πείνα· (σὲ τόσο βαθμὸν ἀρνιέται νὰ ἐπι-  
τρέψῃ τὴν καλοπέραση, ὅταν οἱ ἄλλοι ὑποφέρουν)· καὶ παραγγέλλει

**ΑΡΧΑΙΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ**

ὡς μόλις που καλάμην ὑπολείπεσθαι, ἢ ἐκφυλλίδα· Ὅποτε καὶ τὸν ἄρχοντα αἰτεῖν, καὶ τὸν κριτὴν λόγους πρὸς χάριν λαλεῖν, καὶ σχεδὸν τὰ αὐτὰ τῷ μεγάλῳ Δαβίδ φθεγγόμενος· «Σῶσον με, Κύριε, λέγοντες ὅτι ἐκλέλοιπεν ὅσιος». Ἐξ οὗ καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐπιλήψειν αὐτοῦς, ὡς ὑπὸ σιγῆς δαπανώμενα. Ἰωὴλ δὲ ἡμῖν καὶ θρηῆνον διακελεύεται, καὶ κόπτεσθαι βούλεται τοὺς λειτουργοῦντας τῷ θυσιαστηρίῳ, λιμοῦ πιέζοντος· (τοσοῦτον ἀπέχει τρυφᾶν ἐπιτρέπειν ἐν τοῖς τῶν ἄλλων κακοῖς)· καὶ πρὸς τὸ ἀγιάζειν νηστεῖαν καὶ κηρύσσειν θεραπείαν, συναγαγεῖν πρεσβυτέρους, νήπια, ἡλικίας ἑλεεινάς. Ἔτι καὶ αὐτοὺς τὸ ἱερὸν καταλαβόντας ἐν σποδῷ καὶ σάκκοις, καὶ λίαν ταπεινῶς κατὰ γῆς ἐρριμμένους· διότι τεταλαιπωρῆκει πεδία τῇ ἀκαρπία, καὶ ἐξῆρτο ἐξ οἴκου Κυρίου σπονδὴ καὶ θυσία, «ἔλκειν τῇ ταπεινώσει τὸν ἔλεον. Τί δαι Ἄβακούμ; Οὗτος μὲν καὶ θερμοτέρων ἄπτεται λόγων, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀποδυσπετεῖ τὸν Θεόν, καὶ οἶον καταβοᾶ τοῦ Χριστοῦ δεσπότη, διὰ τὴν τῶν κριτῶν ἀδικίαν. «Ἔως τίνος, Κύριε, κεκραῶμαι, λέγων, καὶ οὐ μὴ εἰσακούσεις; βοήσομαι πρὸς σὲ ἀδικούμενος. καὶ οὐ σώσεις; Ἴνα τί μοι ἔδειξας κόπους καὶ πόνους, ἐπιβλέπειν ἐπὶ ταλαιπωρίαν καὶ ἀσέβειαν; ἐξ ἐναντίας μου γέγονε κρίσις, καὶ ὁ κριτὴς λαμβάνει. Διὰ τοῦτο διεσκέδασται νόμος, καὶ οὐ διεξάγεται εἰς τέλος κρίμα». Εἶτα ἡ ἀπειλή καὶ τὰ ἐπὶ τούτου· «Ἴδετε οἱ καταφρονηταί, θαυμάσατε, καὶ ἴδετε θαυμάσια, καὶ ἀφανίσθητε· διότι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι». Καὶ τί χρή πάντα ἐπιφέρειν τὰ τῆς ἀπειλῆς· Ἄλλὰ μικρὸν ἔμπροσθεν· (τοῦτο γάρ μοι δοκεῖ βέλτιον εἶναι προσθῆναι τοὺς εἰρημένους). Πολλοὺς ἀνακαλεσάμενος, καὶ ἀποκλαυσάμενος τῶν περὶ τι ἀδίκων καὶ πανηρῶν, τέλος ἀνακαλεῖται καὶ τοὺς τῆς μοχθηρίας ἡγεμόνας καὶ διδασκάλους, ἀνατροπὴν μὲν θολερὰν τὴν κακίαν ἀποκαλῶν, καὶ τοῦ νοῦ μέθην καὶ πλάνην. Ποτίζεσθαι δὲ λέγων τούτοις ὑπ' αὐτῶν τοὺς πλησίον, ὅπως ἐπιβλέπωσιν ἐπὶ τὸ σκότος αὐτῶν τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ σπῆλαια ἐρπετῶν καὶ θηρίων, λογισμῶν πονηρῶν οἰκητήρια· Οὗτοι μὲν δὴ τοιοῦτοι, καὶ μετὰ τοιούτων ἡμῖν διαλεγόμενοι τῶν παιδευμάτων.



ἀκόμη νὰ καθισρόνουν νηστεῖες· καὶ νὰ παραγγέλλουν θεραπευτικούς ἐξαγνισμούς, καὶ νὰ συγκεντρώσουν τοὺς γεροντότερους καὶ τὰ παιδιά, πού εἶναι οἱ ἡλικίες πού πρέπει νὰ τίς συμπονᾶμε. Καὶ θέλει ἀκόμη, πιάνοντας κι' αὐτοὶ τὰ ἱερά τῶν ναῶν νὰ χαμοκυλιῶνται καὶ νᾶναι ντυμένοι μὲ σακκιά, καὶ νᾶναι κατάχαμα πλαγιασμένοι μὲ ταπεινώση· γιατί ἔχουν δυστυχῆσει ἀπὸ τὴν ἀκαρπία οἱ κάμποι· κι' ἔλειψαν ἀπὸ τοὺς οἴκους τοῦ Θεοῦ οἱ προσφορὲς καὶ οἱ θυσίαι· καὶ μὲ τὴν ταπεινώσυνή τους αὐτὴ νὰ προκαλέσουν τὸ ἔλεός Του.

Τί δὲ λέει ὁ Ἀββακούμ ; Αὐτὸς καταπιάνεται μὲ ζωηρότερες ἐκφράσεις, κι' ἀγανακτεῖ καὶ μὲ τὸν ἴδιο τὸ Θεό· καὶ κατὰ κάποιον τρόπον κατηγορεῖ καὶ τὸν Κύριό μας τὸν Χριστό, γιὰ τίς ἀδικίες τῶν Κριτῶν, λέγοντας· «Ὡς τότε θὰ φωνάζω, Κύριε, καὶ δὲν θὰ μ' ἀκούης ; Θὰ σοῦ φωνάζω, ὅταν μ' ἀδικοῦν, καὶ δὲν θὰ μὲ σώσης ; Γιατί λοιπὸν μ' ἐσπρωξες σὲ κόπους καὶ σὲ τυράχνιες, καὶ μ' ἐπρόσταξες νὰ προσέχω καὶ νὰ παρακολουθῶ κάθε ταλαιπωρία κι' ἀσέβεια ; Γιὰ τὸ κακό τὸ δικό μου ἔχει γίνει ἡ κρίση· κι' ἀντίθετα ὁ Κριτὴς ὠφελιέται. Γι' αὐτὸ κι' ἀνεμοσκόρπισθηκεν ὁ νόμος· καὶ δὲν παίρνουν καλὸ τέλος οἱ δίκαις.

Κι' ἀκολουθεῖ ἡ φοβέρα καὶ τὰ ὅσα ἀκόμη προσθέτει· «Ἀνοιξτε τὰ μάτια σας οἱ καταφρονητές, καὶ νὰ σαστήσετε· καὶ νὰ ἰδῆτε πράγματα θαυμαστά· καὶ ν' ἀφανισθῆτε ἀπὸ τὸν κόσμον, γιατί ἐγὼ πραγματοποιῶ ἔργα». Καὶ δὲν ὑπάρχει κανένας λόγος ν' ἀραδιάσω ὅλη τὴν φοβέρα· ἀλλὰ σταματῶ λίγο πιὸ μπροστά· (γιατί αὐτὸ μονάχα νομίζω πὼς εἶναι προσιμώτερο νὰ προσθέσω στὰ ὅσα εἶπα). Ἀφοῦ ἔφερε δηλαδὴ στὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ πολλούς, κι' ἀφοῦ ἐθρήνησε γιὰ πολλούς πού ἦταν ἀδικοὶ καὶ κακόγνωμοὶ σὲ κάτι, στὸ τέλος κατώρθωσε νὰ σώσῃ καὶ τοὺς ἀρχηγούς καὶ τοὺς πρωτεργάτες τῆς κακίας, χαρακτηρίζοντας κι' ἀποκαλώντας τὴν κακία θολερὸ ξεθεμέλιωμα, καὶ μέθη, καὶ παραπλάνημα τοῦ νοῦ. Παρακινώντας δὲ νὰ ποτίζουν μ' αὐτὲς τίς διδασκαλίες τοὺς ἀδελφούς των, τοὺς ἔλεγε νὰ ἐπιβλέπουν στὰ στοχάδια τῶν ψυχῶν τους, γιὰ νὰ μὴ γίνωνται σπῆλαια ἐρπετῶν καὶ θεριῶν καὶ κατοικητήρια κακῶν στοχασμῶν. Κι' αὐτοὶ μὲν τέτοιοι ὑπῆρξαν· καὶ μὲ τέτοιες διδασκαλίες μᾶς νοουθετοῦν.

## Ο ΘΕΑΝΘΡΩΠΟΣ

Νύχτα τοῦ Πάσχα. Σφαλιστοὶ στὴ φυλακὴ,  
στὸ ἴδιο κελλὶ κι' οἱ δυὸ—ἀπὸ δίκαιη κρίση—  
Φονιᾶς ὁ ἕνας. Τὸν ἄλλον εἶχε ἀδικήσει  
τοῦ νόμου ἢ πλάνη· κι' ἀθῶο τὸν ἔρριξαν ἐκεῖ.

★

Χριστὸς Ἄνέστη! ἀκούεται ξαφνικὰ ἡ ψαλτικὴ,  
κι' ὀλόχαρη ἢ καμπάνα ἀπ' τὸ ξωκκλήσι...  
Καὶ τοῦ φονιᾶ τὰ μάτια ἔχουν δακρῶσει  
Γελᾶ καὶ τοῦ ἀθῶου ἡ ὄψη ἐκστατικὴ.

★

Καὶ τότε, στὸ κελλὶ περιχυμένο  
ἀπὸ φῶς χιλίων λαμπάδων, εἶδαν τὸ Χριστό...  
—Ἦλθα γιὰ σένα! εἶπε στὸ μετανοιωμένο.

★

Καὶ μ' ἕνα κίνημα τῆς τρυπημένης του  
παλάμης, εἶπε στὸν ἀθῶο γονατιστό·  
—Ἀθῶος ἐσύ· μπορεῖς νὰ μὲ προσμένῃς!...

Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ



Ἐκλεκτές σελίδες ἀπὸ τὸν Ἱ. Χρυσόστομο

## Ο ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ

(Ἀπὸ τὴν ὁμιλία τοῦ στὸν πλούσιον καὶ στὸν φτωχὸ Λάζαρον).

Γιὰ ποῖο λόγον ἄραγε ὁ Θεὸς μᾶς ἔβαλε μέσα μας ἕναν ἐλεγκτή, ποῦ εἶναι πάντα τοῦ τόσο ξάγρυπνος καὶ τόσο προσεκτικός; Γιὰ τὴν συνείδηση λέω. Γιατί δὲν ὑπάρχει, ἀναμφίβολα δὲν ὑπάρχει στὴν ἀνθρώπινη κοινωνία κανένας δικαστής, ποῦ νᾶναι τόσο ἀνοιχτομάτης, ὅπως εἶναι ἡ συνείδησή μας.

Ἐπειδὴ οἱ μὲν κοσμικοὶ δικαστὲς κι' ἀπὸ χρήματα διαφθείρονται, καὶ ἀπὸ κολακείες ἀποχαυνώνονται, κι' ἀπὸ φόβον γίνονται ὑποκριτὲς· μὰ κι' ἄλλα πολλὰ ὑπάρχουν ποῦ ἐπηρεάζουν βλαβερὰ τὴν ὀρθὴ τους κρίση κι' ἀπόφασή. Τὸ δικαστήριο ὅμως τῆς συνείδησης δὲν ξέρεῖ νὰ ὑποχωρῇ σὲ τίποτε ἀπ' αὐτὰ· μὰ καὶ χρήματα κι' ἂν δώσης, κι' ἂν τὸ κολακέψῃς, κι' ἂν τὸ φοβερίσῃς, κι' ὅτιδῆποτε ἄλλο κι' ἂν τοῦ κάμῃς, θὰ βγάλῃ δίκαιη ἀπόφασή γιὰ τοὺς σφαλεροὺς λογισμοὺς. Κι' αὐτὸς δὲ ἀκόμη ποῦ ἔπεσε σὲ λάθος, καταδικάζει ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτοῦ, ἔστω κι' ἂν δὲν τὸν κατηγορῇ κανεὶς.

\* \*

Καὶ δὲν τὸ κάνει μιὰ καὶ δυὸ φορές μονάχα, ἀλλὰ συχνὰ καὶ σ' ἄλλη μας τῇ ζωῇ συνεχίζει νὰ τὸ κάνει αὐτό. Κι' ἔστω καὶ νὰ περάσῃ πολὺς καιρὸς, ποτὲ δὲν θὰ ξεχάσῃ τὸ καθετί ποῦ γίνῃκε· ἀλλὰ καὶ τὴν ὥρα ποῦ τὴν κάνει κανεὶς τὴν ἁμαρτία, καὶ προτοῦ νὰ τὴν κάμῃ, κι' ὅταν κατόπιν τὴν κάμῃ, στέκεται ἀπὸ πάνω τοῦ σφοδρὸς κατήγορος, καὶ μάλιστα ἀφοῦ τὴν κάμουν. Γιατί τὴν ὥρα ποῦ κάνομε τὴν ἁμαρτία, παραζαλισμένοι ἀπὸ τὴν εὐχαρίστηση, δὲν τὸ αἰσθανόμαστε τόσο πολὺ. Ὅταν ὅμως τὴν κάνομε καὶ πάρῃ τέλος, τότε λοιπὸν κυρίως, ποῦ ἔχει περάσει πλέον ἄλλη μας ἡ εὐχαρίστηση, τότε τὴν διαδέχεται τὸ πικρὸ τῆς μετάνοιας κεντρί, ἀντίθετα μ' ὅτι γίνεται στίς γυναῖκες ποῦ γεννοῦν. Γιατί σ' ἐκεῖνες συμβαίνει προτοῦ μὲν νὰ γεννήσουν νᾶχουν ἀφόρητους πόνους· ὕστερα ὅμως ἀπὸ τὴν γέννα ξεκουράζονται καὶ ἡρεμοῦν, γιατί ὁ πόνος βγήκε μαζί μὲ τὸ παιδί. Ἐδῶ ὅμως δὲν γίνεται τὸ ἴδιον· ἀλλὰ ὅσο μὲν καιρὸ γεννοβολοῦμε καὶ κλώθωμε μέσα μας τοὺς διεσθαρμένους μας λογισμοὺς, εὐχαριστοῦμαστε καὶ χαίρομαστε· ὅταν ὅμως γεννήσωμε τὸ κακὸ παιδί, τὴν ἁμαρτία δηλαδή, τότε βλέπουμε, τὴν αἰσχρὴν ὕψη τοῦ παιδιοῦ ποῦ γεννήθηκε, καὶ μᾶς

ζώνουν οί πόνοι, πού εἶναι φοβερώτεροι ἀπό τοὺς πόνους πού ζέχουν οί ἐπίτοκες γυναῖκες.

\* \* \*

Γι' αὐτὸ σᾶς παρακαλῶ, κυρίως μὲν, νὰ μὴ δέχεσθε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μιὰν ἀνήθικην ἐπιθυμίαν· ἂν ὅμως μᾶς συμβῆ νὰ τὴν δεχθοῦμε, νὰ πνίγωμε μέσα μας κάθε τῆς σπέρμα. Ἐὰν ὅμως τ' ἀμελήσωμε νὰ προχωρήσωμεν ἕως τὸ σημεῖον αὐτὸ, τότε μόλις προβάλλῃ στὸ φῶς ἡ ἁμαρτία κι' ἀρχίσῃ τὸ ἔργο τῆς, τότε πάλιν νὰ τὴν φονεύωμε, μὲ τὴν ἐξομολόγησιν, μὲ τὰ δάκρυά μας καὶ μὲ τὸ νὰ κατακρίνωμε τοὺς ἑαυτοὺς μας. Γιατὶ τίποτε δὲν εἶναι τόσο ὀλέθριο γιὰ τὴν ἁμαρτία, ὡς τὴν καταγγελίαν τῆς καὶ τὴν κατάκρισίν τῆς, μαζὶ μὲ τὴν μετάνοιαν καὶ μὲ τὰ δάκρυά μας. Καταδίκασες τὴν ἁμαρτία σου; Ξεφορτώθηκες τὸ βάρος τῆς! Καὶ ποῖος τὰ λείει αὐτά; Αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ δικαστὴς μας, ὁ Θεός· «Λέγε σὺ τὰς ἁμαρτίας σου πρῶτος, καὶ θὰ δικαιωθῆς»<sup>1</sup>. Γιὰ νὰ δικαιωθῆς, πρῶτος ἐσὺ νὰ λές τὴν ἁμαρτία σου. Γιατί, πές μου, γιὰ ποῖο λόγο ντρέπεσαι καὶ κοκκινίζεις νὰ πῆς τὴν ἁμαρτία σου; Μήπως τὴν λές σὲ κάποιον ἄνθρωπο, πού τυχὸν θὰ σὲ ὀνειδίσῃ; Μὴν τὴν ὁμολογᾷς σὲ κάποιον σκλάβο ὡς καὶ σένα, πού θὰ σὲ πομπέψῃ καὶ θὰ σὲ διασύρῃ; Στὸν Κύριόν σου, τὴν ἐξομολογιέσαι, πού εἶναι τόσο φιλόανθρωπος· στὸ γιατρὸ δείχνεις τὴν πληγὴ σου.

\* \* \*

Γιατὶ μήπως, κι' ἂν σὺ δὲν μιλήσῃς, ἐκεῖνος δὲν τὴν ξέρει, ἀφοῦ τὰ ξέρει καὶ προτοῦ νὰ γίνου; Γιὰ ποῖο λοιπὸν λόγο δὲν μιλεῖς; Ἡ μήπως γίνεται βαρύτερο τὸ σφάλμα σου ἀπὸ τὴν αὐτοκατηγορία σου; Ἡμερώτερο γίνεται κι' ἀλαφρότερο. Καὶ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς θέλει νὰ τ' ὁμολογήσῃς σὺ ὁ ἴδιος· ὄχι γιὰ νὰ σὲ τιμωρήσῃ, ἀλλὰ γιὰ νὰ σὲ συγχωρήσῃ.

Ὅχι γιὰ νὰ μάθῃ τὴν ἁμαρτία σου· πῶς θὰ τὴν μάθῃ, ἀφοῦ τὴν ξέρει; Ἀλλὰ γιὰ νὰ μάθῃς ἐσὺ, πόσο μεγάλο χρέος σοῦ συγχωρεῖ. Καὶ θέλει νὰ μάθῃς τὸ μέγεθος τῆς εὐεργεσίας πού σοῦ γίνεται, γιὰ νὰ τὸν εὐχαριστῆς πάντα σου, γιὰ νὰ γίνῃς ἀπροθυμότερος στὴν ἁμαρτία, καὶ προθυμότερος στὴν ἀρετή. Ἐὰν δὲν ὁμολογήσῃς τὸ μεγάλο σου χρέος, θὰ εἰπῇ πῶς δὲν ἔχεις ἐπίγνωσιν τῆς ἐκπληκτικῆς εὐεργεσίας πού σοῦ γίνῃκε.

\* \* \*

Δὲν σὲ βιάζω—λέει—νὰ παρουσιασθῆς ὡς σὲ θέατρο καὶ νὰ σοῦ στήσω περιγυρά σου πολλοὺς μάρτυρες· σ' ἐμένα μονάχα νὰ πῆς

1. Ἦσ. μγ', 26.



τὴν ἁμαρτία σου ἰδιαίτερος· καὶ θὰ σοῦ γιαιτρέψω τὴν πληγὴ σου, καὶ γιὰ νὰ σ' ἀπαλλάξω ἀπὸ τοὺς πόνους. Γι' αὐτὸν ἀποκλειστικὰ τὸν λόγο μᾶς ἔβαλε μέσα μας τὴ συνείδηση, ποὺ εἶναι κι' ἀπὸ τὰ γονικὰ μας ἀκόμη φιλοστοργιότερη. Γιατί ἓνας πατέρας, ἀφοῦ μιὰ καὶ δυὸ καὶ τρεῖς καὶ δέκα φορές μαλλώσῃ τὸ παιδί του, στὸ τέλος, ὅταν τὸ βλέπῃ πὼς μένει ἀδιόρθωτο, τὸ ἀπαρνιέται καὶ τὸ ἀποκηρύττει, καὶ τὸ διώχνει κι' ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ δὲν θέλει νὰ τὸ ξέρῃ σὰν αἷμά του. Δὲν γίνεται ὅμως τὸ ἴδιο καὶ μὲ τὴ συνείδησή μας· ἀλλὰ κι' ἂν καὶ μιὰ, καὶ δυὸ, καὶ τρεῖς, μὰ καὶ χιλιάδες φορές σοῦ μιλήσῃ, καὶ σὺ παρακούσῃς, πάλιν θὰ σοῦ ξαναμιλήσῃ, καὶ δὲν θὰ σὲ παραιτήσῃ, ὡσότου νὰ βγῇ ἡ στερνὴ σου πνοή. Καὶ στὸ σπίτι, καὶ στὰ πεζοδρόμια, καὶ τὴν ὥρα ποὺ κάθῃσαι στὸ τραπέζι σου, καὶ στὴν ἀγορά, καὶ στὸ δρόμο, καὶ πολλὰς φορές καὶ σ' αὐτὰ τὰ ὄνειράτά μας ἀκόμη, μᾶς φέρνει τίς εἰκόνες καὶ τίς ὑποφαντασίες τῶν ἁμαρτιῶν ποὺ ἐκάμαμε.

\* \*

Καὶ βλέπε τὴν σοφία τοῦ Θεοῦ. Δὲν τὴν ἔκαμε τὴν κατηγορίαν αὐτὴν τῆς συνείδησής μας ἀδιάκοπη, (γιατί δὲν θὰ μπορούσαμε νὰ βαστάξωμε στὸ βάρος, νὰ μᾶς καταγγέλλουν ἀσταμάτητα), οὔτε πάλιν τόσον ἀδύναμη, ὥστε ἔπειτα ἀπὸ τὴν πρώτη καὶ δευτέρα παραίνεσή της νὰ κουρασθῇ. Γιατί, ἂν ἐπρόκειτο νὰ μᾶς κεντᾷ καθημερινῶς καὶ κάθε στιγμὴ, θὰ μᾶς ἔπνιγε.

Ἐπίδοση ΑΝΘΙΜΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗ

**Ἄρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΙΤΑΛΗ**

Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως—Πρεβέζης

## **ΡΗΜΑΤΑ ΖΩΗΣ ΑΙΩΝΙΟΥ**

Κηρύγματα εἰς τὰ Εὐαγγέλια τῶν Κυριακῶν τοῦ Ἔτους

Ἐπαινος—εὐλογία

τῆς ἹΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Τιμᾶται δρχ. 80

Πωλεῖται παρὰ τῷ Συγγραφεῖ (Πρεβέζαν) καὶ εἰς τὰ Βιβλιοπωλεῖα Ἱεροσολυμιτικῶν Ἐκδόσεων.

**ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ**  
**ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΑΙΓΙΝΗΣ**  
**«ΓΝΩΡΙΣΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΣΟΥ»**

**Περὶ Παρθενίας.\***

Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιο, ποῦ φωτίζει κι' ἀγιάζει ὅσους ἐπικαλοῦνται τὴν βοήθειά του, εἶθε νὰ σ' ἀγιάζη καὶ νὰ σὲ φωτίζη σ' ὅλη σου τὴ ζωὴ· καὶ εἶθε νὰ σ' ἐνισχύη καὶ σωματικά καὶ ψυχικά, γιὰ νὰ ὑπηρετῆς τὸν Κύριο καὶ νὰ κάνης τὸ θέλημά του.

Ποτέ σου νὰ μὴν παύσης ν' ἀγωνίζεσαι τὸν ἀγῶνα τὸν καλό. Πάντα σου τὸ ἀγαθὸ κι' ὅτι εἶναι εὐχάριστο στὸ Θεὸ νὰ κάνης γιὰ νὰ τὸν εὐχαριστῆς, καὶ νὰ σ' ἀγαπήσῃ καὶ γιὰ νὰ σὲ καταξιώσει μὲ τὶς τιμές, ποῦ ἔχει προορίσει γιὰ τὶς φρόνιμες Παρθένες. Βεβαίωσε τὴν κλήση σου, φύλαξε τὴν ὁμολογία σου· πληροφορήσε ὅλους γιὰ τὴν πίστη σου, ἀσφάλισε τὶς ἐλπίδες σου, φανέρωσε τοῦ τὴν ἀγάπη σου· καὶ φύλαξε ἀκατάκριτη κι' ἀπεγάρδιαστη τὴν πολιτεία σου, γιὰ νὰ γίνης, ἔτσι, ἀγαπημένη τοῦ Κυρίου.

\* \* \*

Αὐτὸ πρέπει νᾶναι ἡ ἀδιάλειπτη φροντίδα κι' ὁ στοχασμὸς κάθε Παρθένας. Αὐτὸ συμβουλεύει κι' ὁ Θεὸς Παῦλος. Ἡ Παρθένα, ποῦ ἀγαπᾷ τὸν Χριστὸ σὰν νυμφίο της, καὶ ποῦ τοῦ ἀφιερώνει τὴν ζωὴ της καὶ τὴν ὑπαρξή της, δὲν ζῆ πλέον γιὰ τὸν ἑαυτὸ της· ἀλλὰ ζῆ μέσα της ὁ Χριστός, καὶ σταυρώνεται, θάβεται κι' ἀνασταίνεται μαζί του. Καὶ μαζί του κουβεντιάζει, σ' αὐτὸν ἀποβλέπει, σ' αὐτὸν ὑψώνει τὴν ψυχὴ της, καὶ πρὸς αὐτὸν φτεροκοπᾷ κι' ὁ νοῦς της καὶ ἡ καρδιά της. Καὶ πᾶσαν ὥρα καὶ στιγμήν τὸ γλυκύτατον ὄνομά του ἔχει στὰ χεῖλη της· κι' ἀπὸ τὸ στήθος της βγαίνουν ἀναστεναγμοί. Ὑμνοὺς θείας ἀγάπης τοῦ μελωδοῦ τὰ χεῖλη της, καὶ γι' αὐτὸν κτυπᾷ κάθε παλμὸς τῆς πληγωμένης ἀπὸ θεῖον ἔρωτα καρδιάς της. Καὶ κάθε της ἀνασασμὸς συντροφεύεται μὲ τὴν ἐπὶ κληση τοῦ θείου του ὀνόματος. Μὲ τὸν στοχασμὸ του ζῆ τὴν ἀγάπη του ἀναπνέει· καὶ κοντὰ του πάντα τρέχει ὁ λογισμὸς της.

\* \* \*

Ὁ ὑλικὸς ἄνθρωπος ἔχει νεκρωθῆ μέσα της. Κανένα ἀνθρώπινο πάθος δὲν τὴν κυριεύει. Ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καταρδεύει καὶ

---

\* Ἐπιστολὴ πρὸς Εὐσεβίαν μοναχίην.



ζωογονεί την ψυχή της, και τίποτε τὸ κοσμικὸ καὶ καμμιά ἀπὸ τὶς ἐγκόσμιες δόξες καὶ τιμές δὲν μπορεῖ νὰ τραβήξῃ τὴν καρδιά της. Καμμιά εὐχαρίστηση τῆς ζωῆς δὲν ἔχει τὴν δύναμη νὰ παρασύρῃ τὴν καρδιά της σὲ χαμοπετούμενες ἐπιθυμίες· καὶ κανέναν γῆϊνο ἀγαθὸ δὲν ἔχει τὴν μπόρεση νὰ κατεβάσῃ στὴ γῆ τὸ πνεῦμα της, ποὺ φτερανεμίζεται στὰ οὐράνια. Ἡ λάμψη τῶν ἐγκοσμίων πραγμάτων ἔχει χάσει γι' αὐτὴν τὴν λαμπράδα της καὶ τὰ μάτια της, ποὺ τᾶχει καταυγάσει τὸ ἀβασίλευτο φῶς τοῦ Χριστοῦ, δὲν θαμπώνονται πλέον ἀπὸ τὴν ψεύτικη λάμψη τῶν γῆϊνων πραγμάτων. Ἡ δύναμή τους καὶ ἡ γοητεία τους ἔχει σβύσει μέσα της. Καὶ ἡ καρδιά της ἔχει γίνῃ ἀπόρθητο φρούριο, ποὺ καμμιά ἐπιδρομὴ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ κυριέψῃ. Γιατὶ μέσα της, σὰν ἐπάνω σὲ νυφικὸ κρεβάτι, ἀναπαύεται καὶ κατοικεῖ ὁ θεῖος Νυμφίος, ὁ Χριστὸς, ὁ δυνατὸς καὶ χιλιοδόξαστος βασιληᾶς.

\* \* \*

Ἡ οὐράνια χαρὰ βασιλεύει στὴν καρδιά της· ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ τὴν καταπλημμυρίζει, καὶ ἡ εἰρήνη καὶ ἡ γαλήνη εἶναι θρονιασμένη μέσα της. Ὅλες οἱ ἀρετές, λὲς καὶ εἶναι ἀκτῖνες τοῦ Ἥλιου ποὺ ἀνατέλλουν ἀπὸ τὴν καρδιά της, σκορπίζονται ἐπάνω στὴν ὄψη της. Καὶ τὴν κάνουν φεγγερὴ κι' ἀστραφτερὴ καὶ πασίχαρη· καὶ ζωγραφίζουν ἐπάνω της τὴν ἱερὴν εἰκόνα τῆς σεμνότητος ποὺ τὴν στεφανώνουν μὲ τὰ λουλούδια τους ὅλες οἱ χάρες. Καὶ καθεμιὰ ἀπὸ τὶς ἀρετὲς αὐτὲς ποὺ ἀντιφεγγίζουν καὶ καθρεφτίζονται στὸ πρόσωπό της εἶναι εἶναι τέλεια στὸ φανέρωμά της· καὶ λάμπει, ὅπως λάμπουν τὰ διαμάντια στὸ περιδέραιο μιᾶς βασιλικῆς νύφης.

\* \* \*

Ἡ σκέψη της καὶ ὁ νοῦς της, ποὺ εἶναι ὀλοκάθαρος σὰν φωτοπλημμύριστος οὐρανός, καταυγάζονται ἀπὸ τὴν αἴγλη κι' ἀπὸ τὸ φῶς τῆς τρισήλιας Θεότητος, κι' ἀγιάζονται ἀπὸ τὴν πηγὴ ποὺ ἀγιάζει τὰ πάντα. Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο τὴν ἔχει ἐπισκιάσει, καὶ τῆς ἔχει χαρίσει ὅλα του τὰ χαρίσματα. Τῆς ἔχει δώσει πνεῦμα σοφίας, πνεῦμα σύνεσης· πνεῦμα βούλησης καὶ δύναμης· πνεῦμα γνώσης καὶ ἀλήθειας· πνεῦμα φόβου Θεοῦ. Τὰ λόγια της εἶναι λόγια τρισχαριτωμένα, καὶ κυλοῦν ἀπὸ τὸ στόμα της γλυκύτερα κι' ἀπὸ τὸ μέλι. Ὁ τόνος τῆς φωνῆς της μοιάζει σὰν τὴν ἄρμονία ποὺ ἀναδίνεται ἀπὸ κάποιον μουσικὸ ὄργανο, κι' ἀγγίζει κάθε εὐλαβικὴ καρδιά ποὺ ἀκούει· καὶ τὴν συγκινεῖ βαθύτατα· καὶ μιλεῖ μέσα της. Οἱ λογισμοὶ της εἶναι ὑψηλοί, σὰν νὰ τὴν ἔχη διδάξῃ ὁ Θεός· καὶ τὰ λόγια της βγαίνουν ἀπὸ

τὴν ὀλόαγνη καρδιά της, σὰν γάργαρο νεράκι πού ἀναβρᾷ ὀλοκάθαρο κι' ὀλόδροσο ἀπὸ βράχο, καὶ ζωογονοῦν κάθε ψυχὴ πού ἔχει τὴν καλομοιριά νὰ τὴν ἀκούη.

\* \* \*

Ἡ ζωὴ τῆς Παρθένας πού εἶναι ἀφιερωμένη στὸ Χριστό, κυλᾷ σὰν ἤσυχον ρυάκι, πού τρέχει ἀνάμεσα σὲ λουλουδόσπαρτο λιβάδι, καὶ πού καμμιά ἀναταραχὴ καὶ κανεὶς ἀνεμοδαρμὸς δὲν ἀναταράζει τὰ νερά του, παρὰ γλυστρᾷ ἤσυχον καὶ προχωρεῖ ἀδιατάρακτα πρὸς τὸ τέμα του, ποτίζοντας καὶ ζωογονώντας μὲ τὰ εὐεργετικά του νάματα κάθε φυτὸ πού φυτρώνει στὶς ὄχθες του. Ἡ Παρθένα πού μ' ὄλη της τὴν καρδιὰν ἀγάπησε κι' ἀφοσιώθηκε στὸν Ἰησοῦ, μοιάζει σὰν μιὰ λαμπάδα πού ζῆ ἀπὸ τὴν φλόγα πού τῆς ἀναψεν ἡ ἀγάπη της πρὸς τὸν Κύριο· καὶ σιγολυώνει ἐμπρὸς στὸ τρισάγιο θυσιαστήριό του, σὰν προσφορὰ καὶ σὰν θυσία ἄμωμη κι' ὀλοκάθαρη· θυσία ἱερὴ καὶ πνευματικὴ.

\* \* \*

Ἡ θυσία της αὐτὴ εἶναι μιὰ λατρεία στὸ Θεὸ παντοτεινὴ· εἶναι ἄσμα Χερουβικό· εἶναι ὑμολογία ἀσταμάτητη. Ἡ ἀγνότητα τῆς παρθενικῆς της ψυχῆς μοιάζει σὰν τοὺς κρινανθοὺς τῆς αὐγῆς, πού τὰ δροσοπέταλά τους ἀνοίγουν, ὀλόαγνα κι' εὐωδιασμένα μὲ τὶς πρῶτες ἀκτῖνες τοῦ Ἥλιου. Καὶ ἡ ἀγνότητα τοῦ κορμιοῦ της μοιάζει, μ' ἐκείνη πού ἔχουν τὰ χιόνια ἐπάνω στὶς ἀπάτητες βουνοκορφές. Ἡ φρονιμάδα τὴν σκεπάζει σὰν βασιλικὴ ἀλουργίδα· καὶ τὴν στολίζει σὰν νύφη τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀγνή Παρθένα ζῆ καὶ πολιτεύεται, ὅπως καὶ οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ· μ' αὐτοὺς συναναστρέφεται· καὶ μὲ τὸν Θεὸ μιλεῖ· κι' αὐτὸν μονάχα καὶ τὸ τρισάγιο θέλημά του ὑπηρετεῖ. Κι' ὅπως οἱ ἄγγελοι τὸν δοξολογοῦν ἀσταμάτητα στὸν οὐρανό, ἔτσι κι' αὐτὴ τὸν ὑμολογᾷ, νύκτα καὶ ἡμέρα, ἐδῶ στὴ γῆ. Καὶ τὸ ἦθός της ἀποπνέει τὴν ἀγιωσύνη· τὸ βλέμμα της εἶναι ἤρεμο καὶ ταπεινὸ· ἡ ἐνδυμασία της εἶναι σεμνὴ· τὸ σχῆμά της ἀνυπόκριτο· οἱ τροποὶ της ἀπλοϊκοί· ἡ ἀκοή της ἀμόλυντη ἀπὸ λόγια ἄσεμα. Τὰ δὲ χεῖλη της εἶναι ἀγνά, καὶ προστατεύουν τὴν γλῶσσα της, σὰν νᾶνα τοῖχος, μὲ τὰ δόντια της. Καὶ τὰ χέρια της τὰ διατηρεῖ ἀμόλυντα, κι' ἀστραφτερὰ ἀπὸ τὸν καθαρότητά τους, καὶ τὰ κινεῖ, μὲ ἤρεμια καὶ μὲ ρυθμό, γιὰ νὰ ἐργασθῆ, γιὰ νὰ δοξάζη καὶ γιὰ νὰ εὐχαριστῆ τὸν Θεὸ, καὶ γιὰ νὰ κάνη τὸ καλὸ καὶ κάποιον πάντα εὐεργεσία.

(Συνεχίζεται)

Ἀπόδοση ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ



Ἡ μυσταγωγία τοῦ Ἀκαθίστου

## ΑΝΑΒΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΛΑΙΟΝ ΝΑΟΝ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΤΩΝ ΒΛΑΧΕΡΝΩΝ

Τὸ σύνθημα ποῦ δίδει ἡ Πόλις

Προχωρημένη ἡ ἐποχὴ τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Βράδυ Παρασκευῆς. Τὴν ὥρα ποῦ θὰ βασιλεύῃ ὁ ἥλιος, ἓνας ὠραῖος καὶ δυνατὸς παλμὸς θὰ συγκλονίξῃ τὴν ψυχὴ τῆς ἐλληνικῆς ὀρθοδοξίας. Θὰ ξυπνήσουν θρύλοι, ἡ ἱστορία θὰ ἀγκαλιάξῃ μιὰ πραγματικότητα καὶ τὸ ἔθνος θὰ προβάλλῃ τὸ παρελθὸν του συνυφασμένο μετὰ τὴν ὀρησκεία. Οἱ κωδονοκρουσίαι τῆς ὥρας αὐτῆς τοῦ ἀνοιξιάτικου δειλινοῦ θὰ φέρνουν τὴν σκέψη καὶ τὴν ψυχὴ μας πρὸς μιὰ ἀτμόσφαιρα γεμάτη ποίηση καὶ μυστικισμό. Ὁ ἀκάθιστος ὕμνος ποῦ θὰ ἀναπέμπεται ὀλοκληρωμένος, θὰ γεμίζῃ τὴν ψυχὴν μας ἀπὸ ρίγος ὀρησκευτικὴ καὶ συγκίνηση ὑποβλητικῆ. Καὶ ὅταν κατόπιν θὰ ἠγήσῃ κάτω ἀπὸ τοὺς θόλους τῶν ἐκκλησιῶν ὁ νικητῆριος εὐχαριστήριος παιᾶνας πρὸς τὴν ὑπέρμαχον στρατηγὸν τὴν Θεοτόκον, θὰ ξαναζωντανέψουν ὀράματα. Τὸ Βυζάντιο θ' ἀναπηδήσῃ στὴν μνήμη καὶ στὴ ψυχὴν μας καὶ θὰ γίνῃ φευγαλέος ὀπτασιασμὸς καὶ ἔθnikov παλμὸς. Συνυφασμένος καὶ ὁ παιᾶνας πρὸς τὴν Θεοτόκον μετὰ τις μεγάλες στιγμὲς τῶν θριάμβων καὶ τῆς νίκης. Ἡ Παναγία καὶ τότε στὸ πλευρὸ τῶν ἀγωνιστῶν μας. Ἡ ἱστορία ἐπαναλαμβάνεται. Συνέχεια τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς ὅλες οἱ ἐποχὲς ποῦ συνθέτουν στὸ σύνολό τους τὴν ἐνότητα τῆς φυλῆς. Σήμερον ὅμως ξαναγυρίζουμε στὸ ὄραμα τοῦ Βυζαντίου καὶ ξαναζωντανεύοντας ἀναγλυφικὰ μιὰ φωτεινὴ σελίδα της, ποῦ εἶναι ἡ χρυσὴ ἐλληνικὴ καὶ χριστιανικὴ σελίδα τοῦ ὕμνου πρὸς τὴν Ὑπέρμαχον, ζοῦμε καὶ μιὰ πολὺ μεταγενέστερη ζωὴ τῆς Πόλης. Ἐκεῖ ποῦ τελειώνει ὁ Κεράτειος κόλπος μετὰ τὰ ἀνύπαρκτα σχεδὸν πλέον κάστρα του, ὡς ἐκεῖ ποῦ ἀρχίζουν τὰ κάστρα τῆς ξηρᾶς. Σ' αὐτὸ τὸν χῶρον ποῦ ἡ ἱστορία καὶ ὁ θρύλος ἔχουν δημιουργήσει τὴν ἀτμόσφαιρα μιᾶς ἱερότητος, ἀπλώνεται ταπεινὴ ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν. Μεγαλόπρεπη ὅμως μέσα στὴν ταπεινότητα καὶ τὴν σημερινὴ βιβλικὴ τῆς σιγῆ καὶ τὸν ὑποβλητικὸ μυστικισμό της. Ὁ χῶρος, τὰ κάστρα, ἡ ἐκκλησία, ἡ ἱερότητα, ὅλα ἀνιστοροῦν ἐποχὲς, μεγαλεῖα, δόξαι καὶ θριάμβους. Δὲν θὰ σταματήσουμε στὴν γνωστὴ ὑπέρλαμπρη σελίδα τῆς λιτανείας ἐπάνω στὰ κάστρα ποῦ ἔτρεψε σὲ φυγὴ τοὺς στόλους τῶν Ἀβάρων ἐπιδρομέων. Οὔτε καὶ θὰ ξεφυλλίσουμε τις σελίδες ποῦ δίνουν τὴν εἰκόνα τῆς εὐχαριστηρίου λειτουργίας στὸ ναὸ τῶν Βλαχερνῶν μετὰ τὸν ἀναπληροῦντα τὸν αὐτοκράτορα Ἡράκλειον Πατριάρχην Σέργιον ἐπικεφαλῆς. Ἐμεῖς ἀναπολοῦμε τὴν

πρόσφατη πρὸ τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου ἐποχῆ τῆς Πόλης καὶ ξαναζοῦμε τίς συγκινήσεις πού ἐδοκιμάζαμε τότε. Ἐπέρασαν αἰῶνες, συνθήκες, καταστροφές, ἡ Παναγία τῶν Βλαχερνῶν ὡστόσο στέκεται πάντα ὡσάν ἓνα υποσυνείδητο ἴσως σύμβολο τῆς κατατρεγμένης ρωμησούνης καὶ σάν ἓνα προσκυνήμα ἱερὸ πού τὸ ἐβεβήλωσαν τόσον βάρβαρα ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια οἱ κατακτητές. Ξεκίνημα ἀπὸ ὅλες τίς ἄκρες τῆς Πόλης στὸν ὄρθρο τῆς μεθωριανῆς ἡμέρας—τῆς Παρασκευῆς τοῦ ἀκαθίστου—καὶ τὴν ὥρα τοῦ ἡλιοβασιλέμματος. Τάμμα τῶν λαϊκῶν τάξεων ἰδίως τὸ ξεκίνημα αὐτὸ καὶ ἡ παρακολούθησι τῆς μυσταγωγικῆς τελετῆς τοῦ ἀκαθίστου ὕμνου στὴν ἐκκλησία αὐτὴ μὲ τὴν βυζαντινὴ σκηνοθεσία γύρω...

\* \* \*

Συνοδεῖες προσκυνητῶν πίσω ἀπὸ τὰ χερσαῖα κάστρα τῆς Πόλης πού ὠδεύαν καὶ ἴσως νὰ ὀδεύουν καὶ σήμερα ἀκόμη κάπως ἀραιότερες πρὸς τὸν ἱερὸ χῶρο. Καὶ τὰ μικρὰ ἀτμόπλοια τοῦ κόλπου δὲν ἔπαυον νὰ ἀποβιβάζουν κύματα ὀρθοδόξου κόσμου στὴν ἀποβάθρα Ἀϊβάν Σερᾶί. Αὐτὴ τὴν ἡμέρα τῆς εὐλαβικῆς συγκεντρώσεως, ἡ ταπεινὴ ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν ὡσάν νὰ ἀφυπνίζετο ἀπὸ ἓνα βαθὺ λήθαργο, ξαναζοῦσε τὴν μεγάλη βυζαντινὴ τῆς ἡμέρα. Ὁ κόσμος τῶν εὐλαβῶν προσκυνητῶν ὡσάν νὰ ἀνεμιγνύετο ἀθέλητα μὲ τοὺς ἰσκιούς αὐτοκρατόρων, μεγιστάνων καὶ ὀφφικιάλων τοῦ παληοῦ Βυζαντίου. Καθὼς ὁ κόσμος αὐτὸς ἀνίδεος καὶ ἴσως ἀνιστόρητος ἔσπευδε στὸ ἀγίασμα τῆς Βλαχερνιώτισσας, ἡ ἱστορία σκορποῦσε τὴν θλιβερὴ ἀκτινοβολία τῆς. Μὲ τὰ χέρια δεμένα πρὸς τὰ πίσω ὁ καθένας ἔσκυβε μέσα σὲ τρεῖς μικρὲς λακοῦβες γιὰ νὰ ρουφήξῃ τὸ ἀγίασμα. Εἰκόνα ἐπιβλητικὴ ἡ σκηνὴ αὐτῆ. Ἡ ἴδια εἰκόνα πού συνεχίζεται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Βυζαντίου. Καὶ μία Παρασκευὴ ἐκάστου χρόνου μετέβαιναν καὶ οἱ αὐτοκράτορες γιὰ νὰ κάμουν «λ ο ὤ σ μ α» καὶ νὰ πιοῦν ἀπὸ τὸ ἀγίασμα τῆς σημερινῆς πηγῆς. Μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς, ἡ τελετὴ τοῦ ἀκαθίστου ὕμνου δὲν παύει νὰ ἔχῃ κάποια ξεχωριστὴ μυστηριακὴ πνοή. Καὶ ὁ παιᾶνας τῆς εὐχαριστίας καὶ τῆς νίκης πρὸς τὴν ὑπέρμαχον μητέρα τοῦ Θεοῦ—τὴν Παναγία τῶν Βλαχερνῶν—ὕψώνεται ὡσάν μία ἀπῆχησις αἰῶνων. Ὅσοι ζοῦν ἀκόμη στὴν πόλη καὶ ὅσοι νοσταλγοὶ ζοῦν μὲ τὴν ἀνάμνησίν τῆς, ἔχουν κλεισμένη στὴν ψυχὴ των τὴν εἰκόνα τῆς στιγμῆς αὐτῆς.

Ἡ Πόλη ἴσως νὰ ἄλλαξε σήμερα κάποια μορφή μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ νεωτερισμοῦ καὶ μὲ τίς καινοῦριες συνθήκες τῆς. Ὁ χῶρος ὅμως ὁ ἱερὸς τῆς ἐκκλησίας τῶν Βλαχερνῶν, παρέμεινε ἀνεγγίχτος ὡσάν ἀρχαῖος θρησκευτικὸς καὶ ἱστορικὸς χῶρος. Ἡ μεταφορὰ τῆς ἀσημένιας καὶ χρυσοκέντητης εἰκόνας τῆς ἀπὸ τὸν πλησίον ναὸ τοῦ ἀγίου Δημητρίου τῆς Εὐλόπορτας, στὴν ἐκκλησιὰ τῆς Παναγίας,



ἔπερνε παλαιότερα τὴν μορφὴ βυζαντινῆς λιτανείας. Ἐτσι γιὰ πολλὰ χρόνια ὑπῆρχε τὸ ἔθιμο τῆς μεταφορᾶς καὶ παραμονῆς τῆς εἰκόνας αὐτῆς στὸν γειτονικὸ ναὸ τῆς Ἐυλόπορτας, πού ἦταν παλαιότερα ὁ πατριαρχικὸς ναὸς. Ἡ μεταφορὰ αὐτὴ γινότανε μὲ ἐξαιρετικὴ μεγαλοπρέπεια μέχρι τοῦ 1922. Τὴν Κυριακὴ πού προηγεῖτο τῆς 2ας Ἰουλίου, μνήμης τῆς καταθέσεως τῆς τιμίας Ἐσθῆτος τῆς Παναγίας, διωργανώνετο ἡ λιτανεία μὲ τὰ θυμιατὰ ἀναμμένα στὰ παράθυρα τῶν χριστιανικῶν σπιτιῶν καὶ μὲ κεριὰ στὸ χέρι οἱ χριστιανοὶ τῆς περιοχῆς. Καὶ ὁ ἑσπερινὸς κατόπιν ἐπιβλητικὸς μπροστὰ στὴν εἰκόνα μὲ τὴν τιμίαν ἐσθῆτα τῆς Θεομήτορος.

Ἀπὸ τὸ 1923 ἐσταμάτησε τὸ ἔθιμο αὐτό. "Ὅσοι ὅμως τὴν ἡμέρα αὐτὴ τοῦ ἀκαθίστου ὕμνου ἐκκλησιάζονται ἀκόμη στὴν ἐκκλησία τῶν Βλαχερνῶν αἰσθάνονται ἓνα ἀκαθόριστο ρίγος. "Ἄλλοτε ἐψάλλετο ἡ ἀκολουθία αὐτὴ τις πρῶτὲς ὥρες ὕστερα ἀπὸ τὴν τελετὴ τῶν Προηγιασμένων. Χοροστατοῦσε σὲ ὄχι πολὺ παλαιότερα χρόνια ὁ ἴδιος ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης. Ἐδιάβαζε τοὺς πρώτους ἕξαι χαιρετισμοὺς καὶ ἐν ἀπουσίᾳ τούτου ἐδιάβαζε ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς τῆς Ἱ. Συνόδου τοῦ Φαναριοῦ. Ἐψέλναν τὰ τροπάρια τοῦ κανόνος οἱ πατριαρχικοὶ χοροὶ μὲ τὸν τελευταῖον μεγάλον Πρωτοψάλτην, τὸν Ἰάκωβο Ναυπλιώτη, καὶ τὸν ἄρχοντα Λαμπανάριον, τὸν Κωνσταντῖνον Κλάβα. Καὶ ἐγονάτιζε ὁ λαὸς ὅταν ἀντηχοῦσε ὁ νικητήριος βυζαντινὸς ὕμνος πρὸς τὴν Παναγίαν τῶν Βλαχερνῶν πού ἦταν ἡ ὑπέρμαχος στρατηγός. Ἡ σκιά τοῦ Πατριάρχου Σεργίου ἐπλανᾶτο εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν.

\* \* \*

Τὰ χερσαῖα κάστρα πάντα ἀκλόνητα ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, πνιγμένα τὴν ἀνοιξιὰτικὴ αὐτὴ ἐποχῇ, μέσα στὸν μαυροπράσινο πλοῦτον τοῦ κισσοῦ καὶ κάτω ἀπὸ τὸ εὐαδιάζον ἀγιόκλημα. Οἱ δεκαχτοῦρες κάνουν τὸν περίπατό τους σὰν ἀρχόντισσες βυζαντινὲς κοκῶνες, φλυαρῶντας καὶ ψιθυρίζοντας κάποτε τὰ αἰσθηματά τους. Ὅμως τὰ κάστρα αὐτὰ ὡσὰν νὰ ἀνιστοροῦν τὴν μεγάλη πομπὴ μὲ τὰ λάβαρα, τὰ ἐξαπτέρυγα καὶ τοὺς σταυροὺς πού ἐπροξένησαν τὴν ἀτακτὴ φυγὴ τῶν Ἀβάρων. Ἡ συμφορὰ πού ἐπληξέ τὸ 1956 τὶς χριστιανικὲς ἐκκλησίες τῆς Πόλης ἀπὸ τὴν ἀνανδρὴν ἐπίθεση τῶν ἀτάκτων μισοχριστιανῶν ἐπληξέ βαρεῖα καὶ τὴν παλῆα αὐτὴν βυζαντινὴν ἐκκλησία. Παντοῦ ὅμως γύρω ὡσὰν νὰ ἀντηχῆ ὁ ὕμνος.

Τῆ ὑπερμάχῳ Στρατηγῶ τὰ  
νικητήρια

ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐ-  
χαριστήρια.

## Η ΕΡΓΑΣΙΑ

### Α'

Ἔργασία λέγεται καὶ εἶναι ἡ ἀπασχόληση τοῦ ἀνθρώπου σὲ κάποιο ἔργο. Εἶναι ἡ προσπάθεια καὶ ἡ ἀνήσυχη φροντίδα του νὰ φτιάξῃ καὶ νὰ δημιουργήσῃ κάτι, μὲ τὸν προσωπικό του μόχθο. Κι' ὅταν αὐτὸ ποὺ ἐπιχειρεῖ εἶναι ἔργο χρήσιμο καὶ καλὸ, τότε ὁ μόχθος του εἶναι εὐλογημένος κι' ἀξιέπαινος, καὶ συντελεῖ καὶ στὴν ἀτομικὴ του καὶ στὴ γενικώτερη προκοπή.

\* \* \*

Γι' αὐτὸ κι' ὁ Ἀριστοτέλης, στὰ Ἠθικά του Νικομάχεια, ὀρίζει τὴν ἀρετὴ, σὰν τὴν ιδιότητα τοῦ ἀνθρώπου νὰ κἀνῃ τὸ καλὸ, σὲ κάθε περίσταση. Οἱ δὲ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας ἐταύτιζαν τὴν «εὐπραξία» καὶ τὴν «εὐδαιμονία»· κι' ἐπίστευαν, πὼς τὸ «εὖ πράττειν», ἡ σωστὴ δηλαδή καὶ φρόνιμη ἐνέργεια, εἶναι ἡ πηγὴ τῆς εὐτυχίας καὶ συνακόλουθα τῆς ἀρετῆς. Ὅταν δὲ ἀλληλογραφοῦσαν, ἀρχίζαν τὴν ἐπιστολὴ τους μὲ τὴν ἀμοιβαία προσαγόρευση κι' εὐχὴ τοῦ «εὖ πράττειν». «Νικόδημος, Θρασυβούλω εὖ πράττειν»· ποὺ σημαίνει βέβαια, σοῦ εὐχομαί νὰ εὐτυχῆς, κάνοντας τὸ καλὸ καὶ βαδίζοντας στὸ δρόμο τῆς ἀρετῆς.

\* \* \*

Ἡ ἐργασία εἶναι ἀπαραίτητη στὸν ἄνθρωπο. Εἶναι ὅρος τῆς ζωῆς. Χωρὶς αὐτὴν τοῦ εἶναι ἀδύνατο καὶ

---

Ἡ Πόλη τὴν ὥρα αὐτὴ τοῦ ἡλιοβασιλέματος καὶ τῶν κωδονοκρουσιῶν ξαναζῶντας τὴν βυζαντινὴ ἐποχὴ δίνει καὶ ἓνα ὠραῖο σύνθημα.

Κάτω ἀπὸ τὸ σύνθημα αὐτὸ ἡ ἐλληνικὴ ὀρθοδοξία ζῆ μὲ τὸν ἴδιο δυνατὸ ἐθνικὸ καὶ χριστιανικὸ παλμό.

Τὸ βράδυ τῆς Παρασκευῆς.

Τὸ βράδυ τοῦ Ἀκαθίστου.



νά ζήση και νά στηρίξη τήν ὑπαρξή του. Γιατι ὁ κόσμος αὐτός, πού εἶναι ἡ προσωρινή μας διαμονή, δέν εἶναι Παράδεισος, γεμᾶτος ἀπό λογῆς λογῆς ἀγαθά, και πού ἀναβρύζει ἀπό παντοῦ μέλι και γάλα. Μπορεῖ ὅμως νά γίνῃ. Κι' ὁ μόνος τρόπος νά τὸ κατορθώσωμε εἶναι ἡ ἐργασία και ἡ ἀδιάκοπη προσπάθεια. Χωρίς κόπο και χωρίς τὸν ἰδρῶτα τοῦ προσώπου, τίποτα δέν γίνεται. Οὔτε κῆπος καρποφορεῖ, οὔτε και χέρσο χωράφι θερίζεται, παρὰ γεμίζει ἀπὸ ἀστοιβές, τριβόλους και σταυράγκαθα. Μὰ και τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, πού δέν ἐργάζεται και δέν κοιπιάζει, ἀποχαυνώνεται· κι' ἀχρηστεύεται, σὰν τὴν κλειδαριά πού σκουριγιάζει, ὅταν δέν χρησιμοποιοῖται. Και γι' αὐτὸ ἡ ἐργασία εἶχε κι' ἔχει πάντα ἓνα χαρακτῆρα θρησκευτικό, ἅγιο και ἱερό. Γιατι αὐτὴ συντηρεῖ τὴν ζωὴ. Εἶναι μιὰ γέννα. Εἶναι μιὰ δημιουργικὴ κλήση, πού μ' αὐτὴν ἐσφράγισεν ὁ Θεὸς τὴν μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου· και πού μπορεῖ μ' αὐτὴ ν' ἀναπλάσῃ και ν' ἀναδημιουργήσῃ τὰ πρωτόγονα στοιχεῖα. Εἶναι ἡ ἐλεύθερη ἀπάντησή του πρὸς τὸν Δημιουργό του, νά συνεργήσῃ κι' αὐτός στὸ ἔργο τῆς οἰκοδομῆς τῆς θείας Βασιλείας του, και στὴν ὠραιοποίησῃ και στὴν τελείωσῃ τῆς ζωῆς.

\* \* \*

Βέβαια ὁποιοδῆποτε ἔργο, θέλει προσπάθεια· και χρειάζεται κόπο γιὰ νά γίνῃ· και ἡ ἐργασία προϋποθέτει ἀνάλωσῃ δύναμης. Γι' αὐτὸ και κουράζει. Τὸ ψωμί π.χ. πού εἶναι ἡ βασικὴ γιὰ τὴν συντήρησή μας τροφή και πού λείει γι' αὐτὸ σοφὰ ἡ λαϊκὴ παροιμία, πὼς «ὅλα εἶναι ὑφάδια τῆς κοιλιᾶς και τὸ ψωμί στῆμόνι», ἔχει μεγάλο, πολὺ μεγάλο μάλιστα κόπο, γιὰ νά γίνῃ. Γιατι πρέπει νά περάσῃ ἀπὸ πολλὰ στάδια μεταμορφώσεων, ὡσότου νά γίνῃ ὁ «ἐπιουσίος» μας. Πρέπει πρῶτα, ὅπως ὅλοι τὸ ξέρομε, νά καλοψηθῇ σὲ φούρνο. Ἀλλὰ γιὰ νά φθάσῃ ὡς ἐκεῖ, πρέπει προ-

τήτερα νὰ γίνῃ ἀλεύρι, πού νὰ ζυμωθῆ, καὶ νὰ πλασθῆ, μὲ τὰ χέρια ἢ καὶ μὲ μηχανή. Καὶ γιὰ νὰ γίνῃ ἀλεύρι, πρέπει πρῶτα νὰ φυτρώσῃ σὰν ἀστάχυ, καὶ νὰ μεστῶσῃ· καὶ ὕστερα νὰ θεριστῆ καὶ ν' ἀλωνιστῆ καὶ νὰ γίνῃ σιτάρι. Καὶ γιὰ νὰ φυτρώσῃ σὰν ἀστάχυ, πρέπει πρῶτα νὰ ὀργωθῆ καλὰ ἢ γῆ καὶ νὰ σπαρθῆ! Εἶδετε πόσος κόπος, ἀλλὰ καὶ πόση πειθαρχία καὶ συνέπεια χρειάζεται στὴν προσπάθεια; Γι' αὐτὸ, ἀπὸ πολὺ χωρίς, τὸ ψωμι ἔγινε, σὰν ἓνα ἱερὸ σύμβολο τοῦ μόχθου καὶ τοῦ ἀγαθοῦ στὴ συνείδηση τοῦ λαοῦ. Καὶ οἱ ἀρχαῖοι μάλιστα γιόρταζαν τὰ Θεσμοφόρια· πού ἐσυμβόλιζαν τὴν ἀντίθεση ἀνάμεσα στὴν ἄγρια ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου πού δὲν ἤξερε νὰ καλλιεργῆ τὴν γῆ, καὶ στὴν εὐτυχισμένη καὶ πολιτισμένη ζωὴ, πού τοῦ χάριζεν ἡ πολύμοχθη, ἀλλὰ τόσον εὐεργετικὴ καλλιέργεια τῆς γῆς...

\* \* \*

Καὶ θυμοῦμαι ἀπὸ τὰ παιδιάτικά μου χρόνια, πὼς οἱ χωρικοὶ τοῦ νησιοῦ μας, ἂν τυχὸν εὑρισκαν μεσοστρατῆς πεταγμένο κάποιο ξεροκόμματο ψωμιοῦ, τὸ ἀνασήκωναν εὐλαβικὰ καὶ κάνοντας τὸν σταυρό τους, τῶκρυβαν καὶ τῶχωναν σὲ κάποιο ξεροτρούχαλο!

Καὶ ἡ ἐνέργειά τους αὐτὴ εἶναι χαρακτηριστικὴ καὶ πολὺ συγκινητικὴ. Γιατὶ φανερώνει μίαν ἀξιοσέβαστη πνευματικὴν ἐμπειρία τῶν λαϊκῶν ἀνθρώπων, κι' ἓνα συναίσθημα καλλιεργημένο καὶ λεπτό. Εἶναι μία ἀναγνώριση τῆς ἱερῆς κι' ἐξαγοραστικῆς ἀξίας πού ἔχει ὁ ἀνθρώπινος μόχθος, πού κάνει σεβάσμιο ἓνα κομμάτι ξεροῦ ψωμιοῦ, πού καταξιώνεται μάλιστα στὴ θεία λειτουργία νὰ μετουσιωθῆ σὲ σῶμα Χριστοῦ. Τὶ φυσικώτερο ἦτανε, παρὰ νὰ προσπεράσῃ ὁ διαβάτης ἀδιάφορος τ' ἀπορριγμένο αὐτὸ ξεροκόμματο; Κι' ὅμως δὲν τὸ κάνει. "Ἄν τῶκανε, θάδειχνε πὼς ἔχει μιὰ συνείδηση παγερὴ καὶ κλειστή, πού δὲν ἔχει καμμιάν ἀνταπόκριση μὲ τὴν ζωὴ καὶ μὲ τὴν



προσπάθεια τῶν συνανθρώπων του. Τὸ ὅτι ὁμως σκύβει, τὸ παίρνει, καὶ τὸ μεταχειρίζεται σὰν ἓνα πρᾶγμα σεβασμιο, φανερώνει μιὰ παρουσία πνευματικῆ· κι' ἓνα συνειρμὸ ἰδεῶν κι' ἓνα συναίσθημα, πού ξέρει νὰ ἐκτιμᾷ τὴν πραγματικότητα καὶ νὰ σέβεται τὸν ἀλλότριον μόχθο. Φανερώνει ἀκόμη, πὼς δὲν εἶναι διαποτισμένος ἀπὸ ἐγωϊσμό, πού εἶναι τὸ πιὸ μεγάλο ἐμπόδιο, γιὰ τὴν κατανόηση τῆς ἀλήθειας...

\* \* \*

Ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ ὁμως αὐτὴ σημασία τῆς ἐργασίας ἔχει σήμερα ὅπως διόλου παραθεωρηθῆ. Καὶ ἴσως μάλιστα αὐτὸ νᾶναι καὶ ἡ κυρία ἀφορμὴ πού ἔχει πάρει τόσην ὀξύτητα τὸ κοινωνικὸ μας πρόβλημα. Ἡ ἐργασία, ἡ ὁποιαδήποτε ἐργασία, σπάνια δίνει σήμερα στὸν ἐργάτη τὴν αἴσθηση, τὴν χαρὰ, καὶ τὴν ἀξιοπρέπεια τοῦ δημιουργοῦ. Καὶ συχνὰ μάλιστα ἐργάζεται βαρειά καὶ ὑπὸ συνθηκῆς ἀποκρουστικῆς καὶ ἐξουθενωτικῆς τοῦ ἀνθρωπισμοῦ του, πού τοῦ γεννοῦν ἀγανάκτηση. Ἐργάζεται ὁμως, γιὰτὶ τὸν πιέζει ἡ ἀνάγκη. Καὶ γι' αὐτό, σὰν τελειώση τὴν ἐργασία του, αἰσθάνεται σὰν νὰ λυτρώνεται. Καὶ πολλῆς φορῆς μάλιστα πάει σὲ καμμιὰ ταβέρνα· καὶ πίνει, καὶ τὰ σπᾷ.

Καὶ χαρακτηριστικὸ εἶναι, πὼς ὁ θυμόσοφος λαὸς μας τὴν ἐργασία τὴν ὀνοματίζει «δ ο υ λ ε ι ᾶ». Προφανῶς ἀπὸ τὸ δοῦλος καὶ δουλεία. Κι' ὁ ἐργάτης λέει, «ἔ π ι α σ α δ ο υ λ ε ι ᾶ»· ἐπειδὴ ἔχει στὸ ὑποσυνείδητό του τὸ συναίσθημα μιᾶς ἀναγκαστικῆς ὑποδούλωσής του· κι' ὄχι μιᾶς ἐλεύθερης προσφορᾶς τοῦ δημιουργικοῦ του μόχθου, πού ἔχει ἐξαγοραστικὴ ἀξία. Κι' αὐτὸ σ' ἐμᾶς ἔχει τὴν πηγὴ του μακρυά, πολὺ μακρυά. Γιατὶ στὴν ἀρχαιότητα μονάχα οἱ δοῦλοι ἐργάζονταν. Οἱ ἄλλοι, οἱ ἐλεύθεροι πολῖτες περνοῦσαν τὸν καιρὸ τους «σχολὴν ἄγοντες» καὶ καταγινομένοι, ἀποκλειστικὰ σχεδόν, μὲ τὰ δημόσια πράγματα. Στὰς Ἀθήνας ὁμως, στὸν χρυσὸν αἰῶνα τῆς Δημοκρατίας εἶχε ἀλ-

## ΠΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΩΤΕΡΟΝ ΦΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΟΛΑΙΑΝ ΜΑΣ

Α'.

Καθώς εἶδεν ὁ ἀγαπητὸς ἀναγνώστης τὰ τελευταῖα μου ἐδῶ δημοσιευθέντα ἄρθρα ἀναφέρονται στὸ Λυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ.

Γράφοντας αὐτὰ συνέπεσε νὰ φθάσωμεν στὶς ἑορταστικὰς ἐκδηλώσεις τῆς Ἐκκλησίας μας, ποὺ ἔχουν καθιερωθῆ κατ' ἔτος εἰς ἀνάμνησιν καὶ πρὸς αἶνον, καὶ δοξολογίαν καὶ εὐχαριστίαν τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν παθόντος, ταφέντος καὶ ἀναστάντος Λυτρωτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἔκρινα καλὸ στὴν συνέχεια ν' ἀναφερθῶ στὰ Σωτήρια πάθη, πένθημα, ἀλλὰ καὶ χαρμόσυνα μὲ τὸν θρίαμβο τῆς Ἀναστάσεως, γεγονότα, ἀναπτύσσοντας δι' ὀλίγων τὴν σημασίαν των.

Καὶ χωρὶς νὰ ἐκταθῶμεν στὴν ἐξιστόρησι τῶν γεγονότων τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς ἐπιγείου ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, τὰ ὁποῖα εἶναι γνωστὰ ἐν πολλοῖς, καθὼς μᾶς τὰ ἐξιστοροῦν καὶ οἱ τέσσαρες θεο-

---

λάξει ἢ νοοτροπία, καὶ ἦτανε, καθὼς φαίνεται, σεβαστὸ τὸ παράγγελμα τοῦ Ἡσιόδου, «ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δὲ γ' ὄνειδος». Ἡ δουλειὰ δηλαδὴ δὲν εἶναι καθόλου ντροπὴ, ἢ τεμπελιά εἶναι ντροπὴ... Κι' ὁ Περικλῆς μάλιστα στὸν ἀθάνατο Ἐπιτάφιό του, γιὰ νὰ ἐξάρη τὴν ἀθηναϊκὴ Δημοκρατία, λέει, πὼς μονάχα στοὺς Ἀθηναίους μπορεῖ καὶ συνυπάρχει «οἰκείων ἅμα καὶ πολιτικῶν ἐπιμέλεια καὶ ἑτέροις πρὸς ἔργα τετραμμένοις τὰ πολιτικὰ μὴ ἐνδεῶς γινῶναι». Μποροῦν δηλαδὴ νὰ φροντίζουν ταυτόχρονα καὶ τίς ἀτομικὲς των δουλειές, μὰ καὶ νὰ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὰ πολιτικὰ ζητήματα· κι' ἄλλοι πάλι ποὺ εἶναι ἀπορροφημένοι ἀπὸ τὴν τέχνη τους καὶ τὸ ἐπάγγελμά τους, νὰ εἶναι πολὺ καλὰ ἐνημερωμένοι γιὰ τὰ πολιτικὰ πράγματα. Τὸ «ἐσχόλασα» δὲ ποὺ λέμε σήμερα, γιὰ νὰ φανερώσωμε πὼς ἐσταματήσαμε νὰ ἐργαζώμαστε, ἀπὸ τὸ περίφημο ἐκεῖνο «σχολὴν ἄγω» θάχη βέβαια τὴν πηγὴ του.

(Συνεχίζεται)

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ



πνευστοι ἱεροὶ Εὐαγγελισταί, ἡμεῖς ἀπλῶς θὰ θίξωμεν ἐδῶ σημεῖά τινά, ἀπ' ἐκεῖνα ποῦ ἔχουν λυτρωτικὸ νόημα.

Πρόκειται βεβαίως περὶ θεμάτων γιὰ τὰ ὁποῖα, ὡς ἐκ τῆς σπουδαιότητός των, πολλὰ ἔχουν γραφῆ. Συνεπῶς μικρὰ συμβολὴ ἅς θεωρηθῆ καὶ ἡ διὰ τοῦ πενιχροῦ καλάμου καταβαλλομένη μικρὰ μας προσπάθεια, ἀφοῦ παρακαλέσωμεν τὸν Μέγαν Λυτρωτὴν καὶ Κύριον Ἰησοῦν νὰ συγχωρήσῃ τὸν γράψαντα διὰ τὸ τόλμημά του αὐτό, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ προέβη καὶ πρὸς ἀπότισι φόρου εὐγνωμοσύνης πρὸς Ἐκεῖνον ὅστις «παραέδωκε Ἐαυτὸν (καὶ) ὑπὲρ ἑμοῦ» (Γαλ. β' 20).

Μὲ τὰ ἐπίκαιρα λοιπὸν θέματά του αὐτά, ἀφοῦ εὐχαριστήσω τὸ φιλόξενον ἔγκριτον τοῦτο φύλλον τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας μας, ἀπευθύνομαι πρὸς ὅσους πλανῶνται πλάνην οἰκτρὰν, φρονοῦντες ὅτι ἀρκεῖ ἡ τυπικὴ συμμετοχὴ εἰς τὰς Ἀγίας Ἑορτάς τῆς Ἐκκλησίας μας, ἡ ὁποία ἀποβαίνει ἀνωφελής, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει ἐπίγνωσις καὶ δὲν κατέχομεν τὸ βαθύτερο νόημα ἐὰν μὲν καὶ τῶν ἄλλων ἑορτῶν τῆς Ἐκκλησίας μας, πρὸ παντός ὅμως τῶν τελουμένων κατὰ τὴν Μ. Ἑβδομάδα τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου.

## 1) Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου βαδίζει πρὸς τὸ ἐκούσιον πάθος.

(Μαρκ. ι', 33-45).

Ὁ Κύριος ἀκολουθούμενος ἀπὸ τοὺς μαθητάς του βαδίζει πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα, διὰ νὰ ἑορτάσῃ τὸ Πάσχα. Ἡξεύρει ὅλα ὅσα πρόκειται νὰ τοῦ συμβοῦν ἐκεῖ καὶ καθ' ὁδὸν τὰ προλέγει εἰς τοὺς μαθητάς του. «Ἴδου, λέγει, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου θὰ παραδοθῆ εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς, οἵτινες θὰ τὸν καταδικάσουν εἰς θάνατον, θὰ τὸν παραδώσουν εἰς τὰ ἔθνη (δηλ. τοὺς Ρωμαίους), οἱ ὁποῖοι θὰ τὸν ἐμπαίξουν, θὰ τὸν μαστιγώσουν, θὰ τὸν ἐμπτύσουν καὶ θὰ τὸν σταυρώσουν καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν θὰ ἀναστηθῆ». Τότε τὸν ἐπλησίασαν ἀπὸ τοὺς μαθητάς του οἱ ἀδελφοὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης παρακαλοῦντες νὰ τοὺς δώσῃ νὰ καθίσουν ὁ ἓνας εἰς τὰ δεξιὰ του καὶ ὁ ἄλλος εἰς τὰ ἀριστερά του στὸν θρόνον, ὅπου θὰ ἰδρῦσῃ τὴν βασιλείαν του, τὴν ὁποῖαν ἐνόμιζον οὗτοι ὡς ἐπίγειον (Λουκ. ιθ', 11). Μὲ πνεῦμα μᾶλλον σαρκικὸν καὶ ἐπιδεικτικόν, δεδομένου ὅτι οὗτοι δὲν εἶχον λάβει ἀκόμη τὸ ἅγιον Πνεῦμα καὶ εἶχον συνεχῶς τοιαύτας ἀδυναμίας, ἐζήτησαν νὰ καταλάβωσι τὰς δύο ταύτας τιμητικωτάτας θέσεις παρὰ τῷ Βασιλεῖ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐλύπησε τὸν Χριστόν, ἐνῶ διήγειρε τῶν ἄλλων μαθητῶν τὴν ἀγανάκτησιν.

Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς τοὺς ἐπιτιμᾷ : «Δὲν ἤξεύρετε, λέγει, τί ζητεῖτε. Δύνασθε νὰ πῖντε τὸ ποτήριον (τὸ πικρὸν τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου), τὸ ὁποῖον ἐγὼ πίνω, καὶ νὰ βαπτισθῆτε τὸ βάπτισμα, τὸ ὁποῖον ἐγὼ βαπτίζομαι». Οἱ δὲ εἶπον πρὸς Αὐτόν: «Δυνάμεθα». Καὶ πράγματι ὁ εἷς ἐκ τῶν δύο τούτων μαθητῶν ἔπιε τὸ

ποτήριον σκληρῶν παθημάτων καὶ ἐβαπτίσθη βάπτισμα αἵματος ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ (Πραξ. ιβ', 1-2), ὁ δ' ἄλλος διῆλθε τῇ ζωῇ του πλήρη θλίψεως καὶ αἱματηρῶν διωγμῶν (Ἀποκ. α', 9). Καὶ τότε ὁ Ἰησοῦς λέγει πρὸς αὐτοὺς: «Τὸ μὲν ποτήριον τὸ ὅποιον ἐγὼ πίνω, θέλετε πίνει καὶ τὸ βάπτισμα, τὸ ὅποιον ἐγὼ βαπτίζομαι, θέλετε βαπτισθῆ· τὸ νὰ καθίσητε ἅμωσ ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ ἀριστερῶν μου, δὲν εἶναι ἐμοῦ νὰ δώσω, ἀλλ' εἰς ὅσους εἶναι ἡτοιμασμένον». Καὶ εἶπε τοῦτο ὁ Ἰησοῦς, ὅχι διότι δὲν μπορούσε ν' ἀνταμείψῃ τοὺς μαθητάς του, τὸ ὅποιον ἄλλως τε ὑπεσχέθη (Ματθ. κε', 31-40, Ἰωάν. ε', 22-30), ἀλλὰ διότι τοῦτο θὰ γίνῃ συμφώνως πρὸς τὰς αἰωνίους βουλὰς τοῦ Πατρὸς (Ματθ. κε', 34), οὐχὶ δὲ μεροληπτικῶς, ὡς καὶ κατ' ἀξίαν παρεχόμενον εἰς ἐκείνους οἵτινες ἤθελον ἐκπληρώσει τοὺς ὅρους τῆς χάριτος εὐκρινῶς.

Ἐξ ἀφορμῆς δὲ τῆς ἰδιοτελοῦς ταύτης ἀξιώσεως τῶν δύο ἀδελφῶν, ἐπιδιωκόντων κοσμικὴν φιλαρχίαν, ὁ Χριστὸς στραφεὶς πρὸς ὅλους τοὺς μαθητάς του, τοὺς διδάσκει τὴν ταπεινώσιν. «Ἡεξούρετε, λέγει, οἱ νομιζόμενοι ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν, κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν». Οἱ ἄρχοντες, οἱ ἡγεμόνες τῶν ἐθνῶν, τῆς ἀνόμου δυναστείας, ὡς κύριοι κτημάτων συμπεριφέρονται εἰς τοὺς ὑποτεταγμένους εἰς αὐτοὺς λαοὺς καὶ οἱ ἔχοντες μεγάλην πολιτικὴν δύναμιν, οἱ τύραννοι, μεταχειρίζονται τὸν λαὸν αὐτῶν ὡς δούλους καὶ αἰχμαλώτους. Ἄλλ' ἐν τῇ βασιλείᾳ Του δὲν εἶναι τὸ ἴδιο, λέγει ὁ Χριστὸς. «Σὲ σὰς ἅμωσ τοὺς μαθητάς μου δὲν πρέπει νὰ εἶναι τοιοῦτοτρόπως. Ἄλλ' ὅστις θέλει νὰ γίνῃ μέγας μεταξύ ὑμῶν, ὀφείλει νὰ εἶναι ὑπηρέτης ὑμῶν. Καὶ ὅστις ἀπὸ σὰς θέλει νὰ εἶναι πρῶτος, πρέπει νὰ εἶναι δούλος πάντων». «Ὡστε ὁ διάκονος καὶ ὁ δούλος εἶναι γνώρισμα τοῦ πρώτου καὶ τοῦ μεγάλου. Καὶ προβάλλει ὁ Κύριος τὸν ἑαυτὸν Του ὡς ὑπόδειγμα τῆς τῆς τῆς ἐσχάτης ταπεινοφροσύνης, λέγων ὅτι ὀφείλει νὰ εἶναι ὁ πρῶτος ἐξ ὑμῶν διάκονος καὶ δούλος καὶ πρόθυμος πρὸς ὑπηρεσίαν τῶν ἄλλων, καθὼς ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἤλθε νὰ διακονηθῆ ἀλλὰ νὰ διακονήσῃ καὶ δώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν».

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Παρακαλοῦνται τὰ Ἐκκλ. Συμβούλια τῶν Ἱ. Ναῶν, οἵτινες λαμβάνουν τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία», ὅπως καταβάλουν εἰς τὸ Τοπικὸν TAKE τῆς περιφέρειας τῶν τὴν τυχὸν ὀφειλομένην συνδρομὴν των, ἥτις ἀπὸ τοῦ ἔτους 1957 καθωρίσθη εἰς δρχ. 30 ἐτησίως, ἐκτὸς τῶν Ἱ. Ναῶν τῶν περιφερειῶν Ἀθηνῶν—Πειραιῶς, τῶν ὁποίων ἡ συνδρομὴ καθωρίσθη εἰς δρχ. 50, 75 ἢ 100, ἀναλόγως τῆς κατηγορίας ἐκάστου.



## ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

84. Θεωρεῖται τυπικῶς παράλειψις ἀσύγγνωστος ὅταν ἡ τελετὴ τῆς Ἀναστάσεως, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν διαφορῶν ἐκτρόπων, δὲν τελεῖται ἐκτὸς τοῦ ἱεροῦ ναοῦ, ἀλλ' ἐντὸς αὐτοῦ; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Τ. Γκιάλα).

Καθ' ὅλα τὰ ἀρχαῖα καὶ τὰ νεώτερα Τυπικὰ ἡ ἀκολουθία τῆς ἀναστάσεως τελεῖται ἔξω τοῦ ναοῦ αἰεὶ τὸν διορισμένον τόπον» ἢ εἰς τὸν νάρθηκα πρὸ τῶν κλειστῶν βασιλικῶν πυλῶν τοῦ ναοῦ. Τοῦτο ἐξηγεῖται ἡ ὡς ὑπόλειμμα τῆς παλαιᾶς πράξεως τῶν ἐνοριακῶν ναῶν, στοὺς ὁποίους τὸ πρῶτο μέρος τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἁσματικοῦ ὄρθρου ἐψάλλετο κατὰ παρόμοιον τρόπον στὸν νάρθηκα καὶ κατόπιν ἐγένετο ἡ εἴσοδος στὸν ναό, ἢ, πιθανώτερο, γιὰ νὰ εἰκονισθῇ ἔτσι παραστατικώτερα ἡ ἀνάστασις τοῦ Κυρίου, πού ἐγινε ἀπὸ τὸν τάφο του, πού βρισκόταν μέσα σὲ κῆπο (Ἰωάν. ιθ', 41, κ', 15), ἢ ἡ διὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου διάβασις τῶν ἀνθρώπων ἐκ γῆς (= νάρθηξ) πρὸς οὐρανὸν (= ναός).

Ἡ ἀταξία πού τυχὸν συμβαίνει κατὰ τὴν ἔξοδο καὶ τὴν ἐκ νέου εἴσοδο τῶν πιστῶν στὸν ναό, ἢ τὰ διάφορα ἐκτροπα πού γίνονται στὸν τόπο μας κατὰ τὴν τελετὴ τῆς Ἀναστάσεως, πού ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἐγένοντο ἂν αὐτὴ ἐτελεῖτο στὸν κυρίως ναό, δὲν εἶναι λόγος τόσο ἰσχυρὸς γιὰ νὰ σκεφθῇ κανεὶς τὴν ἀναθεώρησι τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ καὶ ὠραίου ἐθίμου. Παλαιότερα συνέβαιναν περισσύτερα ἐκτροπα. Ἡ ἐξημέρωσις τῶν ἡθῶν, ἡ ἀνοδος τοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ μας καὶ ἡ ὀρθσκευτικὴ του καλλιέργεια τὰ ἔχουν βαθμηδὸν περιορίσει καὶ σὺν τῷ χρόνῳ ἡ κατάστασις βελτιώνεται ἀκόμη περισσότερο. Μόνο σὲ περιπτώσεις ἐκτάκτου ἀνάγκης, ὅπως στὸν πόλεμον καὶ στὴν κατοχὴ, διετάχθη ἡ τέλεσις τῆς ἀκολουθίας τῆς Ἀναστάσεως κατ' ἐξαίρεσιν μέσα στοὺς ναοὺς.

85. Ἡ τελευταία εὐχὴ τῆς ἀκολουθίας τοῦ σαραντισμοῦ λέγει: «καὶ καταξίωσον αὐτὸ ἐν καιρῷ εὐθέτω καὶ τῆς δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος ἀναγεννήσεως...» καὶ ἡ τυπικὴ διάταξις ὀλίγον κατωτέρω καθορίζει: «Καὶ εἰσάγει αὐτὸ εἰς τὸ θυσιαστήριον εἰ μὲν εἶη ἄρρεν...» Ἀφοῦ ἐκ τῆς ὡς ἄνω εὐχῆς φαίνεται ὅτι τὸ παιδίον εἶναι ἀβάπτιστον πῶς ἐπιτρέπεται ἢ εἰσαγωγὴ του εἰς τὸ θυσιαστήριον; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Γ. Ἐξάρχου).

Κατὰ τὸν Συμεὼν Θεσσαλονίκης κεί μὲν τὸ βρέφος βεβαπτι-  
σμένον ἐστίν, εἰσάγει τοῦτο καὶ τῷ θυσιαστηρίῳ καὶ κύκλῳ αὐτὸ  
περιάγει, ὡσπερ ποιῶν καὶ προσκύνησιν, δηλῶν ὡς ἀνάθημα τοῦτο  
Θεῷ καὶ προσκυνεῖ τῷ ποιήσαντι. Εἰ δὲ μήπω βαπτισθὲν ἐστὶ τὸ  
παιδίον, πρὸ τῶν διαστύλων στὰς καὶ διὰ τοῦ βρέφους προσκύνησιν  
ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ποιήσας καὶ τῇ μητρὶ παραδοὺς αὐτό, ἀπολύει»  
(Διάλογος, κεφ. 60). Ὁ Συμεὼν ὅμως εἶναι ὁ μόνος πού μαρτυρεῖ  
ὅτι μιὰ τέτοια διάκρισις ὑφίστατο στὴν ἐποχὴ του γιὰ τὰ ἀβάπτιστα  
νήπια. Ὅλα τὰ χειρόγραφα, πού περιέχουν τὴν ἀκολουθία, ἢ ὅποια  
σημειωτέον ὄχι μόνον στὴν τελευταία, ἀλλὰ ἀλλὰ καὶ σὲ δύο ἄλλες  
εὐχές, τὴν πρώτη καὶ τὴν τρίτη, προϋποθέτει ὅτι τὸ παιδί εἶναι  
ἀβάπτιστο, ὁμιλοῦν γιὰ τὴν προσαγωγή τῶν βρεφῶν καὶ στὸ θυ-  
σιαστήριον, τίς περισσότερες φερὲς μάλιστα ἀδιακρίτως φύλου. Σή-  
μερα εἰσάγονται στὸ ἱερό μόνον τὰ ἄρρενα, εἴτε εἶναι βαπτισμένα  
εἴτε ὄχι. Τὸ νόημα τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἐκκλησιασμοῦ τοῦ βρέφους  
εἶναι ὅτι αὐτὸ προσάγεται στὸν Θεὸ καὶ ἀφιερῶται σ' αὐτόν. Ἔστω  
λοιπὸν καὶ ἂν ἡ πρᾶξις πού μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸν Συμεὼν δὲν στερεῖ-  
ται λογικοῦ ἐρείσματος, δὲν θὰ ἦταν σκόπιμο νὰ ἀνακινήθῃ μιὰ  
τόσο λεπτολόγος διάκρισις, ἀφοῦ ἢ εἰσόδος στὸ θυσιαστήριον ἔχει  
τὴν ἔννοια τῆς ἀφιερώσεως τοῦ βρέφους στὸν ναὸ καὶ τῆς προσκυ-  
νήσεως καὶ δὲν γίνεται κατὰ τὴν ὥρα πού τελεῖται ἡ θεία Λειτουργ-  
γία.

Φ.

### ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Εἰδοποιοῦνται οἱ εὐλαβέστατοι Ἐφημέριοι, ὅτι  
ἐκυκλοφόρησεν ὁ ἕκτος κατὰ σειρὰν τόμος τῶν ἐκ-  
δόσεων τῆς «Ἐκκλησίας», («Ἀδολεσχία Φιλότητος»  
τοῦ Εὐγενίου Βούλγαρη (Μέρος Β') ὅστις καὶ ἀπε-  
στάλη εἰς ὅλας τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις πρὸς  
δωρεὰν διανομὴν εἰς τοὺς αἰδεσιμ. ἱερεῖς.

Παρακαλοῦνται οἱ αἰδεσιμ. Ἐφημέριοι ὅπως φρον-  
τίσουν νὰ τὸν παραλάβουν ἀπὸ τὰ οἰκεῖα Μητροπο-  
λιτικὰ Γραφεῖα.

(Ἐκ τοῦ «Ἐφημερίου»)



## ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

«Περισσότερως ὑμᾶς ἀγαπῶν, ἤττον ἀγαπῶμαι» (Β' Κορ. ιβ', 15). Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος εἶναι μιὰ δλόκληρη Ἐκκλησία. Πολυάριθμοι πιστοί. Τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κορίνθου. Ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἓνας μόνο ἄνθρωπος, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Μέσα στὸν ἀριθμὸ ἐκεῖνο τῶν ψυχῶν, ὑπάρχει μιὰ ἀνυπολόγιστη διαβάθμι-  
σις ἀγάπης, σεβασμοῦ, ὑπολήψεως, θαυμασμοῦ καὶ κάθε ἄλλου τιμητικοῦ αἰσθήματος γιὰ τὸν Παῦλο, τὸν ἰδρυτῆ, διδάσκαλο καὶ συντηρητῆ αὐτῆς τῆς νέας κι' ἀνθηρῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι φυσικὸ καὶ παρατηρημένο στὴν ἱστορία, ὁ λαὸς ἢ ἓνα μέρος του, ὄχι μόνο νὰ ἀγαπᾷ ἓναν ἄξιο ἡγέτη ὅσο τοῦ ἀξίζει, ἀλλὰ καὶ νὰ ὑπερβάλλῃ στὴν ἀγάπη του, ἐξιδανικεύοντάς τον, δι-  
νοντάς του διαστάσεις πού δὲν τὶς ἔχει στὴν πραγματικότητα. Ἀλλὰ ὁ Παῦλος, ἀπέναντι τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ τῆς κορινθια-  
κῆς κοινότητος, ἔχει μιὰ βεβαιότητα, πού ἀποτελεῖ ἐξαίρεσι στὴν ἱστορία. Εἶναι βέβαιος ὅτι ἡ ἀγάπη ἢ δική του πρὸς τὸ σύνολο τῶν πιστῶν τῆς Κορίνθου, παρ' ὅλο πού εἶναι ὅ,τι πε-  
ριέχεται στὸ στήθος ἑνὸς ἀνθρώπου, ξεπερνᾷ σὲ ποσότητα καὶ δύναμι τὴν ἀγάπη αὐτοῦ τοῦ συνόλου, μὲ ὅλες τὶς ἀποχρώσεις της, μὲ ὅλη τὴν προσθετικὴ, πολλαπλασιασὶα δύναμί της.

### *Μνήμη καὶ μετάνοια.*

«Μνημόνευε πόθεν πέπτωκας καὶ μετανόησον καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποιήσον» (Ἀποκ. β', 5). Ἡ ζωὴ τοῦ πιστοῦ πρέπει νὰ εἶναι μιὰ διαρκῆς πρόοδος. Ὅχι μόνο ὀπισθοδρόμησις, ἀλλ' οὔτε καὶ στασιμότης δὲν νοεῖται στὴ χριστιανικὴ ζωὴ. Ἐνας παλιὸς ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς σημειῶνει: «Ἡ ζωὴ τοῦ χριστιανοῦ μοιάζει μὲ ἀναρρίχησι σὲ ἀπότομη πλαγιά. Πρέπει διαρκῶς νὰ ἀνεβαίνουμε. Τὸ νὰ σταματήσῃς, σημαίνει πτώσις». Κι' ὅμως πολλοὶ εἶναι ὅσοι, στὰ πρῶτα τους βήματα, ὡς ἀνα-  
γεννημένοι ἐν Χριστῷ ἄνθρωποι, δείχνουν μεγαλύτερη φλόγα, περισσότερο ἐνθουσιασμὸ ἀπ' ὅτι στὴ συνέχεια. Αὐτοὶ, ὅπως ὁ «ἄγγελος» (ἐπίσκοπος) τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἐφέσου, γιὰ τὸν ὁποῖον ὁμιλεῖ ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Εὐαγγελιστῆ Ἰωάννη στὸ παραπάνω χωρίο, εἶναι «πεπτωκότες», χωρὶς νὰ ἔχουν στὸ παθητικὸ τους καμμιά θανάσιμη ἁμαρτία, ἀλλ' ἀπλῶς καὶ μόνο γιὰτὶ εἶναι λιγώτερο θερμοὶ στὴν ἀγάπη τους πρὸς τὸν Θεὸ ἀπ' ὅ,τι ἦσαν στὴν ἀρχὴ τοῦ σταδίου τους. Πρέπει λοιπὸν νὰ

μνημονεύουν τὴν «ἀγάπη τους τὴν πρώτη», νὰ θυμοῦνται ἀπὸ τὴν ἐπίπεδο κατέβηκαν καὶ νὰ προσπαθοῦν νὰ τὸ φθάσουν πάλι καὶ νὰ τὸ ξεπεράσουν. Δὲν πρέπει νὰ κυττᾶμε καὶ νὰ λογαριάζομε τὶς ἀρετὲς ποὺ τυχὸν ἔχουμε. Πρέπει ὅμως νὰ φέρνομε στὸν νοῦ μας τὶς ἀρετὲς, ποὺ τυχὸν εἶχαμε ἄλλοτε. Αὐτὴ ἡ μνήμη τῶν ἀρετῶν ἐπιβάλλεται γιὰ τὴν ἀληθινὴ μετάνοια, ποὺ εἶναι μιὰ συνεχῆς ἐνέργεια στὴ χριστιανικὴ ζωὴ.

### «Λόγια Θεοῦ».

«Εἶ τις λαλεῖ, ὡς λόγια Θεοῦ» (Α' Πέτρ. δ', 11). Τὸ κήρυγμα δὲν εἶναι λόγος δικός μας, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ. Ὁ διάκονος τοῦ ἁμβωνος δανεῖζει στὸν Θεὸ τὸ πῆλινο στόμα του, γιὰ νὰ μεταδοθῆ τὸ Εὐαγγέλιο. Μονάχα ἂν ἔχη αὐτὴ τὴ βαθεῖα καὶ ταπεινὴ συναίσθησι, εἶναι γνήσιος ἱεροκήρυξ. Τὸ κήρυγμα δὲν εἶναι προβολὴ τοῦ ἑαυτοῦ μας. Προβάλλει στοὺς ἀνθρώπους τὸν Κύριο καὶ μονάχα Αὐτόν. Μακριά, λοιπόν, ἀπ' αὐτὸ κάθε ἐπίδειξις, κάθε ματαιοδοξία. Χίλιες φορές προτιμότερη ἢ σιωπὴ, ἡ ἀφωνία ἀπὸ ὀμιλία, ποὺ ἔχει μέσα της τὴν ἀνθρώπινη προβολή.

### Ἡ ἁμαρτία κηρύττει τὸν Θεό.

Ὁ Ψαλμωδὸς λέγει στὸν Θεὸ (Ψαλμ. πθ', 8, Προσευχὴ τοῦ Μωϋσῆ, ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ). «Ἔθου τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἐνώπιόν σου· ὁ αἰὼν ἡμῶν εἰς φωτισμὸν τοῦ προσώπου σου». Ὁ πανάρχαιος αὐτὸς στίχος ταιριάζει στὰ χεῖλη τῆς σημερινῆς ἀνθρωπότητος, παίρνοντας ἓνα ἰδιαίτερο, συγκλονιστικὸ νόημα. Ἡ ἐποχὴ μας ἔχει μεγάλο σωρὸ ἁμαρτίας. Εἶναι μιὰ ἐποχὴ, ποὺ περνᾷ βαθεῖα πνευματικὴ κρίσι, μὲ ἐνοχὴ πολὺπλευρῆ κι' ἀβυσσαλέα. Αὐτὴ ἡ πελώρια ἁμαρτία ὑψώνεται ἀνάμεσα στὸν ἀνθρώπο καὶ στὸν Θεό, βρίσκεται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ δὲν τὸν κρύβει. Τὸν φωτίζει. Πῶς; Μὲ τὶς φοβερὲς της συνέπειες, καλεῖ ἄθελά της τὸν ἀνθρώπο νὰ δῆ τὸν κτίστη καὶ πατέρα του, νὰ τὸν ποθήσῃ καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ κοντὰ του. Ὁ ἀνθρώπος τῆς σημερινῆς ἐποχῆς δοκίμασε ἀπὸ παντοῦ τὴν ἀπώλεια. Ζέρει ἀπὸ τὴν πείρα του ὅτι χωρὶς Θεὸ τὸν περιμένει ἡ ἀπώλεια. Ὁ μοιχός, ὁ ἄσωτος, ὁ ἀπεριόριστα ἁμαρτωλὸς αἰὼν μας, στέκεται πραγματικὰ «εἰς φωτισμὸν τοῦ προσώπου» τοῦ Θεοῦ.

### Τὸ χειρότερο εἶδος πλεονεξίας.

Τὸ Εὐαγγέλιο μᾶς διδάσκει ὅτι εἶναι πιὸ εὐκόλο νὰ περάσῃ



ὁ χοντροὸς κάβος ἀπὸ τὴν τρύπα τοῦ βελονιοῦ παρὰ ὁ πλούσιος τὴν πόρτα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Τί σημαίνει πλούσιος στὴ γλώσσα τῆς Γραφῆς; Ὅχι ἀπλῶς ὅποιος ἔχει πολλὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ ὅποιος τὰ ἐπιδιώκει ἀπληστα, ἔχει τὴν καρδιά του προσκολλημένη σ' αὐτά, ἀδιάφορο τί και πόσο κατέχει ἀπ' αὐτά. Εἶναι ὅποιος δὲν ἀρκεῖται στὰ εὐλογημένα ἀπαραίτητα, ἀλλὰ πλεονεκτεῖ.

Ὁ Κύριος μᾶς συνιστᾷ: «Ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας» (Λουκ. ιβ', 15). Ἡ πλεονεξία εἶναι, λοιπόν, πολλῶν λογισμῶν. Δὲν περιορίζεται στὶς ἀπολαύσεις τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ σ' ἐκεῖνες τοῦ πνεύματος ἐκτείνεται μὲ τὴν ἴδια ὁρμή. Ὑπάρχουν ἔτσι καὶ πνευματικὰ πλούσιοι, πού εἶναι ἀδύνατο νὰ εἰσέλθουν στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀκριβῶς γιὰ τὸν πλοῦτο τους αὐτόν. Εἶναι ὅσοι συνάζουν γνώσεις μὲ πνεῦμα ἀντίθεο. Οἱ καταφρονηταὶ τῆς «μωρίας τοῦ Σταυροῦ» πού ἀντιλαμβάνονται καὶ θεραπεύουν τὴν ἐπιστήμη, τὴν τέχνη, τὴ φιλοσοφία, τὰ γράμματα μὲ ἔωσφορικό πνεῦμα. Γι' αὐτοῦ τοῦ εἴδους τοὺς πλεονέκτες καὶ πλουσίους, ἡ εἴσοδος στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀκόμη πιὸ δύσκολη, ἀπὸ ὅ,τι στοὺς πλεονέκτες καὶ πλουσίους τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν. Ὁλόκληρος ὁ Διάβολος ἀνήκει στὴ δική τους κατηγορία. Γιατὶ κι' αὐτός, σὰν πνεῦμα πού εἶναι, δὲν γνιοιάζεται γιὰ τὴν ὕλη, ἀλλὰ μένει κι' εἶναι δοσμένος στὶς πνευματικὲς ἐκεῖνες καταστάσεις, πού ἱκανοποιοῦν τὸν ἄμετρο ἐγωϊσμό του καὶ τὸ ἀπύθμενο μῖσος του πρὸς τὸν Θεό. Κι' ὅπως ὁ Διάβολος δὲν μπορεῖ νὰ μετανοήσῃ, ἔτσι κι' οἱ ὅμοιοί του πλούσιοι καὶ πλεονέκτες αὐτοῦ τοῦ εἴδους εἶναι ἀπερίγραπτα δύσκολο νὰ ἀνανήψουν.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Ὁ «Ἐφημέριος» εἶναι πρόθυμος νὰ δίδῃ ἀπαντήσεις εἰς ἐρωτήσεις ἐπὶ ἀποριῶν, ἀναφερομένων εἰς ζητήματα, τὰ ὁποῖα, ἔχουν σχέσιν πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Ἐφημερίου (ποιμαντικόν, λειτουργικόν κλπ.). Ἐπομένως οἱ εὐλαβέστατοι ἐφημέριοι δύνανται ν' ἀπευθύνουν ἐρωτήματα ἐπὶ τοιούτων ἀποριῶν. Αἱ ἀπαντήσεις θὰ δίδωνται εἰς τὴν σελίδα τῆς ἀλληλογραφίας.

Ἡ ἀγωνία ἐνὸς ἱερέως

## ΣΤΗΝ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ

Ἡ μικρή μου πείρα μου τὸ φωνάζει.

Ἡ ἱερωσύνη μου δὲν ἀντέχει σὲ ἀτμόσφαιρα γήϊνη. Πνίγεται. Μαραζώνει.

Ἡ μόνη ἀτμόσφαιρα, στήν ὁποία μπορεῖ ν' ἀναπνεύσῃ ἀνετα καὶ νὰ καρποφορήσῃ, εἶναι ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς Πεντηκοστῆς. Πού εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀγνότητα καὶ υἰεία. Πού τὴ φωτίζει ἡ παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ δονεῖται ἀπὸ οὐράνιο παλμό.

Τολμῶ, σ' αὐτὴ τὴν ἀνάγκη τῆς ψυχῆς μου νὰ δώσω τὴ δύναμι καὶ τὸ κύρος τοῦ ἀλύγιστου νόμου. Εἶναι ὁ ἴδιος ὁ νόμος, πού βασιλεύει στὴν φύσι. Ὁ μικρὸς σπόρος, πού τὸ χέρι μας ἐμπιστεύεται στὰ σπλάχνα τῆς γῆς, δὲν βλαστάνει, ἂν ἡ ὑγρὴ ἀτμόσφαιρα δὲν ποτίσῃ τὸ χῶμα μὲ τὶς σταλαγματιές της. Τὰ καρποφόρα δέντρα δὲν βγάζουν τοὺς ἕμμορφους κι' εὐωδιαστοὺς ἀνθούς των, ἂν οἱ ἀπαλὲς ἀνοιξιότικες ἀκτῖνες δὲν πλημμυρίζουν μὲ φῶς καὶ γλυκεῖα θαλπωρὴ τὴν πλάσι. Τὰ ψάρια δὲν ἀντέχουν νὰ ζήσουν, οὔτε γιὰ λίγο, ἔξω ἀπὸ τὴν ὑγρὴ κατοικία τους. Τὰ πουλιά, πού σπαθίζουν τὸν ἀέρα, κι' ὅλοι οἱ ζωντανοὶ ὀργανισμοί, ὅπως καὶ μεῖς, τὰ λογικὰ πλάσματά σου, θὰ πεθάνουμε ἀπὸ ἀσφυξία, μόλις βγοῦμε ἔξω ἀπ' τὴν ἀτμόσφαιρα, πού περιβάλλει τὸν πλανήτη μας. "Ὅλα προϋποθέτουν τὶς κατάλληλες συνθῆκες. Γιὰ ὅλα ὑπάρχει μιὰ ἀτμόσφαιρα, μέσα στὴν ὁποία μποροῦν ν' ἀναπτυχθοῦν.

Ὁ ἴδιος νόμος βασιλεύει στὴν πνευματικὴ ζωὴ καὶ στὴν ἱερωσύνη μου. Ζητάει κατάλληλη ἀτμόσφαιρα. Πού θὰ τῆς εἶναι ταιριαστή, πού θὰ τὴ διευκολύνῃ ν' ἀναπτυχθῇ σὰν ζωὴ ἐσωτερικὴ καὶ σὰν ἀποστολικὴ δρασί.

Ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς ἀγορᾶς εἶναι πέρα ὡς πέρα ἀκατάλληλη γιὰ τὴν ἱερωσύνη. Τὸ ἴδιο καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα τῶν μικροῦπολογισμῶν καὶ τοῦ «κατὰ συνθήκην» καθήκοντος. Μέσα σ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες μπορεῖ νὰ κεντιέται καὶ ν' ἀναπτύσσεται ἡ ὁρμὴ γιὰ κερδοσκοπία, ὁ ἐπαγγελματισμός, οἱ ἀνταγωνισμοί, ὅχι ὅμως καὶ τὸ λεπτό κι' εὐαίσθητο λουλούδι πού λέγεται ἱερωσύνη. Αὐτὸ ζητάει ἀτμόσφαιρα καθαρὴ, ἀπαλλαγμένη ἀπὸ μικρόβια ἀμαρτημάτων καὶ γεμάτη ἀπὸ Πνεῦμα Ἁγιο.

\* \*

Τὸ αἰσθάνομαι αὐτὸ καθὼς ἔρχομαι σ' ἐπαφὴ μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὰ προβλήματα τῆς. Πειθομαι ὅμως πῶς πολὺ γιὰ τὴν ἀνάγκη τῆς καθὼς μελετῶ τὴ ζωὴ τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας.



Σύ, πού ξαίρεις τις καρδιές μας και τις συνθήκες τῆς ζωῆς μας και τις ἀληθινές μας ἀνάγκες, ἀπὸ τὴν πρώτη ἀρχή, μαζί με τὴ Χάρη τῆς ἱερωσύνης, ἔδωκες και τὴν ἀγίαν ἀτμόσφαιρα. Οἱ ἀπόστολοί σου δὲν ξεκίνησαν γιὰ τὸ ἱερὸ ἔργο τους, πρὶν κατέβῃ ὁ Παράκλητος. Πρὶν ἀνω ἀπ' τὰ κεφάλια τους καθήσουν οἱ πύρινες γλῶσσες και ἀπληροθῶν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου»<sup>1</sup>.

Δὲν ἦταν μόνο ἡ δύναμη και τὸ θάρρος, πού ἔδωκε στοὺς ἀγίους ἀποστόλους τὸ ξεχωριστὸ και θαυμαστὸ αὐτὸ σημάδι, μετὰ ἀπ' τις φοβερές στιγμές τοῦ φόβου και τῆς ἀπογοητεύσεως, πού ἔζησαν. Ἦταν ἡ ζωντανὴ παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού ἀγίαζε τὴν ἀτμόσφαιρα, ἔδινε τὸν τόνο και δημιουργοῦσε τὸ καινούργιο κλίμα, μέσα στὸ ὁποῖο οἱ πιστοὶ σου πρέπει νὰ ζοῦν κι' οἱ λειτουργοὶ σου ν' ἀναπτύσσουν τὴ δράσι τους.

Ἡ Πεντηκοστή, ὅταν κανεὶς τὴν κυττάξῃ με ἀνθρώπινο μάτι, φαίνεται σὰν κάτι τὸ παράξενο. Εἶναι μιὰ καινούργια κατάσταση ἀγνωστη στὴν ἱστορία, πού ἔρχεται νὰ σφηνωθῇ σὲ μιὰ παληά, γεμάτη μικρότητες και πονηρές ἀναθυμιάσεις. Οἱ ἀπόστολοί σου, πού ἔζησαν χρόνια δλόκληρα στὴ συνηθισμένη ἀτμόσφαιρα, στὴν ὁποία γράφονταν ἡ ἀνθρώπινη ἱστορία, βρέθηκαν, ξαφνικὰ στὴν καινούργια. Ἦταν αὐτὸ δικό σου δῶρο. Μὰ ἔπρεπε και οἱ ἴδιοι νὰ καταβάλουν μιὰ ἔντονη προσπάθεια ν' ἀποτοξινώσουν τὴ σκέψι τους και τὸν ψυχικό τους κόσμο ἀπ' ὅτι ἡ παληὰ ἀτμόσφαιρα εἶχε φυτέψει μέσα τους. Νὰ τὸ ἀπωθήσουν. Νὰ τὸν πετάξουν. Ἦ μᾶλλον, ἔπρεπε ἀπὸ τὴ μέρα ἐκείνη και πέρα, ἀδιάκοπα νὰ πολεμοῦν και ν' ἀντιδροῦν στὰ μικρόβια, πού ἐπερέαζαν τὴ ζωὴ και τὴ συμπεριφορὰ τοῦ περιβάλλοντος. Και νὰ κάνουν τὰ βήματά τους και νὰ πραγματοποιοῦν τὴν ἀποστολή τους στὴν καθαρὴ και ἀγία ἀτμόσφαιρα, πού δημιούργησε στὴ γῆ μας ἡ παρουσία τοῦ Παρακλήτου.

Τὸ παράξενο συνεχίζεται. Ἡ σφίνα τῆς Πεντηκοστῆς στὴ θολὴ ἀτμόσφαιρα του ἀκόσμου» εἶναι και γενονὸς σημερινό. Οἱ δυὸ ἀτμόσφαιρες συναντιῶνται και συχνὰ ἀντιμάχονται. Ἡ γῆϊνη πού δημιουργοῦν τὰ πάθη μας και τὰ συμφέροντά μας κι' οἱ ἁμαρτίες μας. Κι' ἡ οὐράνια, πού δημιουργεῖς σὺ και τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

\* \* \*

Τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς Πεντηκοστῆς μοῦ τὴν πρόσφερες σὺ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς χειροτονίας μου. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα με γέμισε. Μὲ πλημμύρισε. Μοῦ ἀνοῖξε ὁρίζοντες ἑνὸς διαφορετικοῦ κόσμου. Μὲ ἔλυσαν οἱ ὠκεανοὶ τοῦ οὐρανοῦ φωτός σου.

Ἡ Πεντηκοστή στή ζωή μου, ἤ, μᾶλλον ἡ ζωή μου στήν Πεντηκοστή, σημαίνει ἀδιάκοπη εἰσπνοή τῆς ἀτμόσφαιρας ἐκείνης. Σημαίνει καταυγασμὸ τοῦ πνεύματός μου καὶ τὸ "Ἅγιο Πνεῦμα, ἔνωσι μαζὶ του καὶ πραγματοποιήσι τοῦ ἔργου μου κάτω ἀπ' τῆ ζωογόνο πνοή του.

Δὲν εἶναι αὐτὸ κάτι εὐκόλο. Χρειάζεται ἀγώνας, ἀσκησι, ἀδιάκοπη πάλη, καθημερινὸ φρεσκάρισμα. "Οχι ὅτι φεύγει τὸ Πνεῦμα, πού σκλήνωσε μέσα μου κατὰ τῆ χειροτονία μου. Ἀλλὰ ὅσο ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ἡ εὐλογημένη, βυθίζεται στὸ παρελθόν, τόσο ἐγὼ νικημένος ἀπ' τῆ γῆϊνη ὑπόστασί μου καὶ τὸ περιβάλλον μου, ἀφίνω νὰ ὑποβαθμιστῆ ἡ φλόγα, πού ἔναψε στήν ψυχῆ μου.

"Ἐχω ἀνάγκη νὰ πολεμήσω, ὅπως πολέμησαν οἱ ἀπόστολοί σου, γιὰ νὰ κρατήσουν τὴν καθαρὴ ἀτμόσφαιρα καὶ τὸ ὑψηλὸ δυναμικὸ τῆς Πεντηκοντῆς.

"Ὁ ἀντίλαλος τῆς φωνῆς τοῦ ἀποστόλου σου φτάνει ζωηρὸς στ' αὐτιά μου : «Τὸ Πνεῦμα μὴ σβέννυτε»<sup>2</sup>.

"Ἄν τὸ ἀφήσω νὰ σβῆσῃ, θὰ πάψω νὰ ζῶ στήν ἀτμόσφαιρα τῆ φωρτισμένη μὲ τῆ δυναμικὴ παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἡ Πεντηκοστή στή ζωή μου σημαίνει ζωὴ στήν ἀτμόσφαιρα τῆς χειροτονίας μου. Σημαίνει ἀκόμα ἐπιστροφή στήν ἁγία ἐκείνη μέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπεσκέφθηκε καὶ θρονιάστηκε στὸν πλανήτη μας τὸ τρίτο πρόσωπο τῆς ὁμοουσίου θεότητος, κ' ἐνσωμάτωσι στὸν ἱερὸ χορὸ τῶν ἀποστόλων σου. Ἀναζωπύρωσι τῶν αἰσθημάτων τους μέσα μου. Μετοχὴ στὰ βιώματά τους.

"Ὅλα αὐτὰ συνθέτουν ἓνα διαφορετικὸ τρόπο ζωῆς, ἀπ' αὐτόν, πού συνήθως ζοῦμε καὶ διαφορετικὴ θεώρησι τῶν προβλημάτων τῆς.

\* \* \*

<sup>2</sup> Ἀνοίγω τὸ βιβλίον τῶν Πράξεων, γιὰ νὰ βρῶ καὶ νὰ ἐπισημάνω τὰ ξεχωριστὰ βιώματα πού δημιουργεῖ στήν ἱερατικὴ ψυχῆ ἡ εἰσπνοή τῆς θείας ἀτμοσφαιρας τῆς Πεντηκοστῆς.

Μοῦ φαίνεται πὼς τὸ πρῶτο εἶναι ἡ σταθερότης. Στὶς ἐσωτερικὲς πεποιθήσεις καὶ στὸ λόγο, μὲ τὸν ὁποῖο ἐξωτερικεύονται οἱ πεποιθήσεις.

Μέχρι τὴν Πεντηκοστή οἱ Ἀπόστολοί σου ἦταν γεμᾶτοι διαταγμὸ καὶ δειλία. Βάδιζαν κοντὰ σου γοητευμένοι ἀπ' τὰ λόγια σου καὶ τῆ θεϊκῆ συμπεριφορά σου. Τὰ βήματά τους ὅμως στὸ πλευρὸ σου ἦταν τόσο δειλά ! "Ὅταν ὁ πειρασμὸς τοὺς ἔσφιξε, ἔφτασαν στή σημεῖο νὰ σὲ ἀρνηθοῦν καὶ νὰ φύγουν μακριὰ σου. Μὲ καρδιά, πού χτυποῦσε ἀπὸ φόβο, σκόρπισαν σὰν κυνηγημένα πουλιά.



Μετά τήν Πεντηκοστή, ποιὰ μεταβολή ! Οἱ μαθηταί σου, ἀλύγιστοι βράχοι. Πιστεύουν. "Ὅχι μὲ μισή καρδιά. Μ' ἔλη τῆ δύναμι τοῦ ἐσωτερικοῦ τους κόσμου. Καί μιλοῦν μὲ παρρησία. 'Ὁ κορυφαῖος, ὁ Πέτρος, πού εἶχε γίνοι κορυφαῖος καί στήν ἄρνησι, «σταθεῖς σὺν τοῖς ἔνδεκα ἐπῆρε τήν φωνήν αὐτοῦ καί ἀπεφθέγγετο...»<sup>3</sup>. Στάθηκε ἀνάμεσα στοῦ συναγμένο λαό καί δίνοντας στή φωνή του μιὰ ξεχωριστή ἔντασι, διεκήρυξε τήν ἀφοσίωσί του στοῦ πρόσωπό σου. Τῆ διεκήρυξε χωρὶς κανένα δισταγμό. "Ὅχι σέ θαυμαστάς σου. "Ὅχι σέ κύκλο ἀνθρώπων, πού σέ λάτρευαν. Σ' αὐτούς, πού, πρὶν πενήντα μέρες, εἶχαν βάλει τὰ χέρια τους στοῦ αἷμα σου καί φώναξαν μὲ μανία: «τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καί ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν»<sup>4</sup>.

Θαῦμα στήν καρδιά τῶν ἀποστόλων.

Θαῦμα πού πραγματοποιεῖ στήν καρδιά κάθε ἀποστόλου σου τὸ Πνεῦμα τὸ "Ἄγιο. Ἐμπνέει μέσα του πεποιθήσι ἀλύγιστη. Τὸν κάνει βράχο.

Στήν ἰδεολογική σύγχυσι τῆς ἐποχῆς μου ἡ θαυμαστὴ αὐτὴ δημιουργία τῆς Πεντηκοστῆς εἶναι ἰδιαίτερα χρήσιμη. "Ἄν ταλαντεύομαι ἀνάμεσα στις ἀνθρώπινες ἰδέες καί στοῦ Εὐαγγελίου σου, δὲν κάνω τίποτα. "Ἄν μὲ μισή καρδιά ἀνεβαίνω στὸν ἄμβωνα, γιὰ νὰ παρουσιάσω στοῦ διψασμένο λαό τήν ἀλήθειά σου, κάνω ἓνα μεγάλο ἔγκλημα. Τὴν ἀπογυμνῶ ἀπὸ τῆ δύναμί της. Καί τὴν παρουσιάζω φτηνὴ, ἀναμικτή, ἀνίκανη νὰ συγκινήσῃ καί νὰ ἐμπνεύσῃ τὸ σύγχρονο ἄνθρωπο. "Ἔτσι, ἐνῶ ὁ ἀπόστολό σου, ὁ Πέτρος μ' ἓνα του κήρυγμα ἔσωσε τρεῖς χιλιάδες ψυχές, ἐγὼ μπορῶ νὰ κάνω τρεῖς χιλιάδες κηρύγματα καί νὰ μὴ σώσω οὔτε μιὰ καί μόνη ψυχή.

Τὸ ἀμάρτημά μας, Κύριε, τὸ ἀμάρτημα τῶν κληρικῶν τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, εἶναι ὅτι πάψαμε νὰ ζοῦμε ἔντονα στήν ἀτμόσφαιρα τῆς Πεντηκοστῆς καί πέσαμε στήν ἀτμόσφαιρα τῶν ἰδεολογικῶν κλυδωνισμῶν καί τῆς πλαδαρότητος. "Ἐχουμε ἀνάγκη νὰ ἐπιστρέψουμε στήν Πεντηκοστή. Στὴ γνήσια ἀτμόσφαιρα τῆς φλογερῆς πίστεως. Νὰ εἰσπνεύσουμε πίστη. Νὰ δυναμώσουμε στήν πίστι. Νὰ γίνουμε ἀτρόμητοι βράχοι τῆς πίστεως. Καί μετὰ νὰ γυρίσουμε στοῦ λαό καί νὰ ποῦμε θαρρετὰ : «Πιστεύομεν διὸ καί λαλοῦμεν»<sup>5</sup>.

Ὁ λόγος μας τότε θὰ πάρῃ μιὰ δύναμη ἀκαταγώνιστη. Θὰ γίνῃ γνήσιος λόγος ἀποστόλων σου. Θὰ γοητεῖ ὄχι μὲ τὴν ἐξωτερική

3. Πραξ. β', 14.

4. Ματθ. κζ', 25.

5. Β' Κορινθ. δ', 13.

μορφή του, αλλά με την έσωτερική του δυναμικότητα. Καί θα «αίχμαλωτίζη πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοήν σου»<sup>6</sup>.

\* \* \*

Δεύτερη ὑπερφυσική δημιουργία τῆς Πεντηκοστῆς στήν ἱερατική μου καρδιά, βρίσκω πῶς εἶναι ὁ ἐνθουσιασμός, ἡ ἁγία μέθη. Πόσες φορές οἱ ἄνθρωποι με τὴν πονηρὴ διάθεσι θέλοντας νὰ μειώσουν τὸ γόητρο τὸ δικό σου καὶ τῶν πιστῶν σου, λένε, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουν, μεγάλες ἀλήθειες !

Τὴ μέρα τῆς Πεντηκοστῆς, ὅταν οἱ ἔντεκα «ἤρξαντο λαλεῖν ἐτέραις γλώσσαις καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι»<sup>7</sup>, μερικοὶ ἀπὸ τοὺς πορωμένους Ἰουδαίους βιάστηκαν νὰ τοὺς κολήσουν τὴ ρετινιά : «γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσίν»<sup>8</sup>.

Χωρὶς νὰ τὸ ἐπιδιώκουν καὶ χωρὶς κἄν νὰ τὸ θέλουν ἔκαναν μὰ ἀληθινὴ βυθομέτρηση στὶς ψυχές τῶν ἀποστόλων σου.

Ἦταν πραγματικὰ μεθυσμένοι. Δὲν εἶχαν γεμίσει τὸ στομάχι τοὺς με τοὺς ἀτμούς τοῦ οἴνοπνεύματος, ποὺ θολώνει τὸ νοῦ καὶ παραλύει τὰ γόνατα. Εἶχαν ποτίσει τίς ψυχές τοὺς με τὴ διδασκαλία σου καὶ με τὴ Χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Κι αὐτὸ τὸ πότισμα τοὺς εἶχε νευρώσει, τοὺς εἶχε ἐνθουσιάσει. Καὶ τράβηξαν μπροστά. Χωρὶς ὑπολογισμούς. Χωρὶς ἐκεῖνες τίς δῆθεν «συνετές», στήν πραγματικότητα ὅμως ὀλιγόπιστες διστακτικότητες. Ρίχτηκαν στὸ σκληρὸ ἀγῶνα, ποὺ ἀπ' τὴν πρώτη στιγμή τοὺς ἔφερε σ' ἀντίθεση με τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς, καὶ πού, στὴ συνέχεια, τοὺς ἔκανε νὰ βασανιστοῦν, νὰ πονέσουν, ν' ἀναμετρηθοῦν με τὸ μαρτύριο.

Ἁγία μέθη !

Χωρὶς αὐτὴ δὲν πραγματοποιοῦνται τὰ μεγάλα ἔργα. Καὶ πρὸ παντός, τὸ πιὸ μεγάλο ἀπ' ὅλα, τὸ ἀποστολικό.

Σὺ, ὁ ἴδιος παρωμοιάσες τὴ διδασκαλία σου με οἶνο, γιὰ νὰ δηλώσης τὸν ἰδιότυπο τρόπο με τὸν ὁποῖο ἐπιδρᾷ στὶς ψυχές, τίς ὁποῖες ποτίζει. Τὶς μπολιάζει μ' ἓνα ἀκράτητο ἐνθουσιασμό. Τὶς μεθάει.

Ὡ, Κύριε, ἂν μέσα στὸν κρῖο μηχανισμό τῆς ἀνθρώπινης ὀρθολογιστικῆς λογικῆς τοποθετοῦσα πρὶν ξενικήσω, τὰ νεανικά μου ὄνειρα γιὰ τὴν ἱερατική μου ζωὴ μου, δὲν θὰ ἔκανα ποτὲ τὰ μεγάλα βήματα. Ἄν ἡ καρδιά μου δὲν μεθοῦσε, δὲν θὰ ριχνόμουν στὴ σκληρὴ πάλη. Τὸ ἔκανα σὲ ὄρες μέθης, ἁγίας μέθης.

6. Β' Κορινθ. ι', 5.

7. Πραξ. β', 4.

8. Πραξ. β', 13.



Ἡ ἴδια μέθη μοῦ εἶναι ἀπαραίτητη τώρα.

Ὅλοι γύρω μου κάνουν ἀριθμητική. Μετροῦν τὰ «ὑπέρ» καὶ τὰ «κατὰ» τοῦ κάθε ἔργου. Καὶ με κριτήρια αὐστηρὰ ὑλιστικά. Μετροῦν τὶς ἀνέσεις, τὶς ἀποδοχές, τὴ λάμψη τῶν ἀξιωμάτων. Καὶ με τὴν ἀκατάσχετη ὁρμή, ποὺ ἔχουν πάρει, μπαίνουν καὶ στὴν ἐκκλησία σου καὶ ἀρχίζουν νὰ μετροῦν με τὰ ἴδια κριτήρια καὶ τὴν ἱερωσύνη μου. Τὴν κρίνουν καὶ τὴν βρίσκουν ἀσύμφορη γιὰ ἓνα σύγχρονο ἄνθρωπο. Γεμάτη στερήσεις καὶ θυσίες καὶ χωρὶς ὑλικὲς ἀπολαυτὲς καὶ ἐγκόσμια δόξα.

Ἄπ' τὴ σκοπιά τους ἔχουν δίκιο.

Ἄν ὅμως κι' ἐγὼ ἀφήσω τὸν ἑαυτόν μου νὰ ἐπηρεασθῇ κι' ἀρχίσω νὰ σκέπτομαι κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, θὰ ξεφύγω αὐτόματα ἀπ' τὴν ἀγία ἀτμόσφαιρα τῆς Πεντηκοστῆς καὶ θὰ ξεπέσω στὴν ἀτμόσφαιρα τὴν νικητικὴ τῆς ἀνθρώπινης ὑλιστικῆς λογιστικῆς.

Μόνο κυριαρχημένος ἀπ' τὴν ἀγία μέθη, μπορῶ νὰ ξεπεράσω τοὺς μικροῦπολογισμούς. Καὶ νὰ ριχτῶ στὸ ἔργο μου μ' ἀκράτητο ἐνθουσιασμό. Πόσο ὁμορφος θάναι τότε ὁ ἀγῶνας. Πόσο χαρούμενη ἢ πάλῃ με τὰ ἴδια τὰ ἐμπόδια ! Ἡ ὁρμή, ποὺ θὰ νευρώνῃ τὴν ὑπαρξί μου, ἰσχυρότερη ἀπ' ὅλα αὐτά, δὲν θὰ μοῦ ἐπιτρέπῃ νὰ σταματῶ. Θὰ με παρακινή νὰ τρέχω ἀπὸ ἀγῶνα σὲ ἀγῶνα. Νὰ θυσιάζω τὶς εὐχαριστήσεις μου, τὶς ἀνέσεις μου, κι' αὐτὴ τὴ ζωὴ μου, γιὰ χάρι σου.

\* \* \*

Χριστέ μου !

Ἡ ψυχὴ μου διψᾷ γιὰ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς Πεντηκοστῆς.

Θέλησα σ' αὐτὴ ν' ἀφήσω τὴν ἱερατικὴ μου καρδιὰ νὰ ξεδιπλωθῇ, ὅπως στὴν ἀνοιξιὰτικὴ ἀτμόσφαιρα ξεδιπλώνει τὰ πέταλά του τὸ μικρὸ λουλοῦδι.

Δὲν τὴ βρῆκα σὰν μόνιμη κατάστασι. Σύννεφα μικροτήτων τὴ θολώνουν.

Καταφεύγω σὲ σένα. Μ' ἐμπιστοσύνη, Χριστέ μου, καὶ θέρμη. Ὅτι δὲν μπορῶ νὰ βρῶ γύρω μου, χάρισέ μου το μέσα μου. Στὴν ἴδια τὴν ψυχὴ μου. Ἐνα κλῆμα Πεντηκοστῆς. Στείλε στὴν ψυχὴ μου τὸν Παράκλητό σου, τὸ Πανάγιο Πνεῦμα, νὰ θρονιαστῇ, νὰ δώσῃ μέσα μου οὐράνιο τόνο καὶ θεία ἐμπνευσι.

Ἄν μέσα μου ἔχω Πεντηκοστή, τότε δὲν θὰ με ἐνοχλῇ τὸ γύρω κλῆμα. Ἀβίαστα θὰ τὸ ἐπηρεάζω. Θὰ δημιουργῶ καὶ γύρω μου Πεντηκοστή.

Ἄρχμ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ Ζ. ΓΚΑΤΖΙΡΟΥΛΗΣ  
Ἱεροκήρυξ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

## ΚΥΡΙΑΚΟ ΔΡΟΜΙΟΝ

ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΕΝΙΑΥΤΟΥ

### 10. ΕΡΓΑ ΣΚΟΤΟΥΣ ΚΑΙ ΟΠΛΑ ΦΩΤΟΣ

«Αποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους  
καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὄπλα τοῦ φωτός»  
(Ρωμ. ιδ', 11 - 14)

Τὰ προχριστιανικά χρόνια τῆς εἰδωλολατρείας ἦσαν χρόνια θρησκευτικῆς ἀγνωσίας καὶ πλάνης. Ἡ ἀνθρωπότης κάτω ἀπὸ τὸ παχύλδ σκότος τῆς ἀγνοίας ἐδούλευε στὰ πάθη τῆς, γιὰτὶ δὲν ὑπῆρχε τὸ καθοδηγητικὸ φῶς τῆς ἀληθινῆς θεογνωσίας ποὺ κάνει πρὸ εὐαίσθητῆ τῆ συνείδησι καὶ λεπτύνει τὴν κρίσι, ὥστε, μὲ τὴ βοήθειά τους, νὰ μὴ γίνεταὶ παιγνίδι τῶν ὁρμῶν, τῶν τυφλῶν ἐνστίκτων. «Ὅταν ἓνας βαδίζῃ τῆ νύχτα χωρὶς κἂν τ' ἀμυδρὸ φῶς τῶν ἀστρων σ' ἀγνωστα μέρη, ἀσφαλῶς θὰ ἔχῃ ἓνα συναίσθημα φόβου. Αὐτὸς ὁ ἰδιότυπος φόβος κάνει πρὸ μεγάλη, πρὸ σκοτεινὴ τῆ νύχτα καὶ μάλιστα προκαλεῖ καρδιοχτύπια. Ἡ ψυχολογικὴ κατάστασις τοῦ ὁδοιπόρου ἐπιδρᾷ καὶ στὸ μυαλὸ του ποὺ παύει νὰ λειτουργῇ φυσιολογικὰ καὶ δὲν λογικεύεταί. Ὁ ἄνθρωπος χάνει καὶ τὴν ψυχραιμίαν του καὶ βρίσκειταὶ σὲ μιὰ σύγχυσι. Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ψυχολογικῆς καταστάσεως εἶναι ὅχι μονάχα οἱ στιγμῆς νὰ τοῦ φαίνωνται αἰῶνες ὥσπου νὰ ξημερώσῃ, ἀλλὰ καὶ ζαλισμένος νὰ προσκρούῃ ἐπάνω σὲ δένδρα, νὰ πέφτῃ μέσα σὲ χαντάκια, νὰ χτυπάῃ ἐπάνω σὲ ὀγκόλιθους ἢ καὶ νὰ ἀφανίζεται σὲ καμμιά χαράδρα καὶ τὴν ἐπομένῃ νὰ γίνεταὶ βορὰ τῶν σαρκοβόρων θηρίων καὶ τῶν ὀρνέων. Αὐτῆ τὴν εἰκόνα ἐννοεῖ ὁ Ἀπόστολος μπροστὰ στὸ ἄπλετο φῶς τῆς χριστιανικῆς ἡμέρας, ὅταν μὲ χαρὰ ἀναφωνῇ νὰ ζυπνήσῃ τὸν κοιμισμένον κόσμον. «Ἡ νύξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν» (Ρωμ. 18, 12).

Τὸ ὅτι ἡ προχριστιανικὴ ἐποχὴ τῆς εἰδωλολατρείας ἔμοιαζε μὲ ὀλόπηχτη νύχτα, φανερόν ἀπὸ τὰ θρησκευτικὰ καὶ ἠθικὰ συντόμιμα ποὺ εἶχε νὰ μᾶς ἐπιδείξῃ καὶ τὴν τελείαν ἀποκτίνωσι τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ὁποίαν διαζωγραφίζει σὲ χαρακτηριστικὰς γραμμὰς ὁ θεῖος Παῦλος, ἱκανὲς νὰ κάμουν καὶ τὸν πλέον φιλελεύθερον νὰ φρίξῃ (Ρωμ. α', 18-32). Αὐτὸς ὁ ἐξευτελισμὸς τῆς θεότητος μὲ τὴν πολυκεφαλία τῆς καὶ τὰ προστυχότερα τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν, αὐτῆ ἡ δουλεία τῆς ψυχῆς στὴ σάρκα, αὐτῆ ἡ τυραννικὴ δεσποτεία τῶν ἀχαλινώτων ἐνστίκτων ἐπάνω στὴ συνείδησι καὶ τὴν καθαρά λογικῆ, εἶχε τίς φοβερὰς τῆς συνέπειες στὴν πρακτικὴ ζωή.



Ἐσέβεια πρὸς τὸ θεῖον, τὸ ὁποῖον ὅμως ἐλάτρευαν γιὰ νὰ ἐξευτελίσουν σύροντάς το στα ἄντρα τῆς ἀκολασίας, σκοτισμὸ τῆς διανοίας καὶ ἀνακατωμένα αἰσθήματα, σοφία κοσμικὴ ποὺ ἔδινε τίς πιὸ μαρῆς συμβουλές, γιρέμισμα τῆ δόξης τοῦ Θεοῦ στὶς ζωϊκὲς μορφές τῶν εἰδώλων, ἀνέβασμα τοῦ πυρετοῦ τῶν κατωτέρων σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, ἀκάθαρται συλλήψεις ἀπ' τῆ διάνοια καὶ γενετήσιες διαστροφές ποὺ ἀτίμαζαν τὴν ἀνθρώπινη φύσι, χωρὶς ντροπὴ, πλήρης ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ χρεωκοπία, ποὺ ἐγένετο ὀλοφάνερη μὲ τὰ ἐλεεινότερα τῶν σαρκικῶν ἀμαρτημάτων, μὲ τίς ἀδικίες, τίς πονηρίες, τίς πλεονεξίες, τὴν πολύμορφη κακότητα, τὸ φόβον, τὸ φόνον, τίς γκρίνιες, τὴ δολιότητα καὶ ἀπάτη, τὴν κακοήθεια σὲ λόγια καὶ ἔργα, τὴν κρυφδιαβολή, τὸ κατὰ τοῦ Θεοῦ μῖσος τους, τὴν καταλαλιά, τὴν ὕβρι, τὴν ὑπερηφάνεια καὶ ἀλαζονεία, τὴν τέχνη τοῦ ἐφευρίσκειν ἔλα τὰ βλαβερά στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα, τὴν ἀπίθεια πρὸς τοὺς γονεῖς, τὴν ἀμυαλιά, τὴν καταπάτησι τῶν συμφωνιῶν, τὴ σκληρότητα πρὸς τὸν πλησίον, τὴν ἀδιαλλαξία καὶ μνησικακία, τὴν ἠθικὴ ἀναισθησία μπρὸς τὸν πόνο τοῦ συνανθρώπου των καὶ τὰ συναφῆ.

“Ὁλ' αὐτὰ εἶναι «ἔργα» τῆς νυκτὸς ποὺ σὰν ὀγκόλιθοι, ἡ κούτσουρα ἢ χαράδρες ἠθικὲς παρενεβάλλοντο στὸ δρόμο τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι δὲ ἱστορικῶς βεβαιωμένα καὶ ἀπὸ τοὺς πλεόν ἀντιπροσωπευτικούς τύπους τῆς εἰδωλολατρικῆς ἐποχῆς, στιγματισμένα ὡς ἔργα ποὺ ἀτίμαζαν, εἶπαμε, τὴν ἀνθρώπινη φύσι καὶ κατερράκωναν τὴν προσωπικότητα καὶ ἀξιοπρέπεια τοῦ πλάσματος τοῦ Θεοῦ. Τὸ φοβερὸ ἦταν ὅτι ἡ ἀνθρωπότης ἔμοιαζε μὲ ὀπιμοανῆ ποὺ νοιώθει εὐχαρίστησι στὸν ἀργὸ θάνατό του ὕστερα ἀπὸ τὴ συνεχῆ λήψι τοῦ ναρκωτικοῦ. ‘Ὁ κόσμος τῆς εἰδωλολατρείας δὲν ἐκάθητο ἀπλῶς ἀνὸ χῶρα καὶ σκιά θανάτου» (Ματθ. δ', 15), ἀλλ' ἐκάθευδε, ἐκοιμᾶτο ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ναρκωτικοῦ τῆς ἀμαρτίας ποτοῦ. “Ὅταν κάθεσαι στὴ σκιά, ἔγεις καὶ κάποια ἐλπίδα νὰ φύγη τὸ σύννεφο ποὺ ἐμποδίζει τίς ἡλιακὲς ἀκτῖνες νὰ σὲ φωτίσουν ἔντονα καὶ νὰ σὲ ζεσάνουν στὴν παγωνιά. “Ὅταν ὅμως κοιμᾶσαι τὸν ὕπνο τῆς ἀμαρτίας, πρέπει κάποιος νὰ σὲ σηκώσῃ μὲ τίς φωνές. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος, ἀφοῦ διεξετραγώδησε τὴ θλιβερά, θρησκευτικῶς, ἠθικῶς καὶ κοινωνικῶς κατάστασι τοῦ κόσμου μέσα στὸ βασίλειο τοῦ σκότους, ἀφυπνίζει μὲ τὴ βροντερῆ του φωνῆ τὴν κοιμισμένη συνείδησι καὶ τὸ θολωμένο πνεῦμα. «Ὡρα ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι». Καὶ ὁ Ἰερὸς Χρυσόστομος ἐπεξηγεῖ: «Ἐγγὺς ἡ ἀνάστασις, ἐγγὺς ἡ κρίσις ἢ φοβερά, ἐγγὺς ἡ ἡμέρα ἢ ὡς κλίβανος καιομένη, καὶ δεῖ λοιπὸν ἡμᾶς ἀπαλλαγῆναι τῆς ραθυμίας». Δὲν μπορούσεν ὁ χριστιανικὸς κόσμος ποὺ ἄκουσε τὸ ἐγερτήριον σάλπισμα τοῦ Χριστοῦ (Μάρκ. α', 15), νὰ μένη ζαπλωμένος καὶ σκεπασμένος μὲ τίς κουβέρτες τῆς ἀμαρτίας τῆς νύχτας.

Μὲ τὸν ἔρχομό τοῦ Κυρίου, ποῦ εἶναι φῶς μέγα (Ματθ. δ', 16), «ἡ νύξ προέκοψεν» ἢ δὲ ἡμέρα ἤγγικε» (Ρωμ. ιδ', 12). «Οὐκοῦν εἰ αὕτη μὲν τελευτᾷ, ἐκείνη δὲ πλησιάζει, τὰ ἐκείνης πράττομεν, λοιπὸν, μὴ τὰ ταύτης». Δηλαδή: νὰ πλησιάσωμε τὸν ἀληθινὸ Θεὸ θραυοντες τὰ εἰδῶλα, ν' ἀντικαταστήσωμε τὴν ἀσέβεια μὲ τὴν ἐνεργὸ εὐσέβεια, τὸ ψεῦδος μὲ τὴν ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀδικία μὲ τὴ δικαιοσύνη, τὴν κοσμικὴ σοφία μὲ τὴν κατὰ Θεὸν γνῶσιν, τὴν ψεύτικη δόξα τῶν φθαρτῶν εἰδώλων μὲ τὴ δόξα τοῦ αἰωνίου Θεοῦ, τὴ σωματικὴ ἀκράτεια καὶ ἀκολασία μὲ τὴν ἐγκράτεια καὶ τὴν ἀγνότητα, τὴν ἀπρέπεια μὲ τὴν εὐπρέπεια, τὴν ἀδικία μὲ τὴν δικαιοσύνη, τὴ σαρκικὴ ἀνηθικότητα μὲ τὴν ἱερὴ πνευματικότητα, τὴν πονηριὰ μὲ τὴν ἀθωότητα καὶ εἰλικρίνεια, τὴν πλεονεξία μὲ τὴν ὀλιγάρκεια καὶ φιλανθρωπία, τὴν κακία μὲ τὴν ἡμερότητα τῶν τρόπων, τὸ φθόνον μὲ τὴν καλωσύνη, τὰ αἱμοβόρα αἰσθήματα μὲ τὸ σεβασμὸ τῆς ζωῆς τοῦ ἄλλου, τὶς φιλονικεῖες μὲ τὸ εἰρηνοποιῶ πνεῦμα μας, τὴ δολιότητα μὲ τὴν ξαστεριά μας, τὶς ἄσχημες συνήθειές μας μὲ τὴν ὁμορφιά τῶν τρόπων μας, τὰ διαβλητὰ κρυφομιλήματα μὲ τὴν παρρησία καὶ τὸ θάρρος τῆς γνώμης μας, τὴν κατάκρισι κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ μὲ τὴν ἐπιείκεια καὶ τὴ βοήθεια ποῦ θὰ τοῦ προσφέρουμε στὴν ἀδυναμία του, τὴν ἀπαρέσκειά μας πρὸς ὅ,τι ἱερὸ καὶ θεῖο, μὲ τὴ θερμὴ λατρευτικὴ μας ἀφοσίωσι, τὸν ὕβριστικὸ τρόπο τῶν ἐκφράσεών μας μὲ τὴν τιμητικὴ γλυκύτητα τῆς γλώσσης μας, τὴν ὑπερφάνεια μὲ τὴν ταπεινώσι, τὴν ἀλαζονεία μὲ τὴν αὐτογνωσία μας, τὸ σατανικὸ ἔργο τῆς καλλιεργείας τοῦ κακοῦ, μὲ τὴ διάδοσι τῆς εὐαγγελικῆς ἀρετῆς λόγῳ καὶ ἔργῳ, τὴν ἀπιστία στὶς συμφωνίες μας μὲ τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ τὴ συνέπεια, τὴ σκληρότητα μὲ τὴν ἠθικὴ εὐαισθησία καὶ ἀνθρωπιά, τὴν ἀδιαλλαξία καὶ μνησικακία μὲ τὴν ὑποχωρητικότητα, τὴ μακροθυμία καὶ τὴ συγγνώμη, τὸ ἀνέλεον μὲ τὴ συμπάθεια κ. ο.κ.

Μ' αὐτὲς τὶς ἠθικὰς γραμμὰς ποῦ εἶναι ἡλιακὰς ἀκτῖνες στὴν ψυχὴ τοῦ κάθε ἀνθρώπου καὶ ποῦ τοῦ λαμπρύνουν τὴ ζωὴ γίνεται ἀντικατάστασι τοῦ παλαιοῦ καθεστῶτος τῆς ἀμαρτίας, τοῦ καθεστῶτος τῆς νύχτας. Καὶ ἐφ' ὅσον οἱ ἡλιακὰς ἀκτῖνες τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ ἔπλωσαν ν' ἀγκαλιάσουν ὅλον τὸν κόσμον, ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός, ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν». Δηλαδή: ἀποδυσώμεθα τὰς φαντασίας, ἀπαλλαγῶμεν τῶν ὀνειράτων τοῦ παρόντος βίου, ἀποθώμεθα τὸν βαθὺν ὕπνον καὶ ἐνδυσώμεθα, ἀντὶ ἱματίων τὴν ἀρετὴν». Ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος φέρνει τὴν εἰκόνα τοῦ πολέμου. Δὲν μπορεῖ ὁ στρατὸς νὰ κοιμᾶται καὶ τὴν ἡμέρα. Ἡ ἡμέρα καλεῖ πρὸς παράταξιν, εἰς διάταξιν μάχης. Πόλεμος ἔχει κηρυχθῆ κατὰ τοῦ φοβεροῦ ἐχθροῦ τῆς ψυχῆς μας καὶ ὀπλισμένους μᾶς θέλει ὁ Χριστὸς. Δὲν ἀνατρέπεται ἓνα πολυχρόνιο κα-



θεστῶς τοῦ σκότους, παρὰ μὲ τὸ ζύπνημα τῶν ψυχῶν, τῇ γοργῇ κατὰταξι στο στρατὸ τοῦ Χριστοῦ, τὸν ὄπλισμό, τὴν εἰδικὴ ἐκπαίδευσιν. Ἐπὶ μῆνας δλοκλήρους γυμνάζεται ὁ νεοσύλλεκτος καὶ ἐκπαιδεύεται στὰ ἐκάστοτε νεώτερα ὄπλα γιὰ νὰ εἶναι ἔτοιμος πρὸς μάχην κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος καὶ βέβαιος γιὰ τὴν νίκη καὶ τὸν τελικὸ θρίαμβο. Καὶ ὁ Χριστιανὸς εἶναι στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ, δὲν φέρνει ὄπλισμὸν ὑλικό, φέρνει, σύμφωνα μὲ τὴ φύσιν τοῦ πολέμου καὶ τὴν ὄντοτητα τοῦ ἐχθροῦ, ὄπλα φωτός: «Φωτὸς γὰρ ἐστὶ τὰ ὄπλα, δι' ὃ καὶ τῆς ἀκτίνος λαμπρότερόν σε ἀποφαίνει, πολλὴν ἀφιέντα τὴν ἀστραπὴν, καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ καθίστησιν ὄπλα γὰρ ἐστὶ, καὶ καταλάμπεσθαι ποιεῖ». Καὶ ἀλλαγῶν τονίζει ὁ θεῖος Παῦλος πὼς «τὰ ὄπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ πρὸς καθαιρέσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαιροῦντες καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γλώσσης τοῦ Θεοῦ καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ». Δὲν ἀρκεῖ κανεὶς νὰ ζυπνήσῃ στο ἐγερτήριον σάλπισμα, ἀλλὰ καὶ νὰ τιναχθῆ πρέπει μ' ὀρμὴ, νὰ φύγῃ ἀπ' τὸ μυαλὸ αὐτῆ ἢ γλυκοῦπνηλία, νὰ ντυθῆ τῆς ἡμέρας τὴν πολεμικὴ στολή, ν' ἀρπάξῃ μὲ προθυμία τὰ ὄπλα ποῦ τοῦ δίνει ὁ Χριστός, νὰ θελήσῃ νὰ γυμνασθῆ σύμφωνα μὲ τὸν κανονισμὸ τοῦ Εὐαγγελίου, νὰ ἐνταχθῆ στὴν εὐλογημένη στρατιὰ καὶ ν' ἀρχίσῃ τὸν πόλεμο κατὰ τοῦ κακοῦ μὲ πρῶτο στόχο τὸν ἐχθρὸ ποῦ εἶναι ὀχυρωμένος μέσα του. Καὶ ὁ Ἄπόστολος Παῦλος ὀνομάζει «ἔργα» τὰ ὅσα ἐγένοντο τὴ νύχτα καὶ ἀφοροῦσαν τὴν κακία, ἐνῶ τὰ τῆς ἡμέρας τ' ἀποκαλεῖ «ὄπλα». Καὶ πολὺ σωστά. Σάπινο καθεστῶς, ἀνενόητο, χωρὶς ντροπὴ, εἶχε στὶς ψυχὰς στήσει τίς μηχανὰς τῆς φθορᾶς ποῦ δούλευαν χωρὶς διακοπὴ, χωρὶς καμμιά ἐμπλοκὴ γιὰτι ἀρχιμηχανικός ἦταν ὁ Σατανᾶς. Ἀλλὰ τὸ καθεστῶς αὐτὸ τῆς νύχτας καὶ τῆς ἡθικῆς συμφορᾶς, δὲν μπορούσε ν' ἀνατραπῆ μὲ «ἔργα.» Αὐτὲς οἱ μηχανὰς τοῦ διαβόλου ποῦ δούλευαν νύχτα καὶ ἡμέρα, ἔβγαζαν ἄλλου εἶδους πλεχτά, πλεχτά ποῦ ἐταίριαζαν στὰ κορμιά τῶν ὑποψήφιων πελατῶν τῆς κολάσεως. Ἐπρεπε νὰ ξεφτισθοῦν ἐντελῶς, νὰ γίνουιν χίλια δυὸ κομμάτια, νὰ πέσουιν στὴ φωτιά, νὰ μπουῖν σὲ νέο καλοῦπι καὶ νὰ βγοῦν σὲ σχῆμα καὶ ἐσωτερικὴ διάρθρωσι τέτοια, ποῦ νὰ παράγουιν τὰ λαμπρὰ φορέματα τῆς ἀρετῆς, μὲ μηχανικὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐξαφάνισις τῶν σατανικῶν μηχανῶν εἶναι ἔργον τοῦ πιστοῦ, ποῦ, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, θὰ γίνῃ ἐφαρμοστὴς τοῦ σχεδίου του πρὸς ἐξαφάνισιν τῶν μηχανῶν τοῦ αἴσχους, καὶ ἐγκατάστασιν τῶν οὐρανίων ἐργαστηρίων τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς τιμῆς. Αὐτὸ τὸ θαῦμα στὸν ἑαυτὸ μας δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθῆ μὲ τὸν ὕπνο, οὔτε μὲ τὴ νωθρότητα καὶ τὴ νωχέλεια, οὔτε μὲ τὴ διστακτικότητα καὶ τὴν ἀμφιβολία, οὔτε μὲ τὸ διχασμὸ τῆς προσωπικότητος. Αὐτὸ τὸ θαῦμα ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν ἡθικὴ

ἐπανάστασι κατὰ τοῦ ἐλεεινοῦ καθεστῶτος πού φωλιάζει μέσα μας καί μέ τὰ ὄπλα τοῦ φωτός πού μάς δίνει ἡ πίστις μας πρὸς τὸν Χριστὸν καί ἡ ἀγάπη μας πρὸς τὸ ἀπολυτρωτικόν του ἔργο πού πρέπει νὰ τὸ οικειωθοῦμε γιὰ νὰ δρέψουμε τοὺς καρποὺς τῆς υἱοθεσίας καί τῆς ἀθανασίας.

Ὁ Ἀπόστολος διδάσκει πὼς μόνον ὑπὸ τιαύτης προϋποθέσεως ὁ πιστὸς θὰ παρουσιάζη καί τὴν εἰκόνα τῆς εὐσχημοσύνης καί τῆς εὐπρεπείας: ὡς ἄνθρωπος ἐνάρετος καί φωτεινός, ὡς πολέμιος τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, ὡς ἀκόλουθος τῆς σωφροσύνης καί τῆς ἀξιοπρεπείας, ὡς ἐγκρατῆς καί πνευματικῶς ἀγνός, ὡς εἰρηνοποιὸς καί καλός. Γιατὶ τὸ σχολεῖο τοῦ Χριστοῦ δὲν διδάσκει καί δὲν ἀνέχεται τὴν ἀπρέπεια, τὴν ἀσχημοσύνη, τὴν ἀκράτεια. «Ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μὴ κώμοις καί μέθαις, μὴ κοίταις καί ἀσελγείαις, μὴ ἐριδι καί ζήλῳ» (ιδ', 13). Εἰδωλολατρικὰς συνήθειας πού εὐλογοῦσαν οἱ ψευδοθεοὶ τῆς φαντασίας, πρέπει νὰ ἐξαλειφθοῦν μιὰ γιὰ πάντα. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι πλάσμα τοῦ Θεοῦ καί δὲν μπορεῖ, ὕστερα μάλιστα ἀπὸ τὸ ἄπλετο φῶς τοῦ Εὐαγγελίου, νὰ ἀσχημονῇ καί νὰ ἐμφανίζη τὴν εἰκόνα τοῦ τρελλοῦ καί τοῦ γελοίου. Ἡ ψυχικὴ ὁμορφιά, ἡ ἐσωτερικὴ καθαρότης πού δίνει μιὰ ἰδιαίτερη αἴγλη καί λαμπρότητα στὸν πιστὸ Χριστιανό, ἂν ὑπάρχη, εὐρίσκεται ὁπωσδήποτε καί κατὰ κανόνα σ' ἀρμονία μὲ τὸ ντύσιμο, τὰς κινήσεις, τὸν ἐφραστικὸ τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι καί αἰσθάνεσθαι. Κι' ὅταν ἀπ' τῆ μέση φύγουν οἱ αἰτίες πού σπρώχνουν τὸν ἄνθρωπο στὶς ἀσχημίες, τίς γελοιότητες καί τίς ἀηδίες, ἀσφαλῶς θὰ βρῖσκεται στὰ πόδια τοῦ Ἰησοῦ ἱματισμένος καί σωφρονῶν. Γι' αὐτὸ ἀφόρισε τῆ μέθη, τὰ αἰσχροαστεῖα, τὴν πορνεία καί κάθε σαρκικοῦ εἶδους ἀκαθαρσία. Καί πολὺ σοφά, ὡς φωτισμένος Ἀπόστολος. Γιατὶ ἡ μέθη πού προκαλεῖται ἀπὸ τὸ οἰνόπνευμα ἐπηρεάζει τὸν κυκλοφοριακὸ μηχανισμό τοῦ αἵματος, προσβάλλει τὸ εὐγενὲς κέντρον τῆς σκέψεως καί θολώνει τὴ διάνοια, ἐπιδρᾷ ἐπιβλαβέστατα σ' ὅλο τὸ νευρικὸ σύστημα, ἀχρηστεύει πνευματικὰς δυνάμεις, ἀφαιρεῖ ζωτικότητα ἀπὸ τὸ σωματικὸν ὄργανισμό, ἐκφυλίζει τὰ κύτταρα τῆς ζωῆς, προδιαθέτει σὲ παντὸς εἶδους ἐγκλημα, ἐξασθενίζει ἐντελῶς τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιστάσεως γιὰτὶ γονατίζει τὴν ἠθικὴ βούλησι. Ὁργανικὰ καί ψυχικὰ κατεστραμμένους ἄνθρωπος, πῶς θ' ἀντιπαλαίση κατὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐχθροῦ καί πῶς θὰ τινάξη στὸν ἀέρα τὰ ὀχυρά τους; Πῶς τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ θὰ τὸν ἐνισχύση, καί πῶς παραλελυμένα χέρια θὰ κρατήσουν τὰ ὄπλα πού δίνει ὁ Χριστός, τῆ στιγμῆ πού δὲν θὰ ἔχη ἀπόφασιν ν' ἀπαλλαγῇ ἀπ' τῆ μέθη πού, μαζί μὲ τὰ πάρα πάνω, μεταβάλλει τὸ στόμα σὲ ὀγετὸ ρυπαροτήτων καί τὸ σῶμα σὲ ἀηδῆ λάσπη, βυθισμένο στὴν ἡδονοφόρο δεξαμενὴ τῶν νεκρῶν;

Ἡ μέθη εἶναι ἓνας ἀπ' τοὺς πολλοὺς παράγοντας τῶν κακῶν.



Ἄλλὰ καὶ ἡ σεξουαλικὴ ἀκολασία ἐξ Ἰσου ἀποτελεῖ, ὅποια ἐκδήλωσι καὶ μορφή ἂν ἔχη, μιὰ βασικὴ αἰτία πολλῶν ἄλλων ἁμαρτωλῶν βλαστημάτων. Δὲν ἀδικεῖ μονάχα τὴν πνευματικὴ φύσι τοῦ ἀνθρώπου πού πρέπει νὰ καθυποτάσῃ τις ἄλογες ὁρμές τοῦ σώματος στὴν ἀνωτέρα σκοπιμότητα πού ἔθεσεν ὁ Θεὸς στὴν ὑπαρξί μας, δὲν μολύνει μονάχα τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅπως καὶ ἀλλοῦ ἐτονίσθη, δὲν μᾶς ρίχνει στὴν κατάρρα πού παίρνωμε κάμνοντας τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, μέλη τῆς πόρνης, ἀλλὰ καὶ κοινωνικῶς μᾶς καθιστᾷ ἀηδεῖς καὶ ἀνυπολήπτους. Ἡ ἰδέα ὅτι σὲ κυβερνᾷ, ἢ σὲ διδάσκει ἢ σ' εὐλογεῖ, ἢ σὲ συντροφεύει ἕνας πόρνος, εἶναι ἱκανὴ νὰ σὲ «σκιάσῃ», ν' ἀνεβάσῃ τὸ αἷμα στὸ κεφάλι σου, νὰ σὲ κάμῃ νὰ κρύψῃς τὸ πρόσωπό σου ἀπὸ αἰσχύνῃ γιὰ λογαριασμό του. Ἄλλὰ καὶ τὸ φιλόνηκο καὶ ἐριστικὸ πνεῦμα καὶ ἡ ὀργὴ πάρα πολὺ βλάπτουν τὸν μαχητὴ τοῦ Χριστοῦ. «Μὴ ἐριδι καὶ ζήλω». Καὶ δὲν μπορεῖ νὰ μὴ τὸν βλάπτουν, ἐφ' ὅσον ὁ ἐριστικὸς καὶ ὀργίλος καταγγέλλεται ὡς σαρκικὸς ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν Παῦλον: «Ὅπου γὰρ ζήλος καὶ ἐρις καὶ διχοστασίαι, οὐχὶ σαρκικοὶ ἐστὲ καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε;» (Α' Κορ. γ', 3). Ὁ ὀργίλος καὶ ἐριστικὸς τύπος ἀνήκει στὸ παρελθόν, ὅπου οἱ ἐκρηκτικὲς ὁρμές ἦσαν φυσικὸν ἐπακόλουθο μιᾶς γενεᾶς ἐγκαταλειμμένης στὰ πάθη τῆς, καὶ ὄχι τῆς γενεᾶς τοῦ Χριστοῦ, «τῆς καινῆς κτίσεως». Ὁ φιλόνηκος καὶ ὁ ὀργίλος εἶναι ἐγωῖσθης, ἰδιοτελής, αὐταρχικὸς, καταλυτικὸς, μέσα σὲ μιὰ οἰκογένεια, φιλικὴ συντροφιά, ἢ σὲ γειτονιά. Κι' ἕνας τέτοιος πού χάνει τὸν ἔλεγχον ἐπὶ τῶν ὁρμῶν καὶ τῶν παθῶν του, δὲν μπορεῖ καὶ νὰ χρησιμοποίησῃ τὰ ὄπλα τοῦ φωτὸς ἀποτελεσματικὰ κατὰ τῶν ἔργων τοῦ σκότους, ἀφοῦ γίνεται ὁ ἴδιος ἐργάτης καὶ συντηρητῆς των. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἴδιος Ἀπόστολος γράφει: «Ἀποθώμεθα τὰ ἔργα τοῦ σκότους» (ιδ', 12). Εἶναι βάρος στὴν ἴδια του τὴ συνείδησι πού πρέπει ν' ἀποθεθῆ καὶ νὰ μὴν ἀποτελεῖ προσφιλὲς μας φόρτωμα, ἢ, τὸ χειρότερο, ὀργανικὴν ἐνότητα μετὰ τὸν ἑαυτὸ μας, ὅπως συνέβαινε μετὰ τοὺς εἰδωλωλάτρας.

Μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τοῦ ἐλεεινοῦ φορτίου ὁ Ἀπόστολος ἀγχεί ἐπὶ τὸ μεῖζον τὸν λόγον, ὁ πολὺ φρικωδέστερον ἦν, αὐτὸν τὸν Δεσπότην δίδωσιν ἡμῖν ἱμάτιον, αὐτὸν τὸν Βασιλέα. Ὁ γὰρ τοῦτον περιβεβλημένος, ἄπασαν ἔχει καθόλου τὴν ἀρετὴν». «Ἐνδύσασθε, γράφει, τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν» τὸν ὁποῖον ὁ Παῦλος θέλει νὰ κατοικήσῃ ἐντός μας (Ἐφεσ. γ', 17), καὶ σᾶν φωτεινὸν ἱμάτιον νὰ μᾶς περιβάλλῃ (ιδ', 14), γιὰτι μονάχα ἔτσι εἴμεθα ἀσφαλεῖς καὶ μετὰ τὴ νίκη κατὰ τοῦ κακοῦ ἑαυτοῦ μας. Γιατί δὲν ἀρκεῖ νὰ νικήσῃ ὁ μαχητῆς Χριστιανὸς τὰ πάθη του καὶ νὰ σπάσῃ τὰ δεσμά του γιὰ νὰ ζήσῃ ἐλεύθερος μέσα στὸν ἀνθόκηπο τῶν ἀρετῶν καὶ τὴν εὐωδιά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· εἶναι ἀνάγκη καὶ νὰ φρουρῆ ἄγρυπνα τὸ θησαυρὸ τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας. Τὸ κακὸ εἶναι μιὰ

## ΕΙΔΗΣΕΙΣ Τ.Α.Κ.Ε.

Παρά τοῦ TAKE μᾶς ἀπεστάλει πρὸς δημοσίευσιν ἡ κάτωθι ἐπιστολή, ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν Διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ «Ἐνορία».

### ΠΡΟΣ

Τοὺς κ. Ἀνδρέαν Κεραμίδα, Διευθυντὴν τοῦ Περιοδικοῦ «Ἐνορία»  
καὶ τὸν κ. Δημήτριον Ἡλιάδην ὑπεύθυνον τοῦ Τυπογραφείου.  
Ἐ ν τ α ὕ θ α

Ἴνα μὴ δημιουργῶνται ἐντυπώσεις ἐκ τῆς συνεχιζομένης «κριτικῆς» ἐπὶ τοῦ ἀπολογισμοῦ τοῦ TAKE, τῆς δημοσιευθείσης ἤδη εἰς τὰ τελευταῖα φύλλα ὑμῶν καὶ δὴ εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 427 τῆς 20 Φεβρουαρίου ἐ.ἔ. καὶ προφανῶς σκοπούσης εἰς τὴν ἄσκησιν προσωπικῆς ἐπιθέσεως καὶ οὐχὶ μιᾶς ἀντικειμενικῆς καὶ καλοπίστου ἐξετάσεως τῶν πραγμάτων, παρακαλοῦμεν ὅπως, δυνάμει τοῦ περὶ τύπου νόμου, δημοσιεύσητε εἰς τὸ περιοδικὸν ὑμῶν «Ε-

---

λερναία ὕδρα πού δὲν ἀρκεῖ νὰ τῆς κόψῃς τὰ κεφάλια γιὰ νὰ ἐξο-  
τωθῇ. Χρειάζεται καὶ καυτήριον, δαυλὸς μὲ δυνατὴ φλόγα ἐπάνω  
στὴν τομῆ, γιὰτι ἀλλιῶς ξαναφυτρῶνουν διπλάσια καὶ ἀπειλητικώτε-  
ρα κεφάλια. Πόσοι πραγματικὰ δὲν ἐπολέμησαν φιλότιμα, φανατικὰ,  
ἀποτελεσματικὰ; Καὶ ὅμως πόσοι μετὰ τὴν ὠραία τους νίκη δὲν  
τὸ ἔστρωσαν στὸν ὕπνο ἐπάνω στὶς δάφνες τους, γιὰ νὰ καταλη-  
φθοῦν καὶ πάλιν ἐξ ἀπροόπτου ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ; Πολλοί. Τὸ κακὸ μα-  
νιάζει περισσότερο ὅταν τὸ διώξῃς ἀπὸ τὸ σταῦλο του.

Ἄρκεϊ γι' αὐτὸ μιὰ σου ἀμέλεια ν' ἀφίση ἀνοιχτὰ τὰ σύνορά  
σου, μιὰ μικροπορτούλα. Δὲν θέλει καὶ μεγάλες εὐκολίες στὴν  
ἀρχή. Ἡ ναθρότης σου, ἡ ἀμέλεια περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθη-  
κόντων σου ὅπως σοῦ τὰ ὑποδεικνύει ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ  
ἀγαθὴ σου συνειδήσις, εἶναι ἀρκετὰ παραπόρτια γιὰ τὴν εἰσόρμησι  
τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὴν ἀγκίστρωσί του, ὅπως καὶ πρὶν, στὸν τόπο τῆς  
συντριβῆς τῶν δυνάμεών του. Τότε ἡ τυραννία του θὰ εἶναι ἐξοτω-  
τικὴ καὶ ἡ καταστροφικὴ του μαγία πραγματικὰ καταλυτικὴ. Γι'  
αὐτὸ ἡ ἔννοια τοῦ «ἐνδύσασθε τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν» εἶναι  
πὼς ὁ πλοῦτος τῶν ἐπιτευγμάτων τῆς νίκης μας δὲν ἐξασφαλί-  
ζεται παρὰ μὲ τὸ θρόνιασμα τοῦ Χριστοῦ, ὡς Βασιλέως στὴν καρ-  
διά μας. Μόνον ὅταν Αὐτὸς εἶναι καὶ ρίζα καὶ ποτὸν καὶ τροφή καὶ  
ζωὴ καὶ Ἀπόστολος καὶ Ἀρχιερεὺς καὶ Διδάσκαλος καὶ πατὴρ  
καὶ ἀδελφὸς καὶ συγκληρονόμος καὶ πρὸς πατέρα συνήγορος καὶ  
θεμέλιος λίθος, θὰ μπορέσῃ ὁ καθένας μας νὰ κρατήσῃ τὴ δόξα πού  
πῆρε κοντά του, καὶ ν' ἀπολαύσῃ τῆς νίκης του τοὺς καρπούς.

Ἄρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΑΘ. ΚΑΛΥΒΑΣ  
Ἱεροκήρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος



νορία και εις την αυτην σελίδα και στήλην και τα αυτα τυπογραφικα και στοιχεια τα εξης:

1. Ο απολογισμος του TAKE, εκ λογων βραδειας και δυσκολου συγκεντρωσεως των απαραιτητων στοιχειων δεν δυναται, ως ειναι και εις υμας γνωστον, απο το παρελθον, να συντάσσεται ενωριτερον. Ο απολογισμος του 1965, καταρτισθεις εντος των αυτων χρονικων οριων ως και οι των προηγηθεντων ετων, ετέθη εις κυκλοφοριαν όταν ενεκριθη υπο του Δ. Συμβουλιου.

2. Η αυξησις της εισφορας των ησφαλισμενων (του Κλάδου Αρωγις) εθεωρήθη και υπεδείχθη ως επιβεβλημένη δια της αναλογιστικης μελέτης του Καθηγητου της ΑΣΟΕΕ κ. Κ. Αθανασιάδη.

3. Το χορηγούμενον βοήθημα των ησφαλισμενων επομένως και των υπαλλήλων αντλούμενον εκ των εισφορων των ησφαλισμενων και μόνον, ειναι εκ του νόμου ανάλογον προς αυτάς. Επομένως ο εξερχόμενος λαμβάνει εκ των υσων εισέφερε.

4. Η παραμονή ως αναποδότου, κατά το κλεισιμον της 31.12.65, του υπολοιπου των υσων εισέπραξαν οι δημόσιοι ταμιαί κρατήσεων εξ εισφορων, ουδεμίαν ασκει επί του απολογισμου επίδρασιν, καθόσον αυται έχουν περιληφθη εις τα εσοδα καιτοι αποδιδόμεναι μεταγενεστερώς. Τοιαυται άλλως τε απαιτήσεις αναγράφονται εις τους ισολογισμους όλων των προηγουμένων ετων.

5. Παρατηρεί η κριτική, ότι κατά το 1965 προϋπελογίσθησαν εσοδα εξ εισφορων δρχ. 9.895.000, ενώ κατά το ετος 1964 εισεπραχθη ποσόν δρχ. 10.370.000 και διερωτάται «με ποίαν νοσοτροπιαν και ικανότητα διηυθύνετο και διευθύνεται το TAKE»; Διερωτώμεθα όμως και ημεεις διατι η ουχι καλόπιστος κριτική δεν ελαβε υπ' οψιν (καιτοι ως πιστεύομεν το εγνώριζε) ότι κατά το 1964, εντος της ποσοστιαίας αυξήσεως (πραξ. Υπουργ. Συμβ. 34/10.4.64) των μισθων και επομένως και της εισφορας των ησφαλισμενων ειχεν εισπραχθη εκτάκτως και η διαφορά (δρχ. 648.000) του εφ' απαξ μισθου, αναβιβάσασα τα αρχικώς προϋπολογισθέντα;

6. Εκ των εισφορων εισεπραχθη, πράγματι, ποσόν δρχ. 16.319.076, ητοι ανώτερον του προϋπολογισθέντος εκ δρχ. 9.895.000. Και επάγεται η κριτική, ότι εφ' υσον εγνωρίζομεν, ως εξαγγελθεισαν, την χορήγησιν του 500/δρχ. επιδόματος επρεπε να εγγράψωμεν και την εκ τούτου εισπρακτέαν εισφοράν. Αλλά, θέλει ν' αγνοή η κριτική ότι κατά ρητην επιταγήν των νόμων, εις τον προϋπολογισμον εγγράφονται οσα υπο νόμων προβλέπονται και συνεπώς και ουχι εκείνα ατινα απλώς εξαγγέλλονται χωρις να έχουν νομοθετηθη; Και το επίδομα τουτο εχορηγήθη—αφου κατηρτίσθη η και ενεκριθη ο προϋπολογισμος—δια των υπ' αριθ. 1/7-1-65 και 181/14-10-65 πραξ. του Υπουργου Συμβουλιου.

7. Τὰ φερόμενα εἰς τὸν ἰσολογισμόν ὡς βεβαιωμένα ἔσοδα ἐκ κηρωδῶν ὑλῶν, ἐκ κληρικοσήμευ κλπ. ἀποτελοῦν ὑπομνηστικὴν ἐγγραφήν ἐπιδικίου ἀπαιτήσεως τοῦ ταμείου, ἣτις, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει τελεσιδικίως καὶ ἀμετακλήτως κριθῆ παρα τῶν δικαστηρίων παραμένει ἀμετάβλητος. Τὰ καθυστερούμενα ἐνοίκια διὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀναγράφονται εἰς ποσὸν ἀνώτερον τῶν προηγουμένων, διότι περιέλαβον καὶ μισθώματα καθυστερούμενα τοῦ περιπτέρου Ἀγ. Κοσμᾶ Καλαμακίου, τὰ ὅποια πάντως διεκανονίσθησαν κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος.

8. Τὰ τιμαλφῆ παρεδόθησαν εἰς τὸ Ἐνεχυροδανειστήριον καὶ ἐκποιοῦνται τμηματικῶς, μετὰ δὲ τὸ πέρασ τῆς ἐκποιήσεως καὶ τὴν εἰσπραξίν τοῦ ἀντιτίμου των θέλει ἀκολουθήσει καὶ ἡ ἀντίστοιχος λογιστικὴ μεταβολὴ ἐν τῷ ἰσολογισμῷ.

8. Ἄν καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν τελουμένων κατ' ἔτος γάμων ἐξαρτᾶται ἐκ πολλῶν αἰτίων ἀσταθμῆτου πιθανότητος ἐν τούτοις λόγῳ τῆς παρεμβολῆς τοῦ δισέκτου ἔτους, ἐξ οὗ φαίνεται νὰ ἐπηρεάζεται τὸ φαινόμενον τῶν γάμων, ὁ ἀριθμὸς τούτων ὑπολογίζεται οὕτως ὥστε νὰ μὴν ἀπέχη πρὸς τοὺς κατὰ τὸ τέταρτον προηγηθὲν ἔτος, τελεσθέντας. Οὕτω προεβλέφθη διὰ τὸ 1965 ἀριθμὸς 70 χιλ. περιπτώσεων γάμων, ἣτοι ἴσος περίπου πρὸς τοὺς κατὰ τὸ 1961 τελεσθέντας.

Ἄν τώρα ἐτελέσθησαν καὶ περισσότεροι, διερωτώμεθα ποῖον εἶναι τὸ φοβερὸν ἐπακόλουθον, καὶ ποίαν ἀκόμη καλόπιστον ἀφετηρίαν δύναται νὰ ἔχη ἡ ἀξιῶσις, ὅπως μαντεύσωμεν ὅτι καὶ τὰ διαζύγια τοῦ 1965 θὰ ὑπερέβαινον εἰς ἀριθμὸν τὰ κατ' ἔτος τελεσθέντα καθ' ὅλην τὴν τελευταίαν 10ετίαν;

9. Εἶναι γνωστὸν, ὅτι οἱ προϋπολογισμοὶ καταρτίζονται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διατάξεων καὶ τῶν δεδομένων τῶν προηγουμένων ἐτῶν καὶ ὅτι, εἰς περίπτωσιν μεταβολῆς τῶν ὄρων τούτων, οἱ προϋπολογισμοὶ ὑφίστανται μεταγενεστέρως τὴν ἀναγκαίαν ἀναμόρφωσιν. Τοῦτο ἂν καὶ ἐγνώριζεν— ὡς πιστεύομεν— ἡ κριτικὴ δὲν παρέλειψεν, ἐν τούτοις, προσποιουμένη ἄγνοιαν νὰ ἐπιχειρῇ συγκρίσεις ἐπὶ τοῦ ἀπολογισμοῦ καὶ τοῦ ἀρχικοῦ προϋπολογισμοῦ.

10. Ἡ προσπάθεια διὰ τὴν εἰσπραξίν εἰσφορῶν ἐξ Ἱερ. Προσκυνημάτων ἀνελήφθη, πράγματι, παλαιότερον χωρὶς ὅμως ν' ἀποδώσῃ. Ἡ συνεχισθεῖσα δὲ δυστροπία τῶν διοικούντων ταῦτα εἰς τὴν καταβολὴν τῆς εἰσφορᾶς, ἤγαγεν εἰς τὴν ψήφισιν, τελευταίως, διατάξεως προβλεπούσης τὸν ὑποβιβασμὸν τοῦ ποσοστοῦ, πράγμα ὅπερ παρέχει ἤδη περισσοτέρας πιθανότητος διὰ τὴν εἰσπραξίν. Ὅπωςδὴποτε, κατὰ τὴν ἐκθεσιν τῶν πεπραγμένων δὲν νομίζομεν ὅτι ὑπεργραμμίσθησαν ἰδιαιτέρως αἱ ὑπηρεσίαι ὠρισμένων προσώπων ὥστε νὰ παραλειφθοῦν αἱ δεδομέναι ὑπηρεσίαι τῶν ἄλλων.



Ἄς μὴ προβαίη ἢ κριτική, τόσον ἀνευθύνως καὶ ἀβασίμως, εἰς βαρεῖς χαρακτηρισμοὺς καὶ ἄς μὴ ὀμιλεῖ «περὶ ψευδῶν προϋπολογισμῶν ἀποκαλυπτομένων ἐκ τῶν ἀπολογισμῶν» ὅταν γνωρίζη—ὡς πιστευόμεν—κατὰ ποῖον τεκμηριωμένον καὶ εἰλικρινῆ τρόπον συντάσσονται οὗτοι, ὡς τοῦτο ἀνεγνωρίσθη πάντοτε καὶ ἐξεδηλώθη παρὰ τῶν ἀσκουσῶν τὴν ἐποπτεῖαν καὶ τὸν ἔλεγχον τοῦ Ὄργανισμοῦ Ἀρχῶν.

Ἄν εἰς ταῦτα δὲν συμφωνῇ ἢ κριτικὴ οὐδεὶς πταίει, εἰμὴ ἢ ἐκ μέρους τῆς ἔλλειψις εἰλικρινοῦς διαθέσεως πρὸν μίαν περισσώτερον ἀντικειμενικὴν, περισσώτερον ἀπρόσωπον καὶ μὴ κακόπιστον ἄσκησιν τοῦ ἔργου τῆς τούτου, ἐπ' ὠφελεία τῶν ἡσφαλισμένων. Διότι δὲ δὲν θὰ δυνηθῶμεν πράγματι, νὰ τὴν παρακολουθῶμεν κατοικοιούσαν τὴν ἀλήθειαν δηλοῦμεν, ὅτι δὲν πρόκειται ν' ἀπαντήσωμεν τοῦ λοιποῦ εἰς ὅ,τι ἤθελε, τυχόν, γράφει.

Τέλος, ὡς πρὸς τὰ περὶ «τὴν ἰκανότητά μας» λυπούμεθα ὅτι αὕτη δὲν τυγχάνει τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς κριτικῆς. Ἀρκοῦμεθα ὅτι ἢ συμβολὴ μας εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ Ἰδρύματος ἔχει ἤδη εἰς πλείστας περιστάσεις τῆς 38ετοῦς θητείας μας παρὰ τῷ Ὄργανισμῷ ἐπανειληγμένως, ἀναγνωρίσθη κατὰ τὸν μᾶλλον ἐπίσημον τρόπον παρὰ τῶν ἐχόντων τὸν λόγον.

Ταῦτα εἶχον νὰ εἶπω, ἐπιφυλασσόμενος, βεβαίως, διὰ τὴν ἄσκησιν παντὸς ἐτέρου νομίμου δικαιώματός μου.

Ἀρμόδιος δικαστικὸς κλητὴρ ἐπίδῳ τὴν παροῦσαν διὰ τὸν ἐν ἀρχῇ ἀναφερόμενον σκοπὸν, πρὸς τὸν Διευθυντὴν τοῦ Περιδικιοῦ «Ἐνορία» κ. Ἀνδρέαν Κεραμύδαν, Ἀκαδημίας 64 ἐν Ἀθήναις ὡς καὶ τὸν ὑπεύθυνον τοῦ Τυπογραφείου τοῦ ὡς ἄνω Περιδικιοῦ κ. Δημήτριον Ἡλιάδην ὁδὸς Ροῦμελῆς 11 εἰς Ἀλσούπολιν Ν. Ἰωνίας, ἀντιγράφων πάντα τὰ ἀνωτέρω ἐν τῷ ἐπιδοτηρίῳ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 17ῃ Μαρτίου 1967

Ὁ Διευθύνων Σύμβουλος τοῦ TAKE  
ΖΑΦ. ΚΕΠΕΤΖΗΣ

## ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αἰδεσ. Ἀθανάσιον Ραμανδάνην, Νέα Μουδανιά Χαλκιδικῆς. Σῆς ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς αἰτηθέντα τεύχη Ἐφημερίου 1967. Τόμοι «Ἐφημερίου» ὑπάρχουν πρὸς διάθεσιν ἀπὸ τοῦ 1952 μέχρι καὶ τοῦ 1966. Ἐκαστος τόμος τιμᾶται 20 δραχμαίς, ἀποστέλλονται δὲ ταχυδρομικῶς οἱ αἰτούμενοι τόμοι ἐλευθέρου ταχυδρομικῶν τελῶν καὶ ἅμα τῇ λήψει τοῦ ἀντιτίμου των.—Ἐρ ἄν Μητροπόλιν Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, Μεσολόγγιον. Ἐλάβομεν τὸ ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 887 ἐγγραφόν σας καὶ προέβημεν εἰς τὴν ἀλλαγὴν διευθύνσεως τοῦ Αἰδεσιμωτάτου Κωνσταντίνου Τσοῦφη. Εὐχαριστοῦμεν θερμῶς.—Αἰδεσιμ. Φώτιον Μιχαηλίδου

δην, Δραβίσικον Ροδολείβους, Σερρών. Ἄλλαγή διευθύνσεώς σας ἐγένετο.—Κύριον Στέφανον Γιοβρέκον, Κολόμβους, Η.Π.Α. Σᾶς ἀπεστείλαμεν ταχυδρομικῶς αἰτηθέντα τιμοκατάλογον βιβλίων Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἐκκλησιαστικὸν Ἡμερολόγιον 1967, ὡς ἐπιληροφορήθημεν ἀρμοδίως ἔχει ἀπὸ πολλοῦ ἐξαντληθῆ.—Διεθνὲς Βιβλιοπωλεῖον «Προμηθεῦς», Ἁγίας Σοφίας 33, Θεσσαλονίκη. Σᾶς ἀπαντήσαμεν δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς. Κύριον Κωνσταντῖνον Δούρη, Θεολόγον, Βυτίαν Ἀρκαδίας. Συνδρομὴ σας διὰ τὸ ἔτος 1967 ἐλήφθη, σᾶς ἀπεστάλησαν δὲ ταχυδρομικῶς ἡ σχετικὴ ἀπόδειξις ὡς καὶ τὰ αἰτηθέντα τεύχη τῶν περιοδικῶν τοῦ 1965.—Αἰδεσιμ. Δημήτριον Θεοδωρίδην, Νέαν Πέραμον Καβάλας. Σᾶς ἀπεστείλαμεν ταχυδρομικῶς αἰτηθέντα τεύχη «Ἐκκλησίας» καὶ «Ἐφημερίου». Ἐπ' εὐκαιρίᾳ σᾶς γνωρίζομεν ὅτι ἐπανελημμένος ἔχει ἐπιστηθῆ ἡ προσοχὴ τῶν ἀρμοδίων ταχυδρομικῶν ὑπηρεσιῶν οὕτως ὥστε τὰ περιοδικὰ μας νὰ φθάσουν ἀσφαλῶς καὶ ἐν καλῇ καταστάσει εἰς χεῖρας τῶν συνδρομητῶν μας. Δυστυχῶς λόγῳ τοῦ φόρου ἐργασίας τῶν ταχυδρομείων εἶναι μοιραῖον πολλᾶκι νὰ σημειοῦνται ἀπώλειαι περιοδικῶν. Πάντως εἴμεθα πρόθυμοι, ἐν τῷ μέτρῳ τῶν δυνατοτήτων μας, νὰ ἀναπληροῦμεν πᾶσαν ἀπώλειαν τεύχους τινος, ἐπ' εὐκαιρίᾳ δὲ τῆς ἐπιστολῆς σας καὶ πάλιν θὰ ἀπευθυνθῶμεν ἀρμοδίως διὰ τὴν ἄρσιν τοῦ ἀτόπου.

## Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Θεοδόση Σπεράντσα, «Φώτιζε τὰς καρδίας μας».—Σεβ. Μητροπολίτου Ἀργολίδος Χρυσοστόμου, «Ἄσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυὶδ».—Ἀρχιμ. Φιλάρετου Βιτάλη, Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως, Ἡ πορεία τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸ μαρτύριον καὶ τὸ θρίαμβον.—Πατρός Νικοδήμου, Ἱπομνήσεις ἀδελφοῦ πρὸς ἀδελφούς.—Ἐπίκαιρα.—Εὐαγγέλιον Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης, Ἡ περὶ μορφώσεως διδασκαλία τῶν Πατέρων τῆς Καππαδοκίας.—Τοῦ Ἁγίου καὶ Μεγάλου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, Ὁ περὶ Ἱερωσύνης λόγος. Ἀπόδοση Θεοδόση Σπεράντσα.—Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ὁ ἔλεγχος τῆς συνείδησης. Ἀπόδοση Ἀνθίμου Θεολογίτη. Ὁρησκειτικῆς καὶ ἠθικῆς μελέτης τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νεκταρίου Ἀγίνης. «Γνώρισε τὸν ἑαυτό σου». Ἀπόδοση Θεοδόση Σπεράντσα.—Βασ. Ἡλιάδη, Ἀναβίωσις τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς εἰς τὸν Παλαιὸν Νάον τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερινῶν.—Θεοδόση Σπεράντσα, Ἡ ἐργασία.—Ἀρχιμ. Προκοπίου Παπαθεοδώρου, Πλειότερον καὶ καθαρότερον φῶς εἰς τὴν νεολαίαν μας.—Φ. Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες.—Ἀρχιμ. Νικοδήμου Γιατζιρούλη, Ἱεροκήρυκος Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, Στὴν ἀτύσφαίρα τῆς Πεντηκοστῆς.—Ἀρχιμ. Χριστοφόρου Καλύβα, Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος, Κυριακοδρόμιον ἐπὶ τῶν Ἀποστολικῶν Ἀναγνωσμάτων τοῦ ἐνιαυτοῦ. 10. Ἔργα σκότους καὶ ὄπλα φωτός.—Εἰδήσεις τοῦ Τ.Α.Κ.Ε.—Ἀλληλογραφία.

Τύποις: ΤΣΙΡΩΝΗ (Μονοτυπικὰ Συγκροτήματα)

Ὁδὸς Λένινμαν 185, Ἀθήναι — Τηλέφ. 530.318

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου: Δημήτριος Β. Δεσποτάκης  
Δεωφόρος Ἡρώων 26, Περιστέρι